

R. P. R.

**BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARA
DIN
BUCUREȘTI**

Cota... *78834*

Nr. Inventar... *107834* / Anul... *1956*

Secția... *Depozit* Nr. *VI*

57
N° 4498 (R.T.) 15/IV 1895

PETRU VULCAN

78834

~~Im. 4799~~

DRAGOMIR

s.a.

Medgeea - Baba Sanda

La Bacalaureat

78834

CRAIOVA

TIPOGRAFIA DAVID J. BENVENISTI, STR. JUSTITIEI, 20

1895.

9953

Bibliot	versitară
B	T I
Cod	78834
Inventar	107 834

RC70/01

1956

CRAIOVA

Tipografia Davind J. Benvenisti

20, Strada Justiției, 20.

B.C.U. Bucuresti

C107834

D-lui Petre Sfetescu

în semn de stimă și iubire.

PETRE T. SFETESCU

PREFECT DE DOL-JIU.

Petre T. Sfetescu, s'a născut în București, la anul 1864. După terminarea studiilor liceale în țară, s'a dus la Paris unde a studiat dreptul. Întors în țară a îmbrățișat cariera de avocat la baroul de Ilfov. În anul 1886, a fost numit Procuror la același Tribunal și în scurtă vreme

prin muncă și energie, a înaintat judecător de instrucție, Prim-Procuror, unde s'a distins în postul din urmă printre o justetă rară în lupta partidelor politice, care se desfășura în București. În 1892 a fost numit președinte la tribunalul Teleorman, unde dupe 2 ani de exercițiu în funcțiunea numită, a lăsat o impresie adâncă de bunătate și inimă mare. De aci a trecut în administrația județului Romanați. Astăzi se găsește în exercițiul funcțiunii de Prefect al județului Dolj și putem afirma că e printre cei aleși, menit să dirigeze cu înțelepciune destinele județ. Dolj, prin a cărui cărmuire, nu va putea de cât să meargă înainte și iar înainte.

Din parte-mi nu-i puteam aduce omagii și admirațiune, de cât închinând lucrarea mea de față, rămânând pe deplin multumit ca cele ce am scris vor găsi un echou sincer în inima barbatului integru, pentru care voi avea pururea stima și dragoste.

AUTORUL.

DRAGOMIR

I

Sala școlii comunale, era plină de lume, căci în ziua de «*Sim-Petru*» dascalul satului, Domnul Vintilă Udrea, avea să împartă premii școlărilor, cari s'au silit în cursul anului.

Părinții și rudele, primarul și toți consilierii, veniseră să aziste la această serbătoare măreață, unde aveau să asculte, și cuvîntarea, pe care trebuia să le o țină Domnul Vintilă Udrea.

Chiar flăcăii și fetele alergaseră de la horă, care nu era departe de școală, sub umbra unui nuc bătrîn și bogat în frunză.

Însuși lăutarul Oniță se așezase pe pragul ușei cu vioara la subțioară, de unde se uita uimit la Domnul Vintilă Udrea, înconjurat de o mulțime de buchete de flori și tot atâtea coroane de frunză verde.

Era curios și însuși Tolea, văcarul satului, căci nici el nu lipsia de la ceremonia publică.

Căldura din luna lui Iunie înăbușia lumea din școală.

Domnul Vintilă inceptu cuvîntarea. Dumniului vorbi sătenilor în câte-va cuvinte înțelept alcătuite de marile foloase ce câștigă omul, care trece prin școală; făcu o comparație minunată între știință și mult dorita lumină, precum și între neștiință și uritul întuneric.

Le arată ca un pedagog destoinic, cum silința la învățătură se recompensează cu cununi, cari însemnează admirațiunea, lauda și stima noastră pentru acei ce merită a fi încununăți, și indemnă pe toți locuitorii fără excepție, fie orî cât de sărac ar fi cine-va, să și trimită copilul la școală, de unde poate asculta numai pilde frumoase și cum trebuie să se poarte în lume.

Notabili satului cu proprietarul în frunte ascultau cu luare aminte și printre ei se auzia din când în când: da, așa e, așa e! Iar Tolea văcarul măi amplifică: așa e, de mă deteau a-i mei la învățătură eșiam și eu măi procopsit, nu rămăneam văcar.

După ce sfârși Domnul Vintilă Udrea cuvîntarea-i, inceptu să cheme la apel pe cel de ântâiu premiant al clasei a IV-a: Dragomir Munteanu! zise el, pe când în sală domnia cea mai mare tăcere.

«Copilul reposatului primar,» ziseră măi mulți din bănci, pironindu-l cu privirile.

«Băiatul ăsta sa silit mai bine ca toți,» zise Domnul Vintilă, depunînd pe fruntea elevului pe care-l numise Dragomir Munteanu, cea mai aleasă cunună, și dându-i cărțile ce i se conveniau.

— «Mama e aci Dragomire?» 'l întrebă Domnul Vintilă.

— «Nu e aici,» răspuse Dragomir sfios.

— «Dar de ce n'a venit și Dumniaei? urmă Vintilă.

— «Fiind-că e bolnavă rău,» răspuse copilul podidindu-l plânsul.

«Taci, nu plânge, nu,» 'i zise Domnul Vintilă, netezându-i părul mătăsos.

«O să-i treacă mamitei—vezi să fii tot așa de cuminte precum ai fost până acum.

Copilul reposatului primar Munteanu, trecu printre mulțimea curioasă, care privia țintă la el, în cât nu scăpă nici de curiositatea lui Oniță lăutarul nici de a lui Tolea văcarul. După împărțirea premiilor ceremonia se sfârși.

Dragomir se duse acasă purtându-și cununa pe cap și cărțile la subțioară, ca și alți copii, cari formau un cortegiu în urma lui.

Hora se încherbă la loc. Flăcăi și fete multe rîdeau și se înveseliau, unii prinși în horă, alți mai în raznă, schimbând pe bete o sărutare înflăcărată; după aceia iar se prindeau în horă fie care lângă mândra lui: flăcării în cămăși cusute cu flori și la pălării cu panglici tricolore, fetele în costume naționale și mai minunate.

Uncheșii și lelițele de o parte steteau la sfat și taina lor se resuma într'o singură vorbă: «tinerete, tinerețe, eh. am fost și noi odată ca ei.»

Din când în când se vedea eșind din școală câte vre un copil, purtând cu o mândrie naivă cununa pe cap.

Copilul reposatului primar, fusese în ziua aceea subiectul de vorbă al tuturilor sătenilor

De nu s'o prăpădi numai și mumă-sa—ce băiat cuminte ziceau unele femei, vecine cu Maria lui Munteanu.

Una de curând venită aduse vestea, ca auzi chirăind pe Tudora, fata Mariei, pe când trecea pe lângă casa lor.

«Sermana de ea!» ziseră cele-l-alte îndoioșate. «Și e singură cuc—nu știm sora ei e aici au ba?»

În vremea aceasta Tudora, sora lui Dragomir mai mare de cât el, fugise din casă, smulgându-și perii și țipând pe linia satului, să aducă pe Dragomir de la școală, fiind-că muma lor trăgea să moară și murinda ceruse să-și vază odorul.

Dragomir tocmai venia cu cununa pe cap și cu cărțile la subțioară

«Fuga Dragomire, fuga puiule, Mama moare puiule». începu să se bocească sermana fată, care apucând de mână pe Dragomir alergă cu el în curtea casei lor.

Tușea Lena venise de la oraș, unde se dusese să cumpere doctorii pentru bolnavă și acum își ștergea lacrimile și se silia din toate puterile să nu țipe la vederea lui Dragomir. «Vino Maică, vino,» zise tușea Lena, luând pe Dragomir din mâna Tudorei și apropiindu-l de patul Mariei.

Tăcerea din casă era sublimă; suspinele din ce în ce mai stinse a-le bolnavei mai întrerupeau liniștea de cripdă.

La spatele bolnavei, în firida icoanei, ardea o luminărică de ceară, rămășița unui coșuleț de la paști.

Pe o masă de lemn câte-va sticle de doctorii goale; prin două ferești pătrundeau razele soarelui în camera jelei.

Copilul se apropie de mamă.

Bolnava deschise ochi cu o durere chinuitoare.

Se forță pentru cea din urmă oară clătină ușor din cap. . . . și un zimbet dureros i se zugrăvi pe conturul gurei o lacrimă, numai una se scurse din globi ochilor duși în fundul orbitelor, apoi făcu un gest din mână, iar Dragomir cu ochi roși de plâns se alipi de peptul mumei sale.

Maria 'și ținu copilul câte-va clipe la piept, se mai uită încă o dată la el, apoi la Tudora și pronunță stins de tot: «să nu te lași de învățatură Drag. . . . meu Leno aibi grije de ei. . . .»

Apoi închise pleoapele, brațele 'i căzură în lături și 'și dete duhul. . . .

Tudora și Dragomir țipau, tușa Lena tremura de jele și de groază, iar Maria întinsă și rece dormia somnul de veci. . . .

Tudora și Dragomir remaseră de aci înăinte orfani sub îngrijirea tușei Lena.

Muma sa 'i recomandase în ora morței să nu se lase de învățătură și el respecta voința reposatei a cărei sfântă imagine l'a însoțit în tot locul. Intr'o zi se hotări să plece din sat.

Tudora însă își iubia frățiorul și 'nu l'ar fi lăsat să se înstrăineze pentru ori-ce în lume, de aceea ea 'l ruga cu lacrimi în ochi să mai îngăduie, până ce tușea Lena, va putea să vinză casele cu un preț convenabil și apoi să se mute cu toți la oraș, dar Dragomir nu mai avu răbdare și plecă în orașul cel mai apropiat de comuna-i natală în căruța primarului, lăsând pe Tudora în grijea tușei Lena.

«Mă duc la învățătură Tudoro dragă,» fură cuvintele lui din urmă, «nu te întrista, nu, am să-ți scriu și tu să-mi răspunzi,» și se duse singur singurel printre străini.

II.

— «*Dragomire?*»

— «*Ce poștești Domnule Simonis?*»

— «*Te poftesc, — eu nu poftesc, eu porunțesc să stropesti, să meturi bine si pe urma să iei un paio de metur să scoți bobile ala de orez, țe a scăpat printre crăpăturile tarabei: zețe bobi azi, dou-zețe mâine, continuă Simonis băcanul, se fațe un gogiamiti saco.*

Mai prițeput?»

— «*Da Domnule Simonis.*»

Și Dragomir, băeat în prăvălia D-lui Simonis, fără să mai stea mult de vorbă, luă într'o mână stropitoarea, în cea-l-altă mătură; sfârși în câteva clipe de măturat, căută un paiu de mătură și se apucă să scoată de prin crăpăturile tarabei boabele de orez bob cu bob, căci așa îi poruncise Domnul Simonis.

Lumina zilei începu să se arate azurie prin obloanele deschise ale prăvăliei situată pe două din stradele orașului monoton încă de dimineață. Dragomir stinse lămpile, căci se luminase deja. Sculându-se în fie care zi cu două ceasuri până în zori, sfârșia cele-l-alte trebi înainte de a începe să 'nglotească mușterii prăvălia: impachetase peste o sută chilograme de zahăr și le așezase sub tarabă; pregătise porțiuni obijnuite de mac, piper, stafide, migdale, vanile ect; expusese lăzile de portocale și lămâie; așezase la locul ei tinicheaua cu gaz și alte articole al căror loc era destinat afară din prăvălie; se duse în sfârșit mai în fundul prăvăliei, unde sfârșit de oboseală se rezmă cu cotul mânei de tarabă, care se prelungia până în fund.

Cu capul plecat, încercându-se să resfoiască paginile unei cărți, părea că să ferește de a produce vre-un sgomot prin întoarcerea foilor, ce ar fi putut deștepta curiositatea lui Simonis, care în acest minut își sufla mukul de țigară din țigaretă-i de chihlibar.

— «*Dragomire?*»

— «Porunciți,» se auzi Dragomir din fund.

— «*Te lucrezi?*»

— «Am isprăvit ce aveam de făcut»

— «*Si acuma să dormimo, nu este asa?*»

— «Ba eu cred că nu, dar dacă e ceva, n'aveți de cât să porunciți și îndată se va face».

Simonis la aceste zise, își plimbă privirile prin toate părțile, prin saci cu marfă, așezați în ordine și prin rafturi și văzând, că totul e în regulă încleștă fălcile, murmură ceva neînțeles, se așază ca un stâlp la ușa prăvăliei și părea nerăbdător de nesusirea mușteriiilor până în vremea asta pe când Dragomir îngâna: «dacă zece lucrători, lucrând câte nouă ore pe zi în zece zile sfârșesc o casă, apoi cinci-spre-zece lucrători lucrând câte două-spre-zece ore pe zi o vor sfârși în cinci zile, și închise repede aritmetica lui Haret, căci cineva intra în prăvălie și după acel cine-va altul și iar altul până ce gloata deveni ca la moară.

Simonis era sgărcit și n'ar fi ținut doi băeți în prăvălie pentru toată lumea, de aceia se auzia cât îi lua gura: «iute. iute. ai dat la Dumniaei zahăr? la Dumniaei orez? ai primit parale pe mac, pe stafide, pe piper?. etc.

Intre un-spre-zece și două-spre-zece se mai potolise lumea în prăvălia D-lui Simonis și acum din când în când se mai auzia câte o germană: «ein kilo launștein ich bitte.»

Plecase și aceasta din urmă; sosise vremea prânzului și lui Kir Simonis îi era foame.

—«*Dragomire?*»

—«*Porunciți, D-le Simonis?*»

—*Spune la cocoana să pue masa, este do-
uspece și trebuie să muncăm.*

Dragomir se grăbi să treacă prin ușa din fund în al doilea etaj, să anunțe pe cocoană că Kir Simonis poștește să vie la masă.

Intr'o clipă fu înapoi spuind D-lui Simonis că deja e așteptat.

Mulțumit că rămâne singur răsfoi istoria.

In acest timp însă o țigancă intră în prăvălia din colț «la spițerie» să târgue picături de inimă, de al cărei dor se văita.

Dragomir fără să se mai miște din loc o îndreptă la farmacie, spunându-i cum că aci e băcănie.

Dar țiganca în durerea ei, ne-vrënd să-i dea crezământ, hesită o clipă, ast-fel că, pe când Kir Simonis apărea din fund în vârful degetelor, obișnuit tot-de-una să surprindă câte ceva . . . aude din gura lui Dragomir, că nu este, nu e. Țiganca eșise din prăvălie însă Simonis, care crezuse, că Dragomir, îi gonise mușteriu din prăvălie, îngălbeni de mânie și apropiindu-se de Dragomir începu din ce în ce mai furios: «asa, în lipsa mea gonesti musterii și țitesti la cărțile aste? țe, țe, țe însemnează cărțile aste» și începu să arunce prin toate părțile tot avutul lui Dragomir; niște cărți de școală, de care nu se despărțise de cum părăsise clasa a IV-a primară. Dar Kir

Simonis nu se mulțumise să le asvârle cât colo, ci pe cartea ce punea mâna o și șfâșia vulturește așa în cât într'o clipă un maldăr de foi risipite, sburau prin toată prăvălia, în urma căror Dragomir, suspină amar.

Simonis, furios, trecu repede cu un șir de chei până la cassa de bani; o deschise, luă catastiful unde se afla contul lui Dragomir, murmură ceva neînțeles, în timp ce Dragomir *sta smirună*, și cu un ton caracteristic grecilor, exclamă: «*iacus, na me clefti. . . . sa pleți de la mine, D ta esti un hoțo, aide, na socotala, ținți luni cate treizeți lei fațe o sulă ținți zeți, opt-zeți ai primit poftim si resto; aid, aid, dar curândo să pleți de la mine.*»

Dragomir, vru să-i explice, că n'a gonit mușterii din prăvălie, ca aceste cărți i-au fost dăruite drept premiu la finele clasei a IV-a primară, ca pe nedrept îl invinovește, dar Simonis ce înțelegea de una ca asta: nu mai era nimic de făcut în fața lui Kir Simonis, care nu se încredea el însuși în mâna sa cea stânga. Spirit viclean, se temea de ori-ce semen al seu, că-l va întrece în șiretenie.

I studiasse Dragomir firea, de acea nici că insistă mai mult, și adresându-i un «rămâneți cu bine D-le Simonis,» de la care n'a mai primit nici un răspuns, eși din prăvălie, se duse de 'și împachetă rufăria în culăraș, tocmi o birje și merse drept la gara. Plăti birjarului după ce se

informă de sosirea și plecarea trenului, trecu la cassă să-și scoată bilet de drum și se așeză pe o bancă de pe peronul gării, ținând privirile cu interes din cotro trebuia să vină trenul, a cărui aparițiune o aștepta cu mare nerăbdare.

Soneria gării anunțase deja, că trenul pornise din gara precedentă; după câte-va minute omul de serviciu sună clopotul de trei ori, iar pasagerii steteau gata, grămădiți pe peron să ocupe fiecare locu-i prin vagon.

O coloană de fum amenințatoare se văzu apropiindu-se în direcția șinelor, apoi, ca un balaur din povești, apăru dintr'o cotitura locomotiva, în urma cărei veniau în pripă vagoanele ca niște naluci; o huruitură de roate, o fluerătură ascuțită, un fășăit puternic produs din eliberarea aburilor prin țevile ascuțite și în sfârșit trenul se opri, iar un conductor, dându-se cel de întâiu jos, strigă cât îi lua gura: «25 de minute». Oameni de toate națiunile: nemți, italieni, greci, sârbi, turci, etc. se grămădiră pe peron.

Dragomir se perduse în acest furnicar de lume; auzise din gura conductorului cât timp va sta trenu în gară, de acea nu se prea grăbi să ocupe loc în vagon.

Mai erau încă vre-o zece minute și trenul trebuia să 'și urmeze calea. Pe peron lumea se mai inpuținase.

Dragomir se sui în vagon, se retrase într'un colțșor și la sgomotul produs de zăngănitul roa-

telor căzu pe gânduri și nu se trezi din piroteală de cât la glasul brusc al conductorului, care veni să vizeze biletele.

Conductorul trecu înăinte, iar Dragomir cazu din nou pe gânduri. La ce se gândia?

Trecut, presinte și viitor, probleme, pe cari nu le pricepea și nici ca să incercase să le deslege, îi frământau creerul. Nenorocirile fac pe om mai prevăzător.

Dragomir implinise 15 ani și grijea acelu mîine indoelnic îl ingrozia.

Când se văzu într'un vagon printre atâta lume străină, depărtându-se din ce în ce mai mult de comuna'i natală, îl trecu un dor de acasă de mormântul părinților sei, dar mai cu samă de soră-sa orfană ca și el.

Sermana lui sora, părea că pricepe, cum odată plecat nu-l va mai vedea, căci acum se ducea fără să se mai opriască, fără să se mai întoarcă în sat la dènsa să-l mai vază...

Acest dor îl ținea încătinat cu trup și suflet de casa-i părintească. Soră-sa 'l rugase mult, să nu-o părăsiască, să rămâie pe lângă casă, că doar o fi vre-un D-zeu al săracilor, dar cine s'ar fi putut împotrivi firei lui?

«Ce să fac eu aci, raspundea el soru-sei, mă duc departe să mă fac om; am certificat de patru clase primare, și'mi place să învăț înainte: or ajung ceva, ori mai bine mor».

Și de la aceste idei temeinice nu l'a putut abate nimeni.

Dar când se văzu răpit în sborul trenului și dus înainte, fără să știe nici el unde merge, îl podidi un plâns chiar în vagon, de aceia își acoperi fața cu amândouă mâinile și 'și întoarse capul spre fereastra deschisă

Totuși nu scăpă de curiositatea câtor-va cocoane mai nervoase.

O cocoană șiopti vecinei sale: «ce o avea soro, băețașu ala de plânge?» Intrebare, care ajunse la urechile lui Dragomir, cea ce-l făcu să se opriască din plâns.

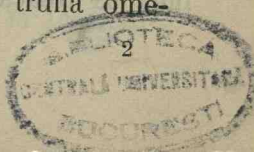
Trenul fugia, ca o nălucă; Dragomir reculegându-se își zise: de-mi va ajuta D-zeu să reușesc la examenul de bursă!

Cu acest gând pășia el în capitala țării, unde nu mai fusese nici odată și nu'și o putea închipui cât e de frumoasă și cât e de mare.

Băiatul din prăvălia lui Simonis băcanul nutria de mult acest gând să dea examen de bursă, de aceia nu incetase de a se ocupa cu problemele aritmetice, nici în timpul serviciului.

Era ziua de 26 Iulie și Dragomir se gândia că are destulă vreme să mai repete cele învățate: se baza pe cunoștințele sale, mai departe la alte piedeci—la răutatea oamenilor la câte alte investigațiuni nu se gândia cătuși de puțin.

Nu'și putea inchipui cât e de greu să treacă peste barierele înălțate de invidia și trufia ome-

nească, când cine-va e sărac și n'are pe nimeni în lume.

Țiganca, biata țigancă, 'i eșise în drum, ca o înțeleaptă ursitoare să i schimbe mai curând direcția vieții, așa precum plănuse de mult însuși Dragomir.

Banii, de ocamdată 'i ajungeau ca să întâmpine primele necesități.

Cu cât trenul îl apropia de capitală, cu atât simția în sine nu știu ce emoțiune; inima începu să-i bată mai cu putere; un neastâmpăr se vedea în toate mișcările sale; nu cunoștea pe nimeni în acest labirint, unde'l ducea destinul; nu cunoștea nici o stradă și la ori-ce pas putea să se rătăciască.

La cine ar putea să găzduiască, se gândi un moment.

«La hotel?» La hotel lui nu-i venia la socoteală. Cu bani ce-i avea se gândia că va avea mult de luptat: unde mai pui cărțile și mâncare, căci până «*la internare,*» mai erau două luni cel puțin.

Aceste toate îl făcură mai timid și mai sceptic de cum se apropia de capitala țării.

Intre acestea trenul dete o fluerătură lungă și ascuțită, dovadă că se apropia de capitală.

Dragomir își luă în mâini cufărașul și sta gata să se dea jos pe peron.

Era atâta lume la gară, că ori-ce călător trebuia să treacă unul câte unul printre 2 șiruri de

oameni, cari formau o strâmtă potecuță pentru ca să lase drumul liber călătorilor până'n cea-laltă parte a gării de nord. Globurile luminoase, așezate din distanță în distanță, felinarele alimentate cu gaz aerian, sutele de birji, tramvaiurile, făcură pe Dragomir să-și uite de unde vine și încotro se duce «ce sgomot! ametește omu,» murmură și pași înainte încotro se îndrepta mulțimea.

Observă, cum mulți se așează în tramvaiuri, dar temându-se de vre-un preț exajerat și tot de-o dată ne-știind unde 'l poate duce, renunță la idea aceasta, de aceia o porni înainte, unde l'o scoate norocul: și se duse, se tot duse până ce nădușala începu să-i curgă șiroae pe față până ce se simți sfârșit de oboseală, fără să mai dea de capăt acestui oraș.

Ora înăintase și Dragomir încă rătăcia pe cheiul Dimboviței. În dreptul Bisericei Balașa Doamna, trecu podul, înăintă pe calea Rahova fără să-și dea seama *în cotro va însenina*. În apropiere, un fel de cârșmă-birt, se afla încă deșchis pe vremea aceia. «Aci voiu găzdui;» șopti, apoi intră în birt.

— «Domnule, vă rog, aveți camere de găzduit?».

— «Da,» tu respunsul birtașului, dând poruncă celui de ântâiu băiat, ce-i sta înainte. *să conducă* pe Dragomir într'o cameră.

Băiatul îl conduse într'o cameră nu tocmai mică mai mult lungă de cât lată.

Paturi erau destule. Băiatul îl pofți în termeni

neglijenți: «poftește unde-ți place Domnule, că tot un franc plătești».

În sfârșit ceru ceva de a-le mîncărei: *imbucă* de vre-o două trei ori și ostenit cum era adormi fără să-și poată face nici măcar un mic plan ce va face pe ziua de mâine.

În somn avu diferite vedenii unele mai fioroase de cât altele.

Des de dimineață sări din pat ca speriat de ceva, se frecă la ochi și se uită pe fereastră în curte.

Se luminase deja. În câte-va momente fu îmbrăcat.

Plăti datoria, încredință cufărașu birtașului drept siguranță că va mai veni și eși pe acelaș drum pe unde venise.

Ziua aceasta ca și altele vre-o 20 de a rîndul le a jerfit pe la direcțiunile școalelor, unde spera că va fi înscris printre aspiranții de bursă, dar în zadar, era prea de timpuriu, căci toți și toate se aflau în vacanțe.

Sfârșit de osteneală, se întorcea la gazda sa, căreia îi plătea regulat în fie care dimineață, când iar trebuia să colinde prin perdutele strade a-le capitalei, să încerce și iar să mai încerce. . . .

Birtașul se mira, unde mîncă Dragomir în cele l-alte zile a-le săptămînei, că doar joile și duminicile cerea să-i se dea câte o porție de mîncare și câte o bucată de pâine, așa că în tot-

de-una să nu treacă peste suma de cinci-zeci de bani la fie care masă.

Mihai Cotlaru, birtaşul se mira de ce Dragomir numai joia și duminica mănâncă la birtul seu? până când într'o seară văzându-l atât de mult schimbat la față, palid și ars de soare se hotărî să-l întrebe.

— «Da bine Dragomire, unde mănânci D-ta în timpul zilei?» — Unde pot.

— Cum așa?

— O . . . ce să-ți mai spui, n'am nici o masă regulată. Fiind prea mult îngrijorat cu chestia bursei mele, nu mă îngrijesc de loc unde și ce mănânc.

Mihai Cotlaru, crezând că nu este în drept de a mai insista asupra întrebărilor, tăcu și se mulțumi să incheie conversația cu un «Dumnezeu să-ți ajute băete.» Dragomir se jena bine înțeles, să-și arate starea sufletească către gazdă, care l'ar fi putut umili doar, cum gândia el și fără folos.

Zile lungi de vara într'un oraș imens, mai mult nemâncat și nebăut, (căci și de sete omul străin și sărac se poate prăpădi în capitală) le trecea cu amarul în suflet.

Și totuși nici o clipă de furie în contra ursitei, nici o idee bizară în creierul lui, de a-și curma șirul suferințelor odată pentru tot de-una.

Era duminica în zori de zi. Dragomir își îndreptă pașii către biserica Sf. Spiridon să se roage

celui puternic pentru a-l ocroti cu paza sa și să'l ajute în calea pe care a apucat-o, căci: *sunt fericiți cei curați cu inima, că acea vor vedea pe Dumnezeu . . .* și cele-l-alte le preparase inde ajuns pentru examen și Dragomir ținea să se prezinte lui D-zeu, să'și spue focul, ce'l arde pe inimă.

Ast-fel se gândia pe când pășia pragul bisericei, cu evlavie unui ermit și cu ochi lui lăcrimători de suferință.

Se așeză într'o rază a bisericei și cu mintea pironită la cel sfânt începu să se închine ca un nazaritean în floarea vârstei.

Și nu eși afară de cât odată cu Păstorii bisericești.

Prezența lui Dragomir în biserică atrase numai puțin atențiunea lor.

Când fu să iasă din Biserică, se întoarse pentru cea din urmă oară de a-se închina întocmai ca un »ave« Domnului; atunci un Popă, care eșia și el din Biserică îl întrebă :

—Ia ascultă băețași, de unde ești D-ta?

—Sunt străin Părinte.

—Din care parte a lumii, urmă Popa?

—Tocmai de peste Olt.

—Și cum te numești?

—Dragomir Munteanu.

—Și cu ce ești pe aci dragule Dragomir?

Și Dragomir însoțind pe Popa Neculai, până

la locuința sa, își povesti în câ/e-va cuvinte istoricul tristei sale vieți.

—Cu un cuvînt ai venit pentru învățatură ?

—Da Părinte.

—Foarte frumos taică, lucru nemerit și Tudorel al meu e candidat de bursă ; dece nu v'ați prepara amêndoi la un loc ; te v'ed că ești băeat destul de deștept și cred să faceți mai bună treabă de v'ați prepara împreună.

Du-te taică de-ți ia geamantanu de la han și vino la noi ; uite în odaea asta aveți două paturi veți învăța împreună cu Tudorel al meu și vei avea și D-ta cele trebuincioase de la mine, până te vei interna.

Dragomir în extazul bucuriei sale nu se putu opri de a-nu săruta mâna binecuvîntatului preot în persoana căruia i se părea că vede pe D-zeu.

Aceasta, într'adevăr era o minune pentru Dragomir, căruia nu-i mai rămăsese din toți bani, de cât vre-o cinci șeșe lei.

Se duse într'un suflet pân' la M. Cotlaru, își luă cufărașul, plăti un mic cont și de aci înainte se instală la Popa Neculai din strada Olimpului.

Din ziua acea „dumineca mântuirii“ după cum o botezase Dragomir, el își îndoii activitatea, în cât într'o zi Popa Neculai se adresa necăjit către Tudorel al lui, care nu mai slăbia smeul din mână : mă, ștregarule mă, nu mai lași smeul din mână mă, nu te uiți la Dragomir cum citește în odae ? haimanao ce ești. . . . Stăi satane, să nu-

mi reușești numai și a-i vedea tu pe necuratu cu ochii. . . .

III.

Examenele de bursă se sfârșiseră. Tudorel al Popci Neculai din strada Olimpului, nu reușise, dar nici Dragomir nu fuse mai norocos: din cauza vârstei sale înaintate nu fu admis printre candidați. Cu toate acestea Dragomir nu disperă, ci se înscrise cu actele ce posedea la unul din liceele capitalei ca elev extern. Singura greutate ce avea de invins, era de a-și procura mijloacele de traiu pentru anul întâiu; haine și cărți de o cam data avea. Dar acest hop e greu de invins, când cineva e străin și în capitală era și mai greu.

Popa Neculai era singurul om, care mai știa că exista un Dragomir, venit de cine știe unde în capitală că să învețe, dar care n'are nici părinți nici mijloace și tocmai de acea făcuse pentru «al băeat pricăjit» ce putuse și avea de gând tot să mai facă pentru «*Dragu*» căci Dragu, zicea Popa Preotesei, e un băeat așternut pe carte, supus, silitor și cu minte și că ar dori să ia pildă după cum e Dragu și Tudorel al lui și că ar fi mai nemerit să nu despartă pe Tudorel al lui de Dragomir, care ar putea să ajute mult pe fiul său la lecții. De acea Popa Neculai și Preoteasa Maria se hotărîră să'l ție la ei în gazdă că apoi este o faptă laudabilă din partea lor, să și facă o pomană de felul acesta, că cine 'și

face în lumea asta, e bine pentru suflet în lumea aceea.

«*Ferice de al de poate, își face pentru suflet*» ziceau vecinii de câte ori vedeau pe Dragomir alături de Tudorel al Popei venind de la școală; mulți i stînsese Popei mîna și i adresase cu vînte de laudă.

Popa Neculai avea două rînduri de case într'o curte; într'un rînd locuia el cu familia sa compusă din Cornelia și Tudorel, copii Popei și din Preoteasă Maria, iar pe cele de alături le ținea cu chirie de mult o familie germană.

Domnul Hillebrand, inginer de profesiune, era chiriașul popei Neculai. El venise în capitală cu afacerile sale tehnice. Era originar din Valea Hațegului, își terminase studiile în științe la statul major din Viena și după ce 'și luă diplomă, începu a practica ingineria în capitală.

Luă în antrepriză terasamentul căilor ferate și câștigase întru începutul carierei sale o sumă bunicică de parale, prin care își asigurase pozițiunea-i socială prin propria sa muncă; se însurase cu o germană. Dînsul o iubise, dînsa se supusese voinței părintești, totuși trăiau bine iar acum aveau și o fetiță. Domnul Hillebrand, de multă vreme trăia în casele Popei Neculai și Popa Neculai părea cel mai mulțumit proprietar de case fiind-că așa chiriași „*mai rar*“, zicea Popa Neculai. D-nul Hillebrand cu nevasta sa își făcuse educațiunea în Austria de acea doriau și ficei lor să-i

dea aceeași educație. Nina, fiica lor, terminase două clase secundare într'un institut din capitală, iar acasă învăța germana sub îngrijirea mamei sale.

Dar progresul ce-l făcuse în institut Nina, nu convenia de loc părinților, căci de câte ori Nina venia de la institut cu colega ei Cornelia, fata proprietarului, spunea mamei sale că i-au spus fetele la institut că acum e D-șoară mare și nu-i mai stă bine să poarte rochie scurtă.

"Să-mi faci rochie lungă mamă, căci mă rîd fetele; să-mi cumperi pălărie ca a Zenobiei mamă.

Zenobia, Elvira și chiar Cornelia mi-au spus că sunt curțate.... Ce însemnează asta mamă?"

Iar când se ducea la institut nu mai voia să se ducă cu fie-ce birje, ci voia cupeu, căci așa 'i vorbiseră Zenobia și cu Cornelia: că ele când se vor mărita se vor plimba numai în cupeu și Nina voia să le ia pe dinăinte.

Doamna Hillebrand o certă atunci aspru să nu mai îndrăzniască altă dată să mai pronunțe vorbe de acestea și se hotărî să 'și retragă fata de la institut. Nina mai spusese că fetele la institut primesc scrisori de la băeți și mai zicea, că ele în fie care Duminecă fac „rendez-vous," la auzul cărora D-nul Hillebrand se îngrijise serios.

Cornelia și Nina aflaseră și ele că Tudorel al Popei Neculai, de azi înainte va avea un coleg pe lângă el, care a fost premiant în clasele primare și care-l va ajuta la lecții, și că Popa ține

mult la Dragomir, fiind-că-i băeat cu minte și silitor.

Tudorel se mai potolise de când trăia trup și suflet cu Dragomir; uitase pustiului și smeele și arșicele și nici de „*bonjour magar*“ nu 'și mai aducea aminte; copiii lui Costea cismarul și a-i lui Hristea dulgherul nu mai îndrăzneau să se apropie de el să-l angajeze la joc, căci Tudorel se afla veșnic lângă Dragomir și acesta era mai mare de cât băeții din mahala și nu 'și permitea nici unu din ei să se apropie de el.

Popa Neculai era foarte mulțumit de această schimbare a lui Tudorel și de modul cum învăța și aceasta mulțumita lui Dragomir. Dragomir făcea meditație regulată și nu lăsa se ese afară pe Tudorel până-ce nu-i spunea lecția frumos și bine. Temele latinești și franțuzești i le făcea Dragomir. Și Tudorel începu să învețe de minune.

Dragomir se deprinsese în casa Popei ca la el acasă; făcea voile fie căruia, era amabil cu toți și chiar cu chiriașii din curte, de acea și ei se simțiau fericiți, când Dragomir saluta plecând sau venind de la școală.

Popa Neculai mai avea și altă cauză de ținea atât de mult la Dragomir, și anume fiind-că nu lipsia nici odată de la biserică sărbătorile și aceasta plăcea Popei.

Cornelia și Nina se deprinsese și ele cu Dragomir, de acea dacă zoriau acum sâmbăta seara să vie acasă, era că Dragomir le făgăduise să le

povestiască urmarea suferințelor sale, care le impresionase atât de mult încât Nina la fie ce cuvînt al lui Dragomir și lăcrîma până ce făcea și pe Cornelia să lacrîmeze.

„Atunci nu vĕ mai spui,“ le spunea Dragomir, vĕzĕndu-le cĕ într'adevĕr plĕng.

Poi cum sĕ nu plĕngem urma Nina, cĕnd știm acum cĕ așî rĕmas amĕndoi fĕrĕ pĕrîinșî în niște case mari și 'n grija nimĕnuia.

Dar Dragomir se ferise sĕ le arate cĕ mai fusese în prĕvĕlia D-lui Simonis inĕainte de al cunoaște ele. Iar dacĕ 'l întrebau, cum se face cĕ el așî bĕeat inteligent, ce se gĕsește abia e în clasa I-a? el le respundea în termeni echivoci: cĕ a fost nevoit sĕ întrerupĕ cĕșî-va ani cursurile din cauza afacerilor familiare, dar nici odatĕ nu le spusese adevĕrul. Adecĕ pentru-ce le-ar mai fi spus și asta? Ce folos i-ar fi putut aduce?

Ar fi intrat noutatea în urechile Popei și Popa ar fi cĕtat sĕ-l descoasĕ și atunci cine știe ce mai rezulta și din asta.

Era de ajuns cĕ Dragomir era iubit și stimat de toșî. Pentru Nina inșĕ devenise cel mai simpatic. Nina în naivitatea ei spusese odatĕ Corneliiei cĕ ar dori Dragomir sĕ-i fie frate. o cĕt ar fi dorit una ca aceasta! Dar Cornelia se supĕraseră foc pe ea atunci și i-a zis sĕ 'și „*pue pofta în cui,*“ cĕ Dragomir face parte din familia ei și cĕnd ar fi vorba de frate ea și l'ar face mai de grab.

De aci năinte fetele nu 'și mai vorbiau de Dragomir: Nina se feria de Cornelia și aceasta de Nina; dar și una și alta știau că Dragomir învață cel mai bine din clasă și se gândiau că mâine poimâine Dragomir va ajunge ceva. Popa Neculai era mulțumit de Dragomir, care făcuse din băiatul lui cea ce spera el: un băeat așezat și cu gândul la carte, dar ar fi fost și mai mulțumit dacă Tudorel s'ar fi încercat să dea încă odată examen pentru bursă; cât pentru Dragomir s'ar fi angajat el însuși să-l așeze în familia cumnatului seu, care avea vre-o șeșase dolofani de copii, care de care mai sărit. De multe ori Popa Neculai adusese chiar vorba la masă și-i zisese cumnatului, că numai Dragomir ar fi pentru copii tei cumnate.

Acesta era planul Popei Neculai, apoi fata se mărește din zi în zi gândia el și ar fi mai înțelept să nu prea fie în contact cu băeții, căci ei sunt mari acum și era vorba de Dragomir căruia îrcepuse a-i miji mustața și ori cât de așezat să fie cine-va, vorba Popei: flăcău, e flăcău n'ai ce-i face.

Fata e ispita flăcăului și flăcău a fetei și mai adăoga: știu eu ce va să zică tinerețe.

Pe lângă aceasta știa el doar atâta samă de lucru că Cornelia a lui nu-i de loc astîmpărată; observase cu ochi lui la masă că Cornelia își face loc veșnic pe lângă Dragomir; ba într'o zi i sa părut parcă piciorul ei ar fi apăsât pe al

lui Dragomir sub masă și că Dragomir s'ar fi roșit.

În sfârșit motivele părintești erau multe și bine-cuvîntate, căci Cornelia era o natură prea mlădioasă, care ar fi putut-o incovoia cea mai mică batere de vînt.

Tudorel constrins de părintele seu mai încercă însă o dată norocul pentru căștigarea bursei, însă de astă dată citise în gros cu Dragomir toată vacanța iar în toamna viitoare reuși al treilea printre candidați—Popa îl instalează atunci la internatul statului ca elev al clasei a II-a liceală și acest progres nu-l datora Popa de cât lui Dragomir: la rîndul lui Popa Neculai era dator să se îngrijească de Dragomir.

Pe Cornelia a instalat-o iar la pension, însă de aci înainte ea nu mai avea colegă, căci pe Nina fata chiriașilor, s'au hotărît părinți să o trimită la Viena să și urmeze studiile, căci trecuse deja vacanțele

Dragomir se informase despre plecarea ei și nu știa el însuși de-ce din acel moment un voal de tristețe i înfășurase inima: era deprins să o aștepte venind de la institut în fie care sâmbătă seara; să citiască prin curte duminica și ea să-l privească de la geam, de unde privia asemeni; să o asculte exersând la pian sau să se plimbe la braț cu Cornelia prin curte. Nu pricepea farmecul ce-l producea Nina asupra întregii sale persoane, dar i se părea, că are înaintea lui pe Tu-

dora; privirea Ninei 'și o asemăna în minte cu dulcea privire a mamei sale, atunci când îl chemase pentru cea din urmă oară să-l îmbrățișeze și să-l sărute. Nina s'a uitat la el tot-de-una frumos și blând, i se părea că numai privirile ei îl înțeleg ce dorește el.

Nina îl întrebuse de multe ori: mai ții minte imaginea mamei Dragomire, ce bună trebuia să fie! Oh, cum ași fi iubit-o Dragomire, și ea atunci lăcrîma iar Dragomir o asculta, se uita în ochii ei cu sficiune și de aci înainte începea să simtă o zilnică nevoie de prezența ei; de acea de multe ori se dusesese singur să o aducă de la pension și de câte ori nu o dusesese tot el! Și acum dupe un an de cunoștință Nina, care se apropiase atât de mult de Dragomir, ea, care începu să citiască în sufletul lui Dragomir, trebuia să se ducă mult departe, unde cine știe de o va mai putea vedea! Atunci Dragomir începu să simtă cum un gol pustiu și rece se lărgește în inima sa, așa cum n'a simțit poate nici la moartea mamei sale, nici la despărțirea de Tudora; îl coprinse un fel de jele amară și un dor de cine știe ce dorință. Era duminică, o zi frumoasă de toamnă; căderea frunzelor tremurânde de pe ramurile lor, inspira atâta melancolie lui Dragomir! Nina trecu la proprietăreasă să 'și ia ziua bună. Era gătită de călătorie. Birjarul luă cufărul din antreu și'l așeză pe capra trăsorei.

—Multe complimente Corneliei, să-i spuneiți să-

mi scrie, am să-i scriu și eu; mă duc să-mi iau ziua bună și de la Dragomir.

Dragomir o auzi și era cât pe aci să cază din picioare: îi tremura mâna, corpul, sufletul; se forță însă să fie tare.

— La revedere Dragomire!

Dragomir rămase ca o statuie și nu fu în stare să-i răspundă.

— Ce ești trist?

Lui Dragomir îi alunecă o lacrimă din ochi, apoi alta.

— Plângi?

Dar nici Nina nu se putu stăpâni.

— Nu-i așa, că nu o să ne mai uităm Dragomire?

— Nu. . . . nici o dată. . . . D-șoară.
atât putu să zică sermanul Dragomir!

În acel moment simți atâta durere, atâta groază în cât i se păru că afară doar de el n'a mai rămas nimeni pe lume și el singur fiind nu putea nici să moară nici să trăiască.

Nina îi intinse mânăta ei albă și mică. Dragomir i-o strinse tremurând: ar fi vrut să-i o sărute de zeci de mii de ori, dar. . . . n'a putut n'a putut. . . . și Nina s'a dus! Acum era în trăsura cu mamă-sa și saluta pe toți cu mâna dar ochii ei căutau pe Dragomir pe care nu-l mai văzu.

Dragomir plângea în odae.

IV

Cumnatul popei Neculai trimise deja servitorul la Popa după Dragomir, căci școalele se deschisera și avea nevoie de preparatorul, care îl recomandase cumnatul. Dragomir, lăcrimând atunci, sărută mâna Popei apoi pe a Preotesei, iar după ce popa îi dete bine cuvântarea sa, zise solemn: «Mergi taică unde te chiamă datoria; calea ți-i deschisă și n'aibi grije de nimic, căci D-zeu nu lasă pe oameni cei buni. Dacă-i merge în casa cumnatului însă, să iei seama să nu uiți pe a mea, căci eu te iubesc de o potrivă cu Tudorel. Duminicile serbătorile și vacanțele să știi să te găsești la noi împreună cu Tudorel—căci așa ne am învoit cu cumnatul.»

Domnul Grozăvescu avea șeșase copii și toți mărunți între patru și 12 ani, adică cam așa mergea *progresia aritmetică* a vârstei copiilor: Richard nebunul de 12 ani; după el venia Mircea ipocritul de 10 ani; apoi Dodu prostul de 8 ani; Costică înțeleptul de 7 ani; Take bătaiosul de 6 ani; și în fine Mitiță îndrăcitul de 4 ani și cel mai piperat, vorba Anicăi, jupâneasă în casă.

Fie care din copii avea câte o poreclă, care se potrivia de minune cu natura fie căruia, căci porecla dată era rezultanta unui studiu psihologic studiu făcut de jupâneasa Anica, doica copiilor, care se văeta mereu că o îmbătrânise fără de vreme, căci numai ea gustase amarul cu ei până în

fundul paharului, de acea la vederea lui Dragomir «profesorul,» jupâneasa Anica, ștergând geamurile de praf, strigă: e de ne nesuferit D-le, cu copii eștea.» Și avea dreptate jupâneasa Anica. Dragomir părăsise liniștea și aci dete de un sgomot, care nu se astîmpăra de cât vre-o oră două în timpul nopței, încolo zarvă mare în casa D-lui Grozăvescu. Până să astîmpere pe unu jupuneasa Anica, se pomenia în cea-l-altă parte cu altul: ua a. . . . Mamă ă. . . m'a lovit Dodu . . . și când jupuneasa Anica îl sorcovia cu vre un pumn indesat să se astîmpere, atunci Dodu era în stare să înalțe tavanul cu sbieretele lui, care transforma casa într'o havră ovreiască, așa precum o spunea jupâneasa Anica.

Dar aceste nu erau nimic pe lângă alte isprăvi ale lui Richard nebunul.

Sus în etajul al doilea e sindrofie. Multe Doamne și mulți Domni sunt invitați și înăinte de masă se plimbă la braț prin coridor. Doamna unuia e cu D-nu celei-l-alte; o tinără în floare, de curînd măritată, se lasă molatic pe brațul cavalerului, care o conduce și vorbesc mai mult în șoapte; amîndoi au aerul de a se feri de privirile celor-l-alți. Cavalerul îi spune mereu că e cea mai frumoasă, că e regina soarei; dînsa zimbește platonice și îi strînge mai vîrtos brațul; ar vrea să-l strîngă și mai mult; cavalerul nu-și slăbește o clipă mustața; la fi-care schimbare de privire cu o mână și o răsucește; amîndoi sunt

transportați; mintea lor sboară prin locuri singuratic, visează «*verzi dumbrăvi cu filomele.*»

Ce frumos ar fi, 'i șoptește el!

Dênsa pleacă ochi în jos cu pudoare și rîde, dar nenea Leonard cu favoriți albi și creți se oprește în dreptul lor și 'i trezește pe amêndoi din vis.

Scumpă Olgă, dar nu vezi dragă, că damele te așteaptă în salon?

Ce anost ești, șoptește ea părăsind pe tînărul acela în frac, cu care s'ar potrivi de minune — Nenea Leonard e fericitul ei soț.

În salon se admiră și se fac elogiuri pălăriiilor stofelor de rochii și dantelelor.

Se discută de toarte și brățare, de cele din urmă mode, de preț, care de unele se găsește destul de eftin de altele destul de exajerat; apoi intră în vorbă de chestiuni mai serioase -- se admiră cățelușa Doamnei Leonard; cățelușa cât un ariciu de mare se uită vioiu la toate, latră, dă din coadă, schincește, se lasă pe covor întinsă și cu zgaibele în sus; o doamnă o ia, o strînge la pept, rîde la ea și 'i dă mii de pupături; trece din mână în mână și cățelușa julieta primește nesfârșite sărutări; unele suspină cum de n'au și ele un dobitoc așa de inteligent; altele își pe, trec vremea admirând un papagal dresat; în sfârșit iată și Mimi gentila pisică a Doamnei Grozăvescu, care trage o labă în ochii julietei, ce începe a schilălăi; julieta nu încetează a schilălăi

cu toate pupăturile ce primește de la fie-care cocoană în parte.

Domnii discută politică: fac haz de căderea guvernului Brătianu, unii au aerul de oratori; se încinge o discuție aprinsă între D-nul Grozăvescu conservator și D-nul Leonard liberal înfocat; acesta din urmă se înfurie și i dă cu tifta, uită regulile buneii cuviințe că aci e la sindrofie și nu la întrunire.

Se face sgomot; cocoanele curioase aleargă prin coridor să vadă ce-e și vîzîndu-și bărbații în culmea furii vin între ei ca niște Sabine și stabilesc pace și iubire..... Insă nici jos nu-i mai puțină liniște; pe Dragomir îl trec mii de nădușeli și iată de-ce: Richard nebunul lipi de gura sticlei de lampă o hîrtie udă și prin acest fenomen întreprîndu-se comunicația oxigenului cu flacăra lampei, se auzi în clipă un țac și sticla improșcă cioburile în jurul lampei, de care accident nu scăpă nici însuși Drașomir:

Pe Dodu îl ajunsese un ciob drept în vârful nasului, pe Mircea la sprînceană, pe Take bătaiosul la buza de sus, pe Dragomir la mir. Atunci revolta durerei izbucni într'un plîns unanim: toți plîngeau pe întrecute numai Richard ridea și n'avea tovaroși de întrecere. Domnul și Doamna Grozăvescu erau deprinși cu asemeni scene și fără să se mai neliniștiască de ceva, contribuind prin chiar prezența lor la liniștea invitaților. „Copii jos fac sgomot, nu e nimic, nu e nimic; prepa-

ratorul e cu ei“ zise Doamna Grozăvescu, fără a bănui adevărul lucrurilor.

În salon o D-șoară, executa „perfect“ la pian „*L'orage*“ din Veber, care concorda admirabil cu uraganul ridicat în meditație.

Sindrofiștii își continuă *soarea*, iar copii trec în camera de culcare: Dragomir trecu și el să se culce, dar aci altă belea; își găsi patul întirănat și căptușit cu cărămizi din curte, iar cărțile de studiu muiate în cerneală violetă; și câte alte năzdrăvenii numai săvârșiau Richard, Mircea și Dodu cei mai mari! Iar când Doamna Grozăvescu îi întreba prefăcându-se că se resteste la ei: „ce aveți cu băeatu mă, nebunilor,“ strengarii rîdeau sărind într'un picior și ziceau: am glumit, am glumit ce ee.....!

Și în condițiunile aceste numai meditație nu se putea face. Dragomir se vedea nevoit să-și înceapă lecțiile sale de la unsprezece ceasuri înainte după ce se potoliau nebuni, cari nu-i dau nici o clipă pace și îi furau timpul cel mai priincios.

Richard mai avea obiceiul să și mintă: când îl întreba Dragomir ce lecție are, Richard 'i arăta tot aceleași lecții „fiind-că n'a venit profesorul în clasă,“ dar în realitate avea lecții înaintate și când îl ascultau profesorii Richard veșnic nu știa: trei, trei, trei, unu, și câte vreun zero îndrăcit: acestea erau notele lui Richard și bietul Dragomir se rușina de câte ori D-nul Grozăvescu îl întreba

cum merge Richard? Căci Dragomir i-ar fi spus adevărul cum stau lucrurile, dar îi interzisese Doamna Grozăvescu „să mai reclame pe copii ei la Domnu“ și Dragomir nu putea să spue nici așa nici alt-fel.

De acea îndura multele în casa D-lui Grozăvescu și nu se plângea nimănui de asta, căci n'avea nici un drept. Copii reu crescuți nu-i deteau pace nici ziua nici noaptea. Așa erau deprinși ei și n'aveau ce să le facă nici servitorii nici stăpânii și avea dreptate jupâneasa Anica, când spunea lui Dragomir din convingere: «nesuferiți copii D-le, lua-i-ar nainba să-i ia, m'au înebunit.» Dragomir atunci suspina greoiu. Intr'o zi însă perdu răbdarea și reclamă D-lui Grozăvescu necuviințele ce i le făcea mai cu samă Richard. Atunci D-nul Grozăvescu, în culmea furii, porunci lui Costache, feciorul de masă, să-l ia în spinare și i croi cu o nua de corn vre-o două-zeci și cinci pe spete, în cât însăși „cocoana leșinase“ în fața acestui spectacol neplăcut; Dumniaei deși se încercase cu bine să îl scoată din mâini, totuși „cocoanu“ n'a lăsat trebile pe voia „cocoanei“ ci a înbrăncit-o înfuriat, iar dânsa ca să nu cază s'a agățase de colțul mesei, și masa resturnându-se toate bucatele formau un amestec nedeslușit printre cioburile de farfurii și covorul multicolor. „Pentru acea plătesc eu Profesorilor, pentru acea țin preparator deosebit,“ striga înfuriat D-nul Grozăvescu. „Mi-ai nenorocit copii Margo, Margo,

sfârși D-lui atunci, lundu-și ghiozdanu și plecând la Tribunal fără să guste din bucate.

Dar din ziua aceea nici Dragomir nu mai avu traiu bun în casa D-lui Grozăvescu: într'adevăr începu să se 'ngroziască în lunga epocă de 4 ani cât a stat la D-nul Grozăvescu. Duminicile și sărbătorile mai gusta liniște când se ducea la Popa Neculai din strada Olimpului. Inșă nici aci nu se putea bucura de fericirea, care ar fi dorit o. Absența Ninei, aducerile aminte a-le unor clipe dulci, zimbetul Ninei, vorba ei la plecare „așa-i că nu ne vom mai uita? Toate aceste 'i treceau prin minte și 'l împreșura atunci o melancolie și un dor nebun, care-l făcea trist, tăcut și posomorit.

Cornelia, care stăruia atât de mult să converseze cu el, abia i smulgea din când în când câte vre-o vorbă și el căuta în tot-de-una să evite de a rămânea numai cu ea singură. Nina în fie care scrisoare a Corneliei, nu uita de a-i trimite complimente și lui Dragomir și să întrebe ce mai face el, totuși Cornelia a păstrat tăcere adâncă și nu-ia pomenit nici o dată de Nina. De câte ori inșă Dragomir venia pe la Popa Neculai și vedea casa unde locuesc părinții Ninei, de atâtea ori suspina și cu amărăciune își zicea: așa-i că nu ne vom uita?! Mi-a zis ea și ce lesne m'a uitat! Câtă nestatornicie nu deducea el din înțelesul acestor cuvinte când își închipuia că Nina l'a uitat!

Trei ani de a rîndul Nina rămăsese la Viena fără ca Părinții ei să o aducă în țară, voind să 'și uite ori ce apucături și deprinderi rele, de cari se influențase prin mijlocul educațiunei institutelor noastre. În vacanța celui de al treilea an, s'au hotărît să o aducă, căci le era dor de ea.

D-na Hillebrand a scris surorii sale să vină cu ea în persoană.

Nina a telegrafiat. Telegrama a primit-o Cornelia din mîna factorului și o citi împreună cu Doamna Hillebrand, că Nina sosește chiar în ziua aceea. Se nimerise și Dragomir la Popa Neculai. Dînsul auzise din gura Corneliei, căci ea venise să spue în gura mare, că Nina sosește cu trenu de 2.

Dragomir își apăsa degetele pe inimă: 'i venia să sară de bucurie, din posomorit și tăcut ce era, începu să vorbiască multele fără să 'si dea samă ce spune; povesti Corneliei din viața sa de școlar diferite scene de clasă că la cutare profesor o tulesc toți din clasă și când profesorul intră, rămâne în clasă unul de formă, care i spune: crezurăm că nu veniți astăzi D-le Profesor, și Profesorul pleca, căci el însuși făcea prea multe absențe și n'avea ce zice, când găsia clasa goală. Și câte alte nu povesti Dragomir Corneliei de astă dată, care-l asculta uimită de o așa bruscă schimbare a lui Dragomir, de vre'un ceas încoa odată cu sosirea depeși, până când o birje se

opri la poartă și dintr'însa se dete jos zveltă Nina însoțită de tușea sa.

Era așa de frumoasă, dulce și guralivă! Obra-
jii ei erau așa de rumeni! Ochii ei albaștri
ca azurul dimineții de Mai așa de dulci, în cât
Dragomir din fereastra de unde contempla nu în-
drăzni mult să-o priviască. Nina devenise Dom-
nișoară în puterea cuvîntului; se desvoltase în
cei 3 ani așa de bine și nu mai avea rochie
scurtă, acum avea și voal cu picățele albe: aceste
toate le observase Dragomir dintr'o privire. Nina
sărută pe mamă-sa, apoi pe Cornelia, în sfârșit
mâna Preutesei Maria și ochii ei căutau prin
toate părțile pe Dragomir: nu'l văzu, de acea în-
trebă în mod echivoc: ce? Tudorel și Dragomir
nu mai sunt aci? Ba-da, respunse Cornelia, Dra-
gomir e 'n odaea de alături, trebuie să vie și Tu-
dorel numai de cât din târg.

După răspunsul Corneliei, Nina trecu nerăbdă-
toare în camera de alături să vază ce face Dra-
gomir.

Dragomir era galben ca ceara: un fel de ru-
șine 'l coprinse în fața Ninei; se încercă să zim-
biască și să se uite în ochii ei, dar 'l coprinse
amețeala; i se păru că Nina deja citește în su-
fletul său; că ea știe, că el o visează și zi și
noapte și suferă de dorul ei.

Nina îl luă de mână și cu o dulce apropiere,
care aparține virginelor urmă:

Așa-i că nu ne-am uitat? Dragomir era tran-

sportat de fericire. În curînd veni și Tudorel. Nina trecu în casele părintești să-și schimbe costumul de călătorie, apoi reveni într'o rochiță simplă de culoarea liliacului. Ce frumos ți mai sta! Cornelia își mușca buzele: Nina era mai frumoasă de cât ea; în privirea ei, în mișcările ei se vedea superioritatea inteligenței și influența educațiunei. Cornelia înțelegea atîta lucru. . . .

Trecură în salon. Aci Dragomir a luat pozițiune pe canapea în dreptul Ninei și în tot timpul conversațiunei s'a uitat numai la Nina; cu Nina și găsia subiect de vorbă și numai de întrebările ei era îngrijit, iar față de Cornelia se purtase mai rezervat ca ori și când; și când Dragomir și a exprimat dorința că ar dori să mai asculte «*vorei murir*» sa adresat Ninei, iar după ce ea sfârși la pian, Cornelia observă emoțiunea lui Dragomir și nu se putu stăpâni să nu-l întrebe:

— Îți place atît de mult?

— Da, merită admirațiunea noastră, zise Dragomir entusiasmat.

— Nu știam, îngănă Cornelia, întorcîndu-și privirile aiurea.

Dragomir se perduse în reverie: ultimul refren din «*vorei murir*,» părea mereu că ți încânta auzul; măestria cu care executase Nina această romanță il impresionase într'atîta, în cât căuta în sufletul seu acea tainică simțire, care se manifestează și și ia naștere într'o inimă de artist; ar-fi voit în acel moment să aducă laude talen-

tului Ninei și nu găsia «cuvântul care exprimă adevărul.»

I se înșirau în minte crâmpee de versuri, dar toate i se păreau slabe; se sculă și grăbi să-i facă un compliment sincer.

Nina roși. În tăcerea lui Dragomir se ghicia totul.

Popa Neculai chemă copii la masă, căci era zi de sărbătoare și Popei Neculai 'i plăcea să fie toți la masă. Nina se sculă și ea să plece, dar când a eșit din salon, n'a uitat să mai priviască încă o dată pe Dragomir atât de blând, încât Cornelia se întunecă. La masă ea nu mai șezu ca altă dată lângă Dragomir și pe lângă altele mai zise că n'are poftă de mâncare și că se duce iar în salon să se liniștiască, că o doare capu. Cornelia trecu din nou în salon și se porni pe un plâns: plângea fără să se poată stăpâni, până ce i se roșiră ochii. Dragomir o observase, de și ea se silia să se ascunză.

Nina din contră era veselă și nu mai știa cum să zugrăviască persoana lui Dragomir mamei sale, care o asculta cu drag că ea 'i vorbea de Dragomir și iar de Dragomir.

Seara se despărțiră Dragomir de Tudorel și amândoi de Nina și de Cornelia.

Dragomir la plecare strînse mâna Ninei mai cu dragoste, lucru care 'l observase Cornelia, căreia 'i întinsese mâna cam rece. De aci înainte, însă Nina și Cornelia nu se mai puteau su-

feri cu ochi și nu mai schimbau de cât foarte rar câte vre-o vorbă și aceasta pentru politețe.

Dragomir plecă iar la sgomot, cu care se obișnuise; dintre toți copiii D-lui Grozavescu numai Richard nebunul lipsia, căci 'l dedese părinți în școala militară, de oare-ce acasă nu era mijloc de îndreptare. Cei al-alți erau mai astîmperați, căci se mai măriseră și înăntaseră și ei în studii, ast-fel cei mai mari puteau să mediteze pe cei mici, prin urmare Drăgomir putea să și cate un loc mai potrivit cu rangul studiilor sale, de aceea tot cu permisiunea Popei Neculai se angaje ca pedagog într'un institut din capitală, unde pe lângă întreținere mai avea și un salariu de 100 lei lunar.

Dragomir se inchise în institut. Nina plecă din nou la Viena, iar Cornelia fu retrasă din institut pentru motive serioase: era *grande demoiselle*.

V.

Veșnic deștept, cu cartea în mână, făcându-și diurna în meditație, explicând și ascultându-și elevii, supraveghându-i prin curte și în dormitor să nu se întâmples vre un sgomot ne-obișnuit, sau ducându-i la plimbare și iar aducându-i la institut, ținându-le conferințe săptămânale și dându-le sfaturi prietinești, el însuși inconjurat de o mulțime de prietini; binevoitor și îndatorator către ori cine ast-fel îl cunoșteau colegi sei pe Dragomir.

Tot în același institut se afla și colegul seu Lucescu; diviziunea muncii înlesnea calea studiilor amândorora, căci făceau cu rîndul într'o zi el într'o zi Lucescu.

Lucescu era un tînar inteligent, venit în capitală tot ca și Dragomir pentru învățatură, însă mai fericit de cât Dragomir, căci Lucescu avea părinți, cari de și nu se bucurau de o stare materială suficientă, totuși îi mai trimeteau din când în când câte vre un pol pentru cărți și alte necesare; amîndoi însă coencideau perfect în modul de a gândi și de a simți. Directorul institutului, le oferise o cameră deosebită, care să serve de dormitor petagogilor și tot-de-odată pentru cameră de recreație.

Amîndoi dormiau în aceeași cameră și trăiau nedespărțiți. De multe ori se întîmpla că Lucescu fiind de rînd să deștepte pe elevi și să-i adune în meditație, îl înșela somnul și cu tot ciasornicul cu clopoțel, care-l punea lângă căpătâiu să sune la ora hotărîtă, totuși nu se putea deștepta; atunci Dragomir, de-și nu era rîndul lui, se scula cu două ore până în zi, căci așa era obișnuit, zicea el, se ducea la patul fie căruia, îl mișca de două, trei ori de mână, îl aducea în stare de simțire și zicea scurt: «*la meditație,*» cu toate că elevilor le era greu să se scoale, când somnul e mai dulce pentru copii, totuși n'aveau ce face, sermani, erau datori să se supue regulamentului care ordona: *toți elevi institutului la 5¹/₂ punc-*

tual se vor găsi în sala de meditație, iar cei absenți se vor pedepsi aspru de către pedagogul respectiv etc. cu toate că numai aspru nu era Dragomir.

Elevi îl aflaseră că e blajin și de câte ori voiau să ese pe afară cu, sau fără trebuință din meditația plictisitoare, nu 'și mai cereau voie de la Lucescu, căci «e rău» ziceau ei, ci se indrumau direct la Dragomir, căci noul pedagog le da voie să meargă prin curte printr'un gest din cap, fără să-i mai întrebe cum și pentru ce, până ce într'o zi se pomeniră în meditație din o sută de elevi numai Lucescu și Dragomir.

Lucescu se uită atunci la Dragomir și nu 'și-a putut stăpâni râsul.

—Unde-ți sunt oile Dragomire, îl întreabă colegul seu, zîmbind.

Dragomir se uită atât în ochi lui Lucescu, apoi împrejurul lui și vîzînd, că n'a mai rămas nici un elev în meditație, roși la față, lăsă chimia din mână, se uită la ceas și zise: mai sunt 5 minute, voi suna de eșire.

După aceia sună.

«Sună de eșire, sună de eșire,» repetiră elevi jucînd *hop-zdrob* prin curte, iar Dragomir se duse în camera pedagogilor să mai citiască, până ce sufragiul să sune de masă. Masa dura câte-va minute, căci numai un fel de bucate preparate și nepreparate, pentru niște ființe fragede, cari muncesc intelectualmente să lupte cu uriașa știin-

ță, nu prezenta nici o greutate, pentru ca să sfârșiască atât de repede.

Chiar elevilor le era urît să mai întârzie în sufragerie în fața meselor întinse, însă goale; atunci își lua fie care sfertul de pâine uscat de trei zile în mână, (din principiul Domnului Director că să nu mănânce multă pâine), îl ascundea în puzunarul hainei și 'l mânca prin curte printre jocuri nevinovate și suspine, cari nu le mai uitau nici în vremea maturității. De acea sermau elevii, abia așteptau cu nerăbdare să sosiască vesela primă-vară, să cază mai repede florile de cereși, de mere și de pere, să se arate pe pomii din grădină fructe necoapte încă, pentru ca într'o săptămână să facă culesul înăinte de vreme: mâncau siliți de foame pe furiș, căci Directoarea Doamna Iulci, era o femeie piperată, care ar fi fost în stare să facă omor de om, dacă ar fi prins pe vre-un elev îndrăcit: cu toată severitatea Doamnei Iulci însă, elevii erau și mai dibaci, căci foamea era în stare să dărâme cetăți.

În primă-vară, infirmeria institutului era mai populată, cu elevi bolnavi, că 'n ori ce alt anotimp al anului; deși picior de doctor nu nimeria prin faimosul institut, totuși elevii nu erau lipsiți de doctori, căci Doamna Directoare se mândria în fața părinților a-i căror copii se aflau în institut, că numai dânsa este în stare să vindece ori ce boală, că ea e cea mai bună mamă de copii, că precum îngrijește Dumnia ei copii,

alta nu e 'n stare : ba 'și făcea singură apoteosa, că a fost în stare să starpiască din institut chiar rîia și tifosul.

Sosia Iarna. Doamna Iulci, era pasionată după economii : două brațe de lemne pentru toate dormitoarele în număr de șapte, aceasta era porția pe care o da servitorului din pimniță ; și căldura în dormitor nu se simția nici odată ; elevii tremurau de frig ; i apuca dureri teribile se stomac ; învinețiau și clănțeniau din dinți ; atunci își părăsiau mai mulți paturile și se adunau câte trei într'un pat să se poată încălzi ; cearșafurile și fețele perinilor nu se schimbau cu luna ; premeneli li se da la două săptămâni odată ; dormitoarele se aerisau și se măturau la epoci nedeterminate ; o putoare pestilențială domnia prin toate părțile, afară de camera pedagogilor, cari singuri își îngrijau de curățenie.

Cu chipul acesta într'o iarnă se declară o rîie teribilă ; abia atunci autoritățile școlare s'au interesat să fie trimiși elevii atinși de rîie fie care la locuința sa. Și toate aceste economii le făcea Doamna Directoare spre a putea în vacanțe să se plimbe pe la băile din *Öliopatak*, de unde era din naștere.

Intr'o zi elevii, cu mic cu mare se puseră în grevă : reclama lor, murmurul, ce se ridica și izbîia auzul Directorului, indiferent de tote aceste neajunsuri, era că nu li se dedea de ajuns nici pâine, nici de mîncare ; că multora mai slabi de

constituție le a venit leșin în clasă; că părinții lor plătesc câte 700 și 800 anual, pe lângă taxa doctorului și a băilor câte 40 de lei de fie care elev, și pe când părinții lor i cred îngrijiți părințește, Directorul își bate joc de sênătatea lor și de banii părinților lor; că Directorul luase angajamânt față de părinții lor să le aducă profesori în institut, pe când el lăsase întregul institut în mâna unui singur petagog și abia acum după multă stăruință a elevilor le aduse pe Dragomir pentru Latina și Greaca; în sfârșit și pentru multe alte motive bine-cuvîntate se pusese elevii în grevă, care grevă avu drept rezultat de a-le îmbunătăți starea prin următoarele modificări: că în locul fasolei cu pastramă mirositoare și cartofi încolțiți încă din anul al treilea să li se mai adaoge de aci năinte și carne de berbece cu orez fert în apă curată, iar joia și duminica să li se dea și gogoși pregătiți cu cocă. Cu ast-fel de hrană, elevii ajungeau din zi în zi mai piperniciți; toți păreau că ar fi zăcut de langoare, și studiile le secau forțele fără să aibă alimente necesare, prin care să le înlocuiască. Ast-fel indicile liceelor la sfârșitul anului scolastic erau impestritate cu corigenți și repetenți în deosebi.

Iar cei în competență se mirau de regresul scoalelor noastre.

Prezența lui Dragomir înlocuia toate promisiunile Directorului, apoi cu venirea noului petagog în institut se aplanase toate lucrurile.

Sâmbătă seara și în ajunul serbătorilor, Dragomir le ținea cuvântări prin cari îndulcise spiritele: adesea ori se servia de pilde din viața sa de elev proletar, fără să determine persoana, care pățise atâtea pentru dragostea învățături de a-se lumina prin sine, el le spunea cu elocința unui orator, care se pricepe a fi înțeles de acei ce-l ascultă: că a cunoscut un elev așa și așa fără mijloace, fără părinți, străin, dar plin de nădejdea viitorului, care a învins toate mizeriile și a ajuns la scopul final etc.

Elevii îl ascultau cu luare aminte, se linișțiau și începeau să înțeleagă întru cât'va problema vieții. În interval de doi ani de când Dragomir se afla în mijlocul lor se deprinseseră cu el și le era drag ca de un om care-l iubești fiind-că și el te iubește.

Dragomir și Lucescu erau elevi a-i clasei VII-a; de doi ani aproape trăiau nedespărțiți. În clasă Dragomir se ținea printre fruntași.

Cu toată grija institutului, cu toate preparațiile particulare ce le avea, Dragomir părea că înclină spre partea literară, de acea profesorul de matematici, Domnul Jora, care ura din principiu tot ce aparținea literaturii, nu se cam invoia cu Dragomir și pace, cu toate că la figură i semăna lui Dragomir, în cât mulți îl credeau de fiul D lui Jora.

Domnul Jora era un om de o statură potrivită, figură rotundă și grasă; mustața mică și fără

vêrfuri, deși în vârste de 50 de ani totuși la mers păstra tactul unui adolescent. Ochii sunt oglinda sufletului, dar la el era contrariu.

Era într'adevăr un om excepțional: nu-i convenia societatea nimănui; se ținea departe de ori-ce manifestație națională, politică și în fine departe de societate: ast-fel fiind Domnul Jora, inima lui nu fusese deprinsă a se impresiona nici de lacrima, nici de bucuria aproapelui; atât cât 'și a putut cultiva mintea prin mijlocul țifrelor lăsa mult de dorit așa precum trebuie să fie un petagog destoinic, merit a lumina generațiunile viitoare.

Dragomir nu fusese amenințat în nici o clasă la obiectul D-lui Jora, însă constatase el, că acest om, care calculează atât de bine distanța astrelor, nu se pricepe câtuși de puțin la analiza stărilor sufletești; personalitatea D-lui Jora ajunsese ciudată: generațiile, cari se îndrumau în scena lumii, cu oroare își amintiau cum D-nu Jora i satiriza cu ironie, căci dacă intra în clasă și scotea pe vre'un elev la tablă dânsu nu proceda ca ori-ce profesor cu simțul conștiinței și cu acea vocațiune de petagog antic de a stabili între elev și profesor perfecta armonie a unor sentimente frumoase, ci proceda după sistemul seu unic și ne mai auzit.

Elevul eșia la tablă: sufletul lui, mintea lui era concentrată la paralaxa soarelui sau la vre'un con de umbră și penumbră al lunei.

Domnul Jora îl măsura cu privirea, apoi urma cu un ton pițigăiat: D-ta prea-ți răsucești mustața des; prea mult te joci cu ea de-ți stă așa înfoiată. Ce? ori vrei să-mi scoți ochii cu ea?

Elevul se desichilibra; starea lui sufletească se turbura și devenia inconștient de eul său.

Domnul Jora: poftim de lucrează.

Elevul punea mâna pe cretă, lucra câțva, și rămânea gânditor, iar sfârșitul lecției rămânea nesfârșit.

Domnul Jora de pe catedră: treci la loc; îți pui unu; să-ți răsucești mai rar mustața, m'ai înțeles? Odată a scos pe Dragomir.

Domnul Jora de pe catedră: poftim de lucrează lecția 22: înălțimea munților în lună. Dragomir începu să deseneze: trase cu creta și dintr'un *condeiu* făcu un cerc; duse axa lumii, apoi ecuatorul și cele l-altè; în clipa aceea i se păru că D-nul Jora voiește să-i obiecteze ceva; se uită la el cu sficiune.

Domnul Jora de pe catedră: la poezii și ode te-ai pricepe mai bine, nu este așa? Am auzit că scrii și la reviste, ai publicat și o carte?

Iar Dragomir se perdu în mizeriile unei lumi pline de ironie și nu s'a mai suit în munții din lună; un vârtej furios păru că-l cuprinse; clasa i se păru că se cletină și vorbele D-lui Jora păreau că mereu pică pe inima-i, precum picură undelemnul pe un jeratec aprins.

Și din zi în zi se stabilia o răceală reciprocă între elevi și D-nul Jora.

Invățau toți de frică nu de dorul de a se lumina, căci profesorul urit de elevii sei, sta în legătură cu obiectul: totuși Dragomir își făcea datoria și nu se îndoise o clipă de inteligența sa. Nu lipsia nici odată din clasă. Intr'o zi se întâmplă să lipsiască: clasa păru că se întunecă.

Colegii lui se întrebau: mă, ce-i cu Dragomir? Aceasta se întâmplase cu o săptămână înaintea sărbătorilor de paști. La institut nu ședea nici o clipă fără să se ocupe cu ceva: sâmbătă seara suia în camera de dormitor și scria ore întregi și nimeni altul n'ar fi îndrăznit să-l întrerupă de cât Lucescu, dar și atunci părea că dorește să nu-i pătrundă secretu și începea el ântâiu să întrebe pe Lucescu: a venit D-nul Director? Ce fac copii Lucescule, și câte altele. Trăise atâta vreme cu Lucescu și nici odată nu îndrăznise să-i destăinuiească taina inimei sale. Cea ce i spusese lui Lucescu în convorbirile zilnice ce întreținea cu el în ore de recreație, se referia la modul cum a făcut cunoștință cu Popa Neculai, cum a trăit în timp de un an la el, apoi, i povestea pățaniile ce a suferit interval de 4 ani cu copii D-lui Grozăvescu și în fine cum venise la institut.

Dar peripețiile unor clipe de dragă memorie și le zavorise în sanctuarul sufletului seu.

Numele Ninei nu-l pomenise nici odată în institut, ca și cum i-ar fi făcut cel mai mare rău

ca să-l pronunțe și alt cine-va ; dar de câte ori imaginea ei strălucia în pervazul minței sale, devenia gânditor și se cufunda într'o melancolie chinuitoare : în asemeni momente Lucescu nu îndrăznia nici să priviască în ochii lui, i-se părea schimbat cu totul ; îl vedea atunci că scrie, mereu scrie, dar nu știa nici el ce. Intr'o zi Dragomir se simți așa de turburat în cât i-a fost cu neputință să meargă 'n clasă ; remase în dormitor fără să se mai intereseze de elevi, și după plecarea lor, luă un condeiu și încercă să scrie ca altă dată : scrise și iar șterse, continuă din nou, i se părea că ziua acea e o zi fatală, neproductivă și pustie ; lăsă condeiful din mână și se așeză în pat ; peste câte-va clipe adormi cum nu-i se întâmplase nici odată să adoarmă peste zi.

Lucescu sosi, deșchise ușa cu băgare de seamă să nu producă sgomot, ca să nu-l întrerupă din reverie după cum credea el, dar se miră când îl văzu că doarme în pat. Se apropie de masă, unde lăsase Dragomir manuscrisul și cu inima tremurândă citi :

“In regiunea cea polară,
De Nord, acolo-i a ta țară,
Ce m'am deprins a-o iubi,
Cu crînguri stepe ce 'nfoară
E a ta țară.”

Prima strofă se putea citi, iar cele l-alte, cari urmau erau șterse și nedeslușite.

Lucescu se uită la Dragomir : acesta dormia, iar el resfoi o altă pagină și citi :

"Speranțele mereu se sting
De un vânt staroit de vijelii,
Ca niște galbene făclii
Se sting, le aprind și iar se sting!

Resun 'a jale și-a pustiu
Al disperărei aiurit,
C'un vuet lung și nesfârșit
Tot repetând : târziu ! târziu !

Din ochi-mi stropi se scurg mereu
În al vieței răsărit
Și-mi sting lumina ce a lucit
În fundul sufletului meu."

Dragomir făcu o mișcare fără să deschidă ochii, iar Lucescu emoționat se retrase în vârful degetelor din dormitor; după câte-va minute se sculă din pat ca și cum s'ar fi speriat de ceva, se frecă la ochi, i se păru că a dormit prea mult, își văzu manuscrisul pe masă și se cutremură la ideea că Lucescu i-ar fi putut citi în suflet; închise manuscrisul în bibliotecar și căzu din nou pe gânduri; toată viața sa sbuciumată îi defila prin minte: își aminti de Tudora, de la care primia regulat scrisori, dar căreia i răspundea a rare ori; i reveni în minte imaginea mamei sale și ultimile ei cuvinte :

«Dragul meu să nu te lași de învățătură;» ziua sîntutui Petru, distribuirea premiilor, hora din satul lui poetic, Onița lăutarul, Tolea văcarul, toate acestea parcă le vedea pictate într'un tablou de un maestru, dar așezat în fundul unei camere întunecoase, de asupra căruia străbătea abia o rază de lumină; apoi i se părea că vede un alt tablou, așezat într'o cameră mai luminoasă, unde se distingea Kir Simonis băcanul ca o ca-

petenie a vandalilor, care se năpustește asupra întregului seu avut; mai la o parte i se părea că vede un templu zidit în onoarea Sf. Spiridon în care distingea glasul Popi Neculai, iar el într'un colț al bisericei făcând mătăni; de aci vedea alte tablouri mai de curînd pictate și așezate într'un salon mobilat, unde imaginea Ninei le detea un farmec minunat și o viață fericită.

În toate aceste vedenii, Nina reieșia mai clară, mai interesantă și mai reușită de zeul numit *întâmplare*.

În cei din urmă timpi părinți Ninei se mutase din Str. Olimpului; odată cu mutarea lor însă, Dragomir încetă de a-se mai duce pe acolo; i făceau rău casele de alături goale și pustii. Nu mai eșia nici în oraș, ci se închidea în camera sa și citia. Toți bani ce-i câștigase din preparații și de la institut i cheltuisese cu o bibliotecă în valoare de 400 lei, pe care o cumpăraseră de la un tînăr care și ruinase sănătatea cu femeile pierdute și avea nevoie să-și o repare pe la băi. . . .

Sermanul Dragomir, își resbuna tocmai acum vandalizmul ce îl făcuse odinioară Simonis: avea un fel de cult pentru cărți; se lăsase cu un singur rînd de haine de slăbiciunea cărților.

Tudorel mai venise de vre-o câte-va ori să-l chieame, că e invitat de Popa Neculai la masă, însă Dragomir se scuzase, că e ocupat și nu poate părăsi institutul.

Sosise și serbătorile paștilor. Dragomir spusese lui Lucescu că dacă va mai veni Tudorel al Popei să-i spue că a plecat la țară în comuna sa natală cu ocazia serbătorilor.

Intr' adevăr Tudorel venise să-l chieime cu o scrisoare din partea Popei și a întregii familii, dar aflând despre plecarea lui Dragomir se întristase el însuși.

A treia zi după serbătorile paștilor, Dragomir primi prin poștă o altă scrisoare: nerăbdător a deschis-o.

Se aștepta la dojeni din partea Popei Neculai, dar nu se întâmplase în tocmai așa.

Cuprinsul scrisorii era următorul:

«*Domnule Dragomir!*»

Află ca am sosit din Viena, însă de astă dată cu hotărîrea de a-nu mă mai înapoia. Bazată pe cunoștința D-tale, îndrăznesc a-te ruga să bine voiești a lua osteneala până la noi strada P. T. N. . . ., unde locuim.

Familia mea te dorește. Terminând studiile în limba germană, și simțind azi necesitate de cunoștințe mai întinse în materia limbei române, m'am gândit la D-ta să-mi predai noțiuni de literatură română.

Cunoscând aptitudinea D-tale în materia sus menționată doresc să am fericirea a-mă socoti printre elevele D-tale asidui-toare.

Te salut cu adâncă stimă. „Nina Hillebrand.“

Dragomir citi scrisoarea și iar o reciti, apoi o strinse în palme și o alipi de sin.

Nina, acel înger blond, acea dulce vedenie, care'l urmăria în tot locul îl chema să-i predea lecții.

Inima lui începu să-i bată ca un pendul neregulat; i se păru pentru un moment că-i un vis, dar scoase din nou scrisoarea, se uită la iscălitură și-o apăsă asupra buzelor: nu e vis, nu, murmură el, și atunci părea că 'i resonă mai clar ca ori și când vorbele ei: așa-i că nu ne vom uita?.

Mă duc, șopti printre buze în extazul bucuriei! Și ce fericit era că de astă dată nu mai avea ocasiune să mai dea ochi cu Cornelia, care de câte ori ori se ducea pe la casa părinților ei în lipsa Ninei îl ameția, că el făcea altă dată vizite mai dese pentru că-i plăcea fata chiriașilor din curte și câte alte banalități, care 'i produceau un adevărat desgust, motiv, care-l hotărî în cele din urmă să nu se mai ducă pe la Popa Neculai. Se găti ca de sărbătoare cu costumul de paști: cravată nouă, guler nou, ridingotă și pantaloni negri. Lulescu se miră de el; nu-l mai văzuse altă dată așa de bine gătit.

Ochii lui Dragomir exprimau atâta fericire launtrică, încât părea că nu e 'n stare să o zăvoriască în inimă-i. Iși luă bastonul și pălăria, apoi zise: la revedere *mio caro*. La revedere, răspunse Lulescu, dar încotro dragă?

La întoarcere îți voi destăinui, ce n'ai știut până acum, însă până atunci ai răbdare, *carissimo*! Și ești din institut așa de vesel precum nu-l văzuse Lulescu nici o dată de când îl cunoscuse.

VI.

Noile case, unde se mutase familia Hillebrand, erau așezate în fundul unei curți vaste, care amintește curțile boerești de la țară.

Câți-va plopî înalți, a căror frunză tremură la cea mai mică adiere de vânt se învecinau cu un dud bătrîn, cu mai multe sălci pletoase și cu vre-o câți-va dafini; la mijlocul curței se afla o grădină de formă rotundă, împrejmuită cu răchiți tăeți simetric cu foarfecile.

Curtea cu binalele dintr'ênsa erau proprietatea unui neamț bătrîn, fost maior în armata austriacă și pe vremea aceea rentier.

Intr'un apartament locuia el cu bătrina-i îngrijitoare, iar în etajul de jos locuia familia Hillebrand. Două camere cu un mic *antreu* un salon și o bucătărie, aceasta era noua instalație a părinților Ninei.

Salonul era simplu aranjat însă estetic: un pian de abanos lucitor, păstra splendoarea trecută a posesorilor; iar de asupra lui atârna pe pereți în ramă bronzată portretul Ninei lucrat în desen și admirabil reușit; la mijloc o masă de nuc, de asupra căreia se afla un album de fotografii și un altul îmbrăcat în catifea roz, împodobit cu un leu de argint: albumul de versuri, pe care îl detese Dragomir ca semn de admirație pentru maestria ei la pian. Imprejurul căminului câte-va glastre cu flori: un chiparos, o lă-

mâiță, un ficus și o zambilă invoaltă exalau un parfum amețitor în salon.

Câte-va canapele îmbrăcate în alb mătăsos și o lampă metalică cu abajurul roșu mătăsos de forma unui cort, concurau în frumusețe cu tablourile în desen și pictură.

Prometheu legat de lanțuri în munți caucaz, căruia vulturul îi rodea ficații, cu figura lui chinuită, cu musculatura lui în unele părți contractată, în altele dilatată, cu trăznetele lui jupiter: acest tablou desenat în mărime naturală reieșea printre altele ca: Betoven, Verdi, Vagner etc.

Pe lângă aceste, tablourile părinților Ninei pictate la Viena și încă altele vre-o patru, reprezentând: o noapte sub poalele Vezuviului, pe Adriatică și în fine un răsărit și un apus de soare, toate acestea făceau impresia unei galerii de tablouri.

În câte-va momente Dragomir ajunsese în strada P..... T..... și intră prin curte cu sficiune. Nina exersa la pian. Iși aruncă din întâmplare privirile spre poartă din dreptul ferestrei. Dragomir, șopti dânsa tresărind și eși într-o împințire a lui.

—Am primit o scrisoare din partea D-tale, zise Dragomir salutând respectos.

—Da, ți-am scris, și îți mulțumesc de grabnică atențiune, ce mi-ai dat D-le Dragomir, ce bun ești!

—Ași fi cel mai fericit muritor D-șoară, de așa putea să te servesc cu ceva.

—O... D-le Dragomir, te știam de mult cât ești de bun și nu mă indoiam nici de astă-dată, de acea ți-am scris. După cum cunoști D-le Dragomir, din anul trecut am terminat cursul secundar la Viena; conservatorul și școala de croitorie m'au făcut să mai întârzi; cunoștințele mele mi-ar salva situațiunea întru cât s'ar raporta la viitor, dar aceasta cu privire la țara mea; de oare-ce însă ocupațiunea părintelui meu e pentru tot deuna în România, de acea m'am gândit să fiu inițiată în literatura limbei vorbitoare, în care pot mărturisi fără să mă jenez sunt slabă D-le Dragomir.

—Vorbești mai clar și mai dulce de cât cea mai neaoșe româncă D-șoară.

—A... D-le Dragomire, poate limba mea maternă nu mă îndoesc, întru cât privește limba română însă, am nevoie de un profesor.

Dispui D-ta de ore libere D-le Dragomir?

—Negreșit că da.

—Atunci te rog, în orele de care vei dispune să bine voiești a te ocupa și de viitoarea D-tale elevă Nina Hillebrand, fie chiar de două ori pe săptămână și tot sper să fac un progres.

—Și chiar în fie care zi D-șoara, numai să nu ți se urască.

—A nu, D-le Dragomir, voi fi cea mai zeloasă elevă.

Dragomir zimbi fericit. I se părea că se des-

chide înăntea sa o nouă lume «*cu alte ceruri, cu alte stele cu alți zei*».

Doamna Hillebrand sosi din anticameră. Dragomir se sculă în picioare și respectos 'i sărută mâna.

Discuția ce mai urmă se raporta la viitorul lui Dragomir, la chestia bacalaureatului și altele. Din ziua acea Dragomir începu a preda lecții de literatură D-șoarei Nina Hillebrand în fie-care zi cu o regularitate matematică.

De aci înainte își încordase puterile și mai mult: se închidea în camera-i de la institut, resfoia pe masă maieștri în ramura ce avea să predea și după ce devenia stăpîn pe materie, pleca să 'și facă orele de lecție: vorbea așa de clar și cu așa rară dibăcie de petagog, încât ar fi crezut cine-va că deja ocupă vre-o catedră la Liceu. Intr'o zi vorbi despre frumos. „*Frumosul,*“ zise Dragomir, „*este tot ce ne impresionează într'un mod plăcut atât în natură cât și în producțiunile artei neatârănător de interesele omului. Culoarea, forma, sunetul și mișcarea sunt elementele sale: aceste reunite măresc frumosul.*“ etc.

Nina îl asculta cu luare aminte.

„De pildă,“ urmă Dragomir, „D-ta întrunești toate aceste elemente, culoarea feței Matale rumenă în contrast cu albastrul ochilor, mișcările grațioase, vocea de îngeri, formele perfect proporționale, toate concură la mărirea frumosului.“

Nina roși, apoi urmă: și D-ta crezi că sunt frumoasă?

—Nu numai cred — dar și văd.

—Îți place atât de mult frumusețea D-le Dragomir?

—Și mai mult frumusețea însoțită de rare calități.

—Și găsești vre-o calitate în mine, care să-ți placă?

—O..... de ar fi toate înzestrate cu calitățile Matale, lumea ar fi o societate de îngeri.

Nina plecă ochi în jos, apoi continuă: nu-mi ai vorbit nici o dată ca în ziua de azi; n'am fost deprinsă cu complimente din partea D-tale.

Dragomir era turbure: își simția tâmpetele cum îi svâcnesc. Explicațiunea lui de astă-dată era o curată declarație de amor; nu-și putuse zavori secretul în inimă; se trădase ca un copil; dar și imaginea Ninei nu-i detese pace nici o clipă de când o cunoscuse.

Dragomir simția de mult că o iubește și se încercase să nu dea nici un tel de importanță acestui sentiment, care îi resvrătia liniștea gândurilor de până acum, dar încerca o luptă zadarnică.

Afară o ploae însoțită de bubuituri recoria pământul ars de secetă; pe cer se succedau fulgere; un fulger violent despică într'o clipă bolta apoi tună groaznic. Sublimul în natură, D-șoară,

zise Dragomir ; lecția ce urmează vom lua despre sublim.

Nina devenise palidă ; era cât pe aci să dea un țipet, însă prezența lui Dragomir o îmbărbătă.

Natura se mai liniștise, norii fură duși de vânt departe în alte regiuni, seninul și calmul se restabiliră pe cer.

Am spus adevărul, zise el, urmând șirul conversațiunii. Nina iarăși tăcu. Dragomir de astă dată i se păru cu totul altul, se încerca să ghi-ciască sensul cuvintelor lui și nu putea.

— La-ce te gândești atât de mult o întrebă Dragomir ?

— La-ce ai spus D-ta adineauri, zise ea.

— N'am făcut de cât am spus adevărul urmă Dragomir fixând-o cu privirea.

— Și așest adevăr mi l'ai spus mie pentru atâtăia oară ?

— Negreșit că da.....

— Ai luat seamă să nu fie vre-o iluziune optică, D-le Dragomir ?

Iluziunile optice, D-șoră, se întâmplă de câte ori obiectul zărit e la o distanță foarte depărtată, pe când nu e același lucru între D-ta și mine.

— Și totuși mămița îmi zice că sunt urfă.

— De mult dragă ce-i ești te poreclește ast-fel.

Nina surise. Ora mesei sosise, iar Dragomir se sculă să plece.

— Am pregătit să iei cina cu noi zise Nina, dacă ți va face plăcere ...

— În cas când prezența mea n'ar deranja pe nimeni, mă simt cel mai fericit de câte ori pot întârzia în familia D-lui Hillebrand.

— Atunci nu te grăbi, ci șezi, zise Nina : până acum mi-ai fost profesorul meu, de acum fi bunul nostru oaspe.

Dragomir mulțumi printr'un gest din cap, iar Nina se duse să așeze masa.

Remas singur în salon, începu să studieze cu patimă portretul Ninei. Ce frumoasă ești! și ce fericit m'ai face! șopti el, dar nu se poate, nu, eu am fost fiul nenorocirei! nu se poate! Sufletul, ei e însăși fericirea de care n'am avut parte nici odată.

Și remase mult timp așa, contenplând portretul, până-ce Nina deschise ușa salonului și 'l pofti la masă.

Fără îndoială zise Nina, că vei exajera cu portretu-mi tot așa cum ai exajerat și cu originalul.

E un model perfect, zise Dragomir așezându-se la masă. După ce sfârșiră masa, Doamna Hillebrand își văzu de trebi.

Nina și Dragomir mai eșiră în grădina situată la spatele caselor bătrînului rentier.

O bancă se afla așezată sub umbra unui dud bătrîn, iar pe bolta senină se ivi și luna rotundă ca un glob de foc.

Dragomir și Nina se așezară tocmai pe banca de sub dud. El privi când în ochi Ninei, când

la lună, apoi urmă: sunt clipe de mulțumire în viața noastră D-șoară, cu cari rescumpărăm un veac de suferințe.

—Și ai simțit multe clipe de acestea Domnule Dragomir?

—De câte ori am avut fericirea să fiu lângă Dumneata.

—Găsești atâta mulțumire în casa noastră?

—Cum n'ași fi putut'o găsi în casa părintea-scă..... mărturisesc că n'ași mai putea să trăiesc mult timp departe de familia D-voastră.

—Și nu ne vei uita nici odată?

—O. . . nu! . . .

—Dar de-ce lăcrîmezi?

—Dragomir se uită împrejurul lui, suspină ușor să nu fie observat de Nina în timp ce o stea căzătoare lăsa pe boltă o dungă de văpae, apoi zise: mi-e greu să-ți spui D-șoară! Ce greu e pentru omul singur, singurel!

Nina suspină și ea, plecă ochii în jos și tăcu.

—Așa-i că am dreptate să lăcrîmez?

—Nu mai lăcrîma, îi zise Nina strîngându-l de mână.

—Nu ești singur..... crede-mă nu.....

Dragomir o fixă din nou cu ochi. În acel moment își simți inima cu totul robită și numai fu stăpîn pe sine. Nina se afla lângă dînsul și 'l ținea strîns de mână; capul ei plecat, atîngea fruntea lui arzîndă: în tăcerea amîndorora se legăna

poate același răspuns aceeași dorință aceleași aspirațiuni.

După o pauză scurtă Dragomir urmă: îmi place să cred că nu vei uita noaptea aceasta cu farmecul ei sfânt D-șoară.

—Impresiunile primite din armonisarea unor dulci sentimente nu se uită nici odată D-le Dragomir, ci rămân adânc gravate în suflet: amintirile lor trăiesc în noi și noi trăim prin ele; a-i putea să crezi una ca asta sau te-ai încerca D-ta poate?

Dragomir remase o clipă nehotărît; își ștearsă cu batista sudoarea de pe marginile frontale, voia să-i spue în sfârșit, că un dor nebun îl muncește, că o iubește, că fără dânsa ar fi nenorocit, dar îl cuprindea sfiala cea copilărească și i era greu să spue cuvîntul de ântâiu.

—D-ta a-i fi în stare să ne uiți D-le Dragomir, zise ea vîzîndu-l că tace.

—Nici odată, nici odată, ași fi cel mai nenorocit D-șoară.

Nenorocit?

Da, ași fi nenorocit urmă el, acoperindu-și fața cu mâinile, fiind-că n'ași mai putea trăi fără D-ta!

Nina roși ca un trandafir înflorit, obrajii ei ardeau ca para focului: cu ochii plecați în jos nu zise de cât foarte încet: știam Dragomire.

Dragomir i cuprinse în mâini frumoșu-i cap; o sărută lung pe frunte, în ochi, în gură, apoi zise ca un om în delir: ce dulce și frumoasă ești!

Nina înconștientă se rezemă de umărul lui se alipi și mai mult de el și îi șopti:

—Acum mă crezi că nu mai ești singur?...

Dragomir îi sărută mâna.

—Și în tot-de-una mă vei iubi ca astă seară? N'ai să mă mai uiți, n'ai să mă mai părăsești?

—Țin la Maica mea, ca un fanatic la Isus: amintirea ei fie-ți drept garanție că în tot-de-una te voi iubi, zise Dragomir. Te cred îi zise Nina, acoperindu-i gura cu părul ce-i undula pe umeri; dar uiți greutățile ce ai de învins? uiți că mai a-i trebuință să fii mult timp liber?

Aceste simple cuvinte a-le Ninei, i amintiau că realitatea era într'adevăr cu totul alt-fel de cât aceste dulci clipe, totuși el încheiă scurt:

N'avea nici o grije. Te-ai gândit vre-odată să-ți legi viața de pasul vre-unei ființe pe pământ?

Și dacă m'am gândit, zise ea, ideea aceasta mi s'a părut în tot-de-una nerealisabilă.

—Pentru ce?

—Pentru că trebuie să ghicești. mai târziu poate . . dar până atunci e nevoie să suferim . .

—La o mică întârziere te gândești zise Dragomir, prefăcându-se că înțelege, că de el e vorba: adică timpul ce-i trebuia pentru absolvirea liceului.

—Poate și mai mult zise Nina.

—Fie un an, urmă el, însă până atunci iată ce am hotărît și 'n acel moment scoase din puzunarul vestei două verghete de aur una cu numele ei alta cu numele lui.

—Ai proiectat o logodnă ?

—M'ai priceput.

Păstrează-le încă, la tine pentru aceasta voui trebui să pregătesc pe mama : în ori ce cas frumos te-ai gândit și întinse brațele pe după gâtul lui.

Mămița, zise Nina tresărind.

Doamna Hillebrand veni să-și chieме fiica, căci ora era zece, când trebuia să se culce.

Dragomir se sculă ca dintr'un vis feeric ; adresă câte-va cuvinte de mulțumire doamnei Hillebrand, apoi sărutându-i mâna, iar pe a Ninei strângând'o călduros, le adresă la plecare un somn ușor și vise plăcute.

În luna dragostelor, când paserile vin de la mare, când luncile și pădurile resună de concertele lor, în ziua de 1 Mai, Nina și Dragomir realisară primul pas al visului lor. Se logodiră.

VII

Lucescu era obișnuit să vază pe Dragomir în toate serile, în camera lor de la institut, iar dacă se întâmplase arare-ori să lipsiască, aceasta cel mult până la nouă. Într'o seară îl așteptă ca de obicei să vină, însă ceasul înăntase și Dragomir nu mai venia. Și tot așteptându-l, somnul îl părăsi, dar curios cum era de lucrările lui Dragomir, care se ferise în tot-de-una de el, se apucă să caute prin vravurile bibliotecarului: un nou manuscris i

atrasede atențiunea. Il luă în mână și se așeză la masa, unde lucra Dragomir. Titlul era scris cu litere gotice: «*Lumină și adevăr*» și se apucă să citiască; caută repede autorul; două inițiale D. M. îl denunțară. Apoi începu să citiască cu lăcomie însoțită de frică: citi ca un hoț, care se grăbește să fure ce-i mai bun, dar care îl trec nădușelile morții de frică să nu fie prins. Era frumos cea ce citia Lucescu, în cât nu slăbi caietul din mână, de la 12 din noapte până la 6 dimineața. Din fericire ziua ce urma era duminica și nu avea nici o grabă să deștepte elevii pentru meditație, prin urmare îl lăsă să mai doarmă și tot mai citi din *Lumină și adevăr*. Se luminase de ziuă, iar Lucescu stinse lampa. Încă 2 pagini, încă una, în sfârșit a terminat; după aceea deschise din nou bibliotecarul și așeză manuscrisul la loc. Apoi reveni la masă și începu să se gândiască la cele ce citise. Se poate zise Lucescu. Istoria unui amor deși e veșnic veche, totuși în manuscrisul lui Dragomir i se păru nouă; cea ce-l supăra pe Lucescu, era că numele eroinei din romanul seu, era înlocuit cu trei steluțe. Cine să fie persoana aceea? Toată istoria aceasta i se părea ca un bazm. În acel moment ușa dormitorului se deschise și Dragomir i curmă firul gândirei. Era îmbrăcat tot ca 'n ziua a treia de paști, cu deosebire că la botoniera hainei purta și un boboc de trandafir. Lucescu îl măsură de la creștet până 'n picioare până ce ochii lui i alunecară asupra unei verghete de aur; dar n' apucă

să-l întrebe de unde vine și ce însemnează această înfățișare galantă, când Dragomir reluă:

—Nu te mira, mio-caro, m'am logodit.

—Adevărat?

—Da, răspuse el fericit.

—Cu cine amicul meu?

—Cu Dșoara Nina Hillebrand.

—Te felicit dragă, te felicit, dar se poate să nu-mi spui până acum nimic despre toate aceste?

—Am ținut în secret, dragă Lucescule, și aș dori să nu mai știe vre-un altul, nici chiar colegii noștri. . . . la nuntă, doresc să le fac surprinză, până atunci însă sper să-mi faci plăcerea.

—N'avea nici o grije, șopti Lucescu, D-zeu să-ți ajute frate Dragomire, și l'a îmbrățișat călduros.

—Dar vergheta, amicul meu, uiți că te poate demasca?

—Voiu avea grije să nu o port în clasă.

Și din ziua acea Lucescu se făcu părtaș al întregii sale vieți.

Terminară în același an liceul și după ce repur-tară victoria amândoi la bacalaureat, Dragomir alergă într'un suflet să anunțe logodnica-i de reu-șită.

Și cum se ducea în fuga mare pe stradele capitalei cine-va îl opri în cale.

—Dragomire, unde fugi așa?

—A . . . părintele Neculai, zise Dragomir, schim-bându-și culoarea feței.

—La Sfinția-ta veniam părinte, să-ți anunț isbânda de la bacalaureat.

—Să trăești taică, apoi îl sărută pe frunte. Copii taichii cei cuminți, nu mă îndoiam câtuși de puțin, odată ce Tudorel al meu a reușit, să putea Dragu să rămâie mai pe jos?!

Și Dragomir, însoțit de Popa Neculai, din vorbă în vorbă, ajunseră acasă.

Pe drum, Popa Neculai îl mai certă părintește, că cum se poate el, Dragomir să nu 'și aducă aminte un an întreg de casa Popei, să nu mai dea pe la Sfinția-sa atâta vreme; iar Dragomir se scuză, zicând, că a fost anul preparator de bacalaureat, că avea un motiv destul de serios de n'a putut să vie, iar Popa Neculai l'a iertat, dar cu condițiune ca să nu mai facă altă dată așa.

Popa Neculai pofti pe Dragomir să treacă în camera Corneliei ca să-i mai ție de urit — fiindcă Cornelia e bolnavă zise Popa — de vre-o trei patru săptămâni.

Tudorel nu mai venise din târg, iar Preoteasa Maria era ocupată cu de a-le mâncărei și tocmai de la «cuhnie», care era situată în fudul curței i adresă lui Dragomir un: «bine ai venit—bine ai venit!»

Iar Cornelia, auzind în antreu vocea lui Dragomir, tresări din pat, se schimbă la față și inima începu să-i bată când mai încet, când mai grăbit și n'a putut să nu lăcrîmeze, cu toate că s'a încercat să fie «tare».

Dragomir bătui la ușe, iar Cornelia lăsând broșura din mână pe care se vedea o scenă din Rocambole, zise: Intră. A... D-ta ești Dragomire!

—Mă iartă că mă găsești în starea aceasta, care nu mai plăcere nu poate să-ți procure.

—Fii liniștită Cornelio, dacă ași știi că sunt socotit ca un străin, atunci îți mărturisesc, că-mi pare reu de am venit să te jenez cu prezența mea.

—Și fără să mă jenezi, nu-ți pare de fel rău că ai venit pe la noi?

—Eu cred, că mă bucur de câte ori viu pe la părinții mei cei buni.

—Te bucurai poate altă dată, însă acum nu cred, zise Cornelia, pofindu-l să ia loc.

—Nu te înțeleg Cornelio.

—Se poate, zise ea cu un suris prefăcut, care ascundea cea mai fină ironie și de odată schimbă vorba.

—Știi că Nina s'a mutat de la noi?

—Nu, zise Dragomir, prefăcându-se că se miră.

—Se poate? A... ai și o verghetă?!

Dragomir se uită și el la verghetă pe care o uitase în deget și devenind galben ca ceara zise: e un obicei al elevilor absolvenți de licee—vergheta asta n'are nici o însemnătate.

—Imi dai voie? zise Cornelia, intinzând mâna să-i scoată vergheta din deget; din fericire însă nu eșia.

—De-ce să nu? și se prefăcu, că dorește și el să o scoată, dar fu în zadar.

Cornelia suspină greoi, i veniră noi ameteți, o cuprinseseră din nou frigurile și nu mai putu să urmeze șirul conversațiunei.

—Mă iartă Dragomire, mi-e frig. Apoi începu să tremure și și ascunse fața sub plapomă. Ar fi tipat și nu putea; ar fi voit să-l opriască de a face pasul acesta și nu se mai pricepea.

Vedea în curînd pe Dragomir soțul Ninei și pe Nina la brațul lui, plimbând-o la șosé — sau ducënd-o la teatru sau la vre-un concert. De ce s'a temut n'a scăpat și Cornelia îl iubise, dar n'a îndrăznit să-i o spue, fiind-că Nina fusese mai îndrăzneată și mai dibace de cât ea, că slava D-lui Părintele Neculai i detea ei o zestre bunicică și era destul de potrivit dacă Dragomir, care n'avea nici o avere ar fi contractat căsătorie cu dēnsa; dar acum era prea tārziu poate; spusese ea Preotesei, că dacă s'ar mărita vre-o dată, n'ar lua pe altul de cât pe Dragomir și Preoteasa șoptise Popei și Popa Neculai plecase însuși după Dragomir — după destăinuirea Preotesei — să-i vorbiască ceva serios, acum când e vorba de viitorul lui și tocmai de acea Popa Neculai i zisese să treacă în odaea Corneliei să vorbiască antăiu tineri împreună; apoi să aranjeze a-i bătrini toate cu rost și cu socoteală.

Și de acea Popa Neculai pofti pe Dragomir să

vie în camera sa și începu să-l întrebe din fir până în ață, că ce gând are acum, iar Dragomir dacă i respunse, că se va înscri la litere, Popa Neculai i a mai zis că s'a gândit vre-o dată și la căsătorie, iar Dragomir a roșit la întrebarea Popei Neculai și n'a știut ce să mai zică și a respuns așa fără să se mai gândiască, că mai are vreme pentru asta, dar Popa Neculai i a atras luarea aminte și s'a mulțumit cu atâta, că Dragomir să nu facă pasu ăsta până ce n'o întreba pe Popa Neculai.

Apoi s'a întins taina și mai departe și s'a vorbit și despre chiriașii din curte, iar Popa Neculai se miră cum de nu știe Dragomir, că chiriașii nu mai locuesc aci; se făcea de asemenea și Dragomir că se miră de asta.

Dar când Popa Neculai a început să-i spue lucruri pe cari el nu le știa, Dragomir se schimbă cu totul la față.

—Nu se putea alt-fel, urmă Popa Neculai, nu mi plătise chiria pe un an; bătrînul s'a întors de la Viena. Doctorii nu-i au dat nici o speranță, din cauza unui reumatism ne îngrijit bătrînul a devenit paralic.

—Care bătrîn, întrebă Dragomir?

—Domnu Hillebrand chiriașul meu.

—Ce fel Domnul Hillebrand suferia de reumatism?

—Ce nu știi?

—Știam că-i dus în străinătate, ocupat cu niște

afaceri, însă cum stau lucrurile nu m'am interesat să aflu.

— Și acum ce a devenit familia Hillebrand, întrebă Dragomir, prefăcându-se, că n'are nici o știre de părinții Ninei.

— Presupun că se află tot în capitală, dar cea ce știu, e că bătrînul le a scris să se mute în provincie.

— Și ce crezi a primit familia propunerea D-lui Hillebrand de a părăsi capitala?

— Bine înțeles că da, de oare ce nu mai aveau alte resurse de traiu, și apoi e știut, că viața în capitală e scumpă, pe când în provincie o duce omul cum poate.

Dragomir aflate din gura Popei Neculai multele pe care el nu le știuse și Popa Neculai i spusese toate aceste fără să bănuiască, că Dragomir era logodnicul fetei D-lui Hillebrand.

Dragomir nu căutase să intre în intimitățile familiare a-le logodnicei sale. Nu își întrebuse de cât inima și de oare-ce ea îl îndemnase să 'și lege viața de o ființă iubită, nu vru să mai întrebe, nici să asculte de nimeni.

După vre-o două ceasuri de ședere, să sculă să plece. Popa Neculai nu-l opri dar îl rugă să vie mai des, după ce-l aviză că e nevoit să chieме un Doctor să vază ce are Cornelia.

Când trecu în camera Corneliei să 'și ia ziua bună, dênsa dormia, de acea nu o mai supără

și Dragomir plecă turburat ca nici odată încât însăși preoteasa Maria se miră de schimbarea lui.

VIII.

—E, ce impresie a produs logodnicei tale vestea reușitei?

—De unde dragă Lucescule, nici n'am fost.

—Cum se poate, că par'că într'acolo plecaseși!

—Plecasem într'acolo și pe drum m'am întâlnit cu Părintele Neculai.

—E și, ce are a face una cu alta?

—Nu mă pricepi, mă întrebă că unde alerg așa și eu care nu puteam să-i spui adevărul, îi spusei că tocmai la Sfinția-sa plecasem să-i aduc vestea reușitei; pe drum mi-a reproșat, că de ce n'am mai fost de mult pe la sfinția-sa și câte altele-; în sfârșit intru în casă, când colo ce se vezi. — Cornelia îmi observă vergheta.

—Ce imprudență, zise Lucescu mirat! E și ce ai făcut?

—Ce puteam să fac de cât să mint, dar ce folos, că a ghicit totul mai bine de cum i-ar fi spus cine-va. Părintele Neculai a mers până acolo, în cât mi-a vorbit despre căsătorie.

Și tu ce i-ai zis?

I-am dat să înțeleagă, că nu mă pot hotări de acum la așa ceva.

—De sigur nădăjduște să-ți dea pe fica-sa, și după mine unu n'ași fi refuzat o zestre bunicică și o pereche de case frumoșele.

Dragomir privi o clipă pe camaradul seu crunt, deveni mai posomorît de cum era și după un moment de tăcere urmă: ești mai tinăr ca mine Lucescule, și permite-mi să-ți fac o mică observație: de prima oară te aud vorbind așa, cea ce mi dovedește că ești un materialist în puterea cuvîntului. Pentru că vorbim de căsătorie, te întreb cunoști tu însemnătatea acestui cuvînt?

Lucescu dete din umeri apoi: ași putea să zic ba, pentru-că n'am avut nici odată vre-un motiv să mă ocup de însemnătatea căsătoriei, dar după mine o repet, prefer pe una bogată de cât pe una mai săracă de cât mine.

Dragomir zimbi, apoi: avem câte o părere contrarie, de acea îmi place să discutăm: ne căsătorim. Dar pentru-ce, naște întrebarea?. Mă voiu mărgini să-ți esplic în mărginile cunoștinței mele. Cei mai mulți din cari faci și tu parte, ținta căsătorii lor este a se îmbogăți în mod nedemn, te rog să-mi ierți expresia. Și ast-fel contractează căsătoria așa numită de interes.

O mică parte dintre noi însă bine înțeles de un temperament deosebit de al celor-l-alți, privim cu totul alt-fel căsătoria.

Ne hotărîm la acest pas, avînd drept țintă: perpetuarea și îmbunătățirea specii umane și pe baza aceasta suntem determinați să alegem ce-i mai bun și mai superior, cu privire la gen și la cultură. Lupta vieții este grea și 'n consecință ne trebuie un tovaroși de luptă, de suferință și

în cele din urmă de fericire: acest tovaroși însă e greu de găsit sub ori-ce condițiuni s'ar găsi lumea: nepotrivire de cultură, de caracter, și de avere, sunt motive, cari contribue la nașterea divorțului; mai cu samă cultura superficială a femeii, pedantismul, îndrumarea ei cu atâta ușurința în lume, năzuințele ei paradoxale, luxul, vanitățile și alte calități uricioase își au origina în educațiunea maternă și de unde rezultatul funest: alcătuirea unei societăți putrede, care n'are nici o temelie, nestatornică și care-i amenințată de o sigură peire. Femeea e prototipul îngerilor, însă acest înger cobărit pe pământ, are misiunea cea mai grea, de la virtutea căreia deprinde fericirea generațiilor ce vor veni.

Lucescu privind în ochi lui Dragomir, asculta cu luare aminte fără să zică un cuvânt. Dragomir făcu o pauză.

—Vorbește, zise el, îmi place cea ce 'mi spui, pentru care nu pot de cât să-ți mulțumesc.

—Da, aceste sunt părerile mele dragul meu, și cred că nu va urma între noi doi vre-o supărare, dacă discutăm.

Din contră, mă interesează Dragomire, pe cinste îți spui, că am început să fiu de o părere cu tine.

A nu, fie care e demn din parte-i să-și urmeze principiilor sale, dacă e convins, că corespund cu adevărul și lumina. Eu unul, ast-fel gândesc și pot să termin discuțiunea ce am început: după

mine, educația, căznicia, economia și cinstea, ce o pretindem de la femei stau opus diametral cu averea, pe care o pretindem de la dânsa; una din două: sau femei înger — sau avere, iar cele lalte cerinți— simple formalități; căci belșugul a-verei, venit din senin e adesea cauza unei nenorociri perpetue de cât o fericire reală.

Adolescenta ca și adolescentul din zilele noastre se sprijine pe miile de poli ce i vor rămâne moștenire de la părinți, iar educațiunea serioasă pentru ei va rămâne o taină: cunoștințele serioase, cari reclamă o muncă onestă, vor fi reduse la simple formalități până la sosirea momentului de *mariage*.

Iată cari au fost motivele mele, *mio caro*, de am evitat din resputeri căsătoria de interes. Sunt sigur, că mă vei condamna ca și mulți alți de-ce n'am dat preferință Corneliei, care-i bogată și am preferit pe Nina — însă ți-am spus am principiile mele și mă conduc după ele.

Lucescu se simți atins sub impresia celor din urmă cuvinte așa precum se simțise atins Dragomir la începutul conversații, când Lucescu îi amintise ca un apropo de zestre. Conversația de astăzi îmi va servi ca o normă după care mă voiu conduce în viață, zise Lucescu, căzând pe gânduri. În sfârșit Lucescule, eu te părăsesc de o cam dată zise Dragomir sculându-se de pe scaun.

—Unde vrei să mergi, nu stai să prânzim?

—Nu, nu mi-e foame, mă duc să văz ce fac a-i mei.

Lucescu îl pricepu ce vrea să zică, de acea îi întinse mâna călduros și i zise: la revedere. Dragomir se îndreptă în strada P. T. N. Il apucase un dor nebun de Nina.

Popa Neculai, nu fără intenție i arătase niște adevăruri crude, dar tocmai din cauza aceasta Dragomir simția trebuința de a vedea pe Nina să o întrebe în mod intim, să se apropie tot mai mult de dânsa, să o roage chiar, numai să-i arate situațiunea familii sale, să 'și deșchiză cu un cuvânt cartea inimei înăntea lui și dacă va fi în adevăr precum spusese Popa Neculai, atunci el însuși să ia asupra-și ori-ce greutate... Și dacă interesele familii Hillebrand reclamau trebuința de a se muta din capitală se gândia să se asigure de pe acum de un serviciu în provincie și în termen de un an să 'și prepare cursurile sale universitare în particular: ast-fel se gândia când se îndreptase spre locuința Ninei

IX.

— Liniștește-te Nino maică, lasă D-zeu e mare, să sperăm! Numai plânge, zău te rog, de nu 'n-cetezi, mă duc, mă duc, să nu mă mai vęd încotro oiu însenina.

— Nu pot, nu pot mamă, mi-e greu; de azi înăntea nu mai avem pe nimeni....

Domnul Mötz e hotărît; îl vėzuși ce furios a devenit, când am renunțat și 'și vėzu toate pro-

ectele sale nimicite; în cele din urmă, eșind din salon îl auziși ce a zis: să ne căutăm case în scurtă vreme. Oh, cât e de greu mamă, să se vază cine-va într'un mod așa de brusc scăpatat! Și Nina acoperindu-și fața cu amândouă mâinile, începu să plângă în hohote.

—Te rog pentru cea din urmă oară să încetezi Nino, de unde nu, îți mărturisesc că se întâmplă o nenorocire.

—Dar ce să fac mamă!

—Ce să faci, să nu mai plângi: cu prudență și răbdare vom învinge ori-ce greutate.

—Bătrînul Mötz e hotărit mamă! Ori primesc să deviu soția nepotului seu Adolf, ori să ne mutăm în cea mai mare grabă; și unde să ne ducem?

Oh, de știam intențiunile D-lui Mötz, să-mi fi dat universul întreg și nu-ți ași fi dat voie să te muți aci mamă!

—Dar nu înțelegi, că nici nu-mi închipuiam să aibă vre-un nepot; l'ai văzut tu Nino vre-odată mai de aproape? eu odată mi-aduc aminte să-l fi zărit în treacăt, dar nici că-l știu cum e la față.

—Oh, mai bine ași preferi să mă însoțesc cu moartea mea mamă, de cât cu Adolf! Ce urit e, par'că ar fi un perciunat de Moldova . . .

—Și cu ce se ocupă?

—Cu ce să se ocupe: când e urit și ploauă, șede prin cafenele, când e senin se plimbă cu muscalii

la hipodrom: noaptea joacă în cărți; ast fel mi'l a descris M-me Cati bătrina lor îngrijitoare.

N'ași schimba pe Dragomir al meu pentru toate comorile din lume.

—Știu scumpa mea Nină, și nici că te-ași sili vre-odată să te însoțești cu vre-unul, pe care nu-l poți suferi; Dragomir a fost alesul teu și eu te-am bine cuvîntat; bătrînul Mötz vîzînd rezistența mea a scris tatălui teu de la consimțimîntul căruia își așteaptă realizarea proiectelor sale.

—A scris tatei? Nenorocitul, mă crede o marfă de vînzare! O mamă, mamă, ce nenorocită sunt!

Doamna Hillebrand își ținea strînsă la sin fiica, fără să mai poată găsi cuvinte de consolare. Era aproape vremea prînzului; mama și fiica nu se așteptau în acest moment la vizita nimînuia; dar tocmai atunci ușa camerei lor se deșchise fără de veste și un bătrîn cu bastonu în mînă surise ironic printre gingii lipsite de dinți.

—A . . . Domnul Mötz, exclamară amîndouă tresărînd!

Domnul Mötz era un om înalt și spătos; obrajii lui falcoși i atîrnau ca niște urechi de elefant; umerii înalți i dau înfașîșarea unui cocoșat; reze-mat pe baston, la pragul ușei se legănă din picioare și cu ochii lui mărunți și negri urmări pe Nina.

» E . . . te ai mai gîndit rîutăcioaso . . am scris și D lui, tatăl D-tale despre frumoasa mea hotărîre: ți s'a spus dacă nu mă 'nșel că Adolf al meu e moștenitorul a 8 milioane; familia Huber

din Londra s'a stins și ultimul coboritor al acestei familii e Adolf Huber; toate jurnalele au publicat această fericită noutate; Adolf al meu în curînd va pleca la Londra să intre în posesia acestei colosale moșteniri; pe lângă aceasta, toată averea și casele mele vă rămân tot vouă, iar părinții D-tale vor avea o pensiune anuală de 20 mii lei. Adolf mi-a mărturisit cu lacrimi în ochi, că te iubește ștregarițo, și fiind-că îl iubesc atît de mult țin să-i fac complectă fericirea; sper în sfârșit să fi cu minte și să nu mai dai norocului cu piciorul.»

Inima Ninei tremura ca o frunză expusă vijelii; cuvintele bătrînului Mötz, i resunau sinistru pe lângă urechi, ca sunetul bulgărilor de pămînt, cari se isbesc de capacul unui coșciug; nu simțise nici o dată mizeria vieții ca în acel moment.

Nina părea că nu găsește nici un cuvînt de obiecțiune: un fel de groază i cuprinse întreaga ființă; șezînd pe scaun ochii ei păreau că urmăresc pe cine-va să vie din spre poartă și nu putea să pronunțe nici un singur cuvînt: nu îndrăznea nici să afirme, nici să nege ceva.

Doamna Hillebrand de asemenea tăcea, iar bătrînul Mötz urmă :

»Ce ? Nu mai nebunii susțin în ziua de azi, că există amor; i-auzi gugumănie, să preferi pe un elev sărac, care nu și a terminat studiile încă, fiind-că îți-ameți capul cu niște versuri nesărate; sunt în stare să-i zdrobesc creerii, să-nu'l mai ved pe aici . . . El e mai capabil de cât Adolf al meu,

care-i milionar ; și ce are a face, dacă Adolf al meu n'are bacalaureat . . .

Câți licențiați n'am văzut eu lihniți de foame! »

Bătrînul devenise furios cu atât mai mult, cu cât tăcerea Ninei și-a mamei sale se prelungia mai mult.

—Băeatul este sărac, însă e destul de 'nțelept D-le Mötz, și apoi trebuie să știi că-l iubesc . .

Domnul Mötz tremură de mânie.

—» Cuvintele tale mă fac să cred sau că ești nebună, sau că . . . de pe acum să te socotesc madama aceluia sărăntoc« . . .

Nina gemu sub pulsul cuvintelor lui sarcastice: nu era de ajuns că o umilise, dar o și insultase pe față ; câte-va clipe rămase mută ca o epileptică, apoi după ce se reculese :

—Respect bătrînețele d-tale d-le Mötz, însă nu și poziția d-tale bogată, față de o proletară, pe care îndrăznești să-o insulti. Sunt chiriașa d-tale și nimic mai mult ; voiesc să fiu lăsată în pace, cât timp mai stăm aci ; numai părinților mei le datorrez supunere, iar cât pentru d-ta, n'am de cât . . . Bătrînul cletină din cap, apoi cu un gest de dispreț :

—»Să-mi liberați casele în scurt timp : omul nu se poate înțelege cu voi în nici un chip ; nu voiesc să vă mai țin nici o zi, nu, în locul recunoștinței găsesc disprețul, he !

—Nici de cum D-le Mötz, cea ce ți convenia.

—N'ai vrut să scapi greaua situație a părinți-

lor tei, nu, fii nenorocită atunci, sfârși bătrînul Mötz, trântind ușa după sine.

Era așa ceva ca și cum o vijelie ar fi întunecat pământul. Nina și mamă-sa plâneau fie care în parte și amëndouă se siliau să se ascunză.

Nina în întunericul ce se lărgia înaintea vederilor sale, nu zăria de cât o mică rază de speranță: această rază pătrundea în fundul sufletului ei. Dragomir, șoptia atunci. Unde ești tu Dragomire, o. . . numai tu n'ai să mă părăsești! Iubirea lui de care ea era convinsă, o făcea să spere și să creadă că nu e singură, că împreună cu ea, mai e încă o ființă care va lupta și care o va scoate din întuneric. Intre aceste sosi o scrisoare de la D-nul H. prin care le vestia să se mute din capitală.

Nina dete scrisoarea mamei sale să nu aziste și la durerea ei. Ochii ei erau înroșiți de atâta plâns; o clipă se gândi la sinucidere; dar dragostea pentru Dragomir cine i-ar fi putut-o ucide?

Voiu trăi, șopti printre buze; apoi: a. . . uite și Dragomir! Vru să alerge, să se ascunza să 'și spele fața, lăcrimătoare, dar era prea târziu, Dragomir era lângă dēnsa și o apucase de mijlocel.

—Ce, tu ai plâns Nino?

—De dorul teu Dragomire, dar iată n'am să mai plâng . . .

—Copilă ce ești, dar se poate? Și Dragomir își strinse la pept logodnica.

Nina se feri de astă dată să întâlnească privi-

rile lui Dragomir; ochii ei plecați în jos, păreau ca fixează un punct și numai unul.

El i ținea mâinile strâns într'a-le sale și totuși i se părea că-i mâniată pe el de ceva; venise vesel să-i aducă noutatea reușitei de la bacalaureat, dar fiind-că n'a găsit-o precum spera, noutatea lui se învechise în raznele inimei. Schimbarea Ninei îl preocupa și alt-ceva nimic; în acel moment mii de idei îi trecură ca un vârtej prin cap: îi se părea că Nina 'și a schimbat ideea, că l'a dat deja uitări și câte altele; numai la scenele dintre ea și D-nul Mötz sau la scrisoarea D-lui Hillebrand nu s'ar fi putut gândi nici odată.

—Ce ai tu Nino dragă?

—N'am nimic Dragomire, însă resuna atâta durere în glasul ei!

—Tu-mi pari a-fi mai mâhnit de cât mine.

—Fiind-că te-am văzut mâhnită pe tine, de aceea am devenit și eu așa de posomorît; o, eram așa de vesel înainte de a intra în curte, dar de odată par'că fusei cuprins de o vijelie, așa mi sa părut când te-am văzut; spune-mi Nino, întâmplatu-sa ceva în lipsa mea?

Nina nu se mai putu abține: ochii ei inundară în pârae; cu greu se putu uita în ochii lui, apoi: D-nul Mötz, ne dă afară din casă Dragomire, nu mai voiește cu nici un preț să prelungească termenul șederei; am fi rămas până să vedem hotărîrea ce va lua tata, dar nu voiește cu nici un chip.

—Și pentru aceasta urmează să disperezi?

—Fiind-că n'am pe nimeni Dragomire!..

—După cum observ Nino, tu nu mă mai iubești, zise el cu durere.

—Ba da, te iubesc, îmi uitasem că tu nu mă vei părăsi, cu toate că D-zeu m'a părăsit.

—Știu scumpă Nină, Popa Neculai mi-a destăinuit totul, de acea m'am grăbit să vii la tine, să-mi arăți situațiunea cum stați; acum însă nu mai e nevoie de alte comentarii te-am priceput: lacrimile tale mi-au vorbit mai mult de cât trebuia să știu; dar nu mai e nevoie să disperezi cătuși de puțin, dacă întâmplarea ți-a luat sprijinul părintelui teu, tot ea ți-a dat un tovaroș de luptă, care 'și ia angajamint solemn, că nu te va părăsi.

—Îți mulțumesc Dragomire.

—Nu mă mai reține nimic în capitală; am terminat și cu bacalaureatu; prin urmare primul an de studiu îl voi prepara în particular.

—Ce fel, ai reușit?

—Da... Nino; m'am grăbit pentru-ca să-ți aduc și ție vestea.

Nina, ca și cum s'ar fi deșteptat dintr'un vis amar, îl sărută și par'că toți norii grămădiți pe fruntea ei se împrăștiară în zare.

—Voiu solicita suplinirea pentru ocuparea unei catedre în orașul C. și nu vom avea de-ce să ne mai tânguim; în provincie viața e mai efină, ai-de-mi nu te îngândura, suntem tineri, vom munci.

—Da suntem tineri Dragomire, și muncind amândoi putem produce mult....

Nina se invioră la auzul acestor cuvinte și numai plânse; după acea începu să i istorisiască intențiunile D-lui Mötz la auzul cărora el grăbi plecarea din capitală.

Pentru transportul lucrurilor se găsiu în ființă 1000 de lei.

De-o-cam-dată erau de ajuns și pentru necesitățile celor trei persoane, cari în curînd trebuiau să părăsiască capitala.

X

—O sută patru-zeci de la suplinire, o sută de la institut și o sută de la D-nul R . . . fac trei sute patru-zeci de lei pe lună, nu e așa dragă Nino, că vom fi fericiți ?

—Da, Dragomire, nici nu mă îndoiesc de aceasta, de acea eu nu doram nimic pe lume de cât să fiu lângă tine ; de azi înainte nu voi să mai știu de nimeni. Privește Dragomire, odăița asta voi pregăti-o să-ți serve de cancelarie ; aci îți voi așeza bibliotecaru cu toate cărțile tale, o masă și 2 canapele, una pentru tine și alta pentru mine, precum și glastrele cu flori, care-ți vor produce tot de-una impresii plăcute de cîte ori te vei apuca să scrii.

—Nu uita și portretul teu Nino.

—Bine dragă, aci pe păretele din fața ferestrei,

voiu așeza și covorul cu cadina acea care-ți va inspira poezia orientului.

—Iar portretul teu să-mi inspire poezia nordului.

—Ba nu, cu aceasta se obligă originalul, încheiă Niņa zimbînd.

—Ce dulce ești, zise Dragomir îmbrățișînd-o.

—Lasă-mă, lasă-mă, îl apostrofă Nina, plină de grații smulgîndu-se din brațele lui și căutînd să aranjeze fie-care obiect la locul seu în noile case.

Era atît de fericită, în cît tîrăgănia încet și ne deslușit printre buze o melodie dintr'o romanță, care se potrivea de minune cu momentul plin de farmec

"Ce dulce, ce dulce,
E sincera iubire"

Dragomir o observa și se îmbăta de fericirea ei.

Nina suită pe scaun bătea un cuiu în părete, pentru ca să atârne covorul și de acolo apoi urmă :

—Nu este așa Dragomire, că în trei săptămîni cel mult vom putea fi și cununați . . ah, atunci să vezi cum te va iubi Nina!

—Nici vorbă, toată zăbava constă în termenul celor 3 publicațiuni, ce să fac la oficiul stărei civile. Ce blînd și ce frumos s'a purtat D-nul C. ofi-cierul stărei civile cu mine zilele trecute!

M'a scutit de o mulțime de cheltueli ; un legist destoinic dragă. După cum știi imi trebuiau acte de decesul părinților, cari reclamau o sumă de cheltueli, căci trebuia să le scot cu martori falși;

e bine, bunătatea acestui om n'o voi uita nici odată : în ochii lui cine-va lezne poate citi un suflet mare și plin de noblețe. Ce crezi că mi-a făcut acest om ? Cu singurul act de naștere ce-l posedam mi-a formulat toate actele căsătorii și fără nici o cheltuială. Vom mai aștepta să se facă și cele 2 publicațiuni și în zece zile, am scăpat și de greutatea asta.

—Ce liniștită sunt Dragomire, și ce fericită mă simt că în curînd ne vom uni în fața legii și a-lui D-zeu! Și cât ași dori să nu ne știe nimeni cuibul! N'ai văzut camera noastră, vino 'ncoa dragă, să vezi ce frumoasă e ; iar alături de noi am pregătit și camera părinților.

Dragomir se sculă de pe scaunul de unde o asculta și amândoi se introduseră în cele-l-alte încăperi.

— Privește la spatele casii ce grădiniță ! Uite și un dud bătrîn ; nu-e așa că ție ți plac mult duzii ? e bine, par'că ai fi poruncit, așa s'au nemerit casele aste.

—Mă simt încântat dragă Nino, ah, ce fericiți o să fim ! Nu o să mai fie prin apropierea noastră nici Cornelia să ne mai pue bețe 'n roate.

—Adevărat Dragomire, eu mă mir cum poți găsi tu în tot-de-una termeni potriviți pentru verice idei.

—Poi nu e așa dragă, putut'am eu să respir în libertate lângă tine, cât timp am trăit în casele părintelui Neculai ? De câte ori veniam îmi facea

mereu reproșuri, că te plac pe tine, că dacă fac vizite din ce în ce mai rare, este că tu nu mai ești acolo și câte altele, cari cu oroare mi-le amintesc.

—Acum le vom uita pe toate nu este așa ? Și vom trăi unul pentru altul.

—Da Nino, ce frumoasă e liniștea de provincie ! Nu ne va mai ameți sgomotul capitalei, cu huruitul sutelor de birji, cu acea lume grămădită din câte patru părți a lumii. Privește strada ce liniștită e !

—Apropo e ora de clasă, 2 fără un sfert ; mă duc dragă la revedere, cată să nu răcești și apoi să te îmbolnăvești ; să știi camera mea de culcare va fi chiar în localul școlii. Dragomir plecă la școală.

Precedentul lui Dragomir, Domnul E. fusese transferat într'un oraș de pe marginea Dunărei, din cauza conduitei sale necorecte. Domnul E. arare ori intra în clasă și atunci cam pe la sfârșitul orei ; elevii erau supraveghiați în lipsa lui de servitorii școlii. Școala n'avea de cât 3 clase, căci era intru începutul formațiunei. Cei mai mari prin urmare, erau elevi a-i clasei a III-a, al cărei profesor fusese D-nul E. Elevii în lipsa D-sale stăteau la sfat cu servitorii : cel mai *giambaz* dintre ei atunci, povestia câte și mai câte năzdrăvenii din mahala ce văzuse și ce auzise, iar Nicolae servitorul cel mai bătrîn suit pe catedră cu brațele și cu capul întins, asculta și făcea

haz ca și Ioniță al doilea servitor dintr'un cap de bancă; elevii rîdeau și ei de se țineau de inimă de snoavele pe care le spunea Sulea giambajul.

Dar Nicolae tot mai avea grije din când în când să facă câte vre-o observație amicală, bine înțeles.

—Tăceți, nu faceți sgomot porcilor!

—Huideo !! se auzia din fund câte vre-unul mai *ciapcân*.

—Taci, firial-dracului să fi, se precipita atunci și Nicolae cu vorbă rea.

—Ia mai spune Suleo, ia, și pe urmă?

—E pe urmă.... din cârciumă a tulit-o pe stradă aia.

—Domnu he! Ce vorbești!! Și acum unde o fi?

—Mă copii, sări Lișteveanu din fund, știu eu mă, să mor de oiă minți: l'am văzut de la geamul unei berării, colo mă unde-i pus un neamț cu paharul în mână din care i curg spumele.

—E și ce făcea acolo?

—Uite sta pe un scaun el și pe altul un tovaroș de a-i D-lui și i trăgea nene la chifle, carambol mă, nu glumă cu niște elea în mână.

—Juca table mă prostule, ce tot spui tu de chifle, nu știu eu ce sunt elea, replică Ivănescu.

—E vezi, table, table camilo. . . .

—Ghici-mici, licurici. . . îl apostrofă Ivănescu, apoi: pe el copii bîz, bîz.... dați... mă, una, două, tatarararrrrrrrr.....

—Nu vine Domnu, nici azi, sunați copii să o ștergem ura . . . a, huideo Niculae pobârnac, păs-

tărnac pac..... Incet găsiv'ar năbădăile, replică Nicolae dându-se jos de pe catedră ca un savant universitar.

Sgomotul asurzitor din clasă în curînd se perdu prin curtea vastă a școalei până ce nu se mai auzi.

Aceasta era situațiunea școalei, unde fusese numit Dragomir. Știau chiar elevii motivele pentru care Domnul E. fusese transferat; părinții, prinsese de veste că copii lor nu fac nici un progres, căci D-nul E. mai făcea și politică militantă; el se afla în tot-de-una în fruntea alegerilor electorale. » *Până când din școală toată o ruină a rămas.*«

Domnul E. venia să explice elevilor subiectul; atunci căta să exceleze, și cu gramatica D-lui Manliu făcută sul în mână intra în cancelarie și incepea să citiască, căci de când terminase D-lui studiile D-sale, trecuse vreme și 'și uitase însemnătatea subiectului și ce se numește *subiect pur gramatical*.

În declinări D-nul E. se socotia și mai tare. Descoperise o nouă regulă, pe care însuși D-nu Manliu uitase să o menționeze în gramatica sa.

Regula această D-nul E. le o enunța ast fel elevilor sei, care-l ascultau cu luare aminte: „**Toate vorbele limbei românești, cari se termină în ă, sunt substantive. De ex: împreună, e substantiv și se poate declina ast-fel: eu împreună cu tine, tu împreună cu mine, noi împreună cu voi.**«

D-nul E. le o dictase frumos și cu mare paciență, iar elevii o scrisese și pe caiet curat, cu care regulă se mândriau la examen.

Aceste erau cunoștințele elevilor, cari se plămădiseră în creerul lor fraged înainte de a face cunoștința lui Dragomir.

Dragomir intra de prima oară în clasă, unde de astă dată domnia o tăcere sfântă.

Sosirea noului profesor în clasă, inspiră elevilor un fel de frică însoțită de respect. Ochii tuturor erau ațintiți asupra lui Dragomir. Dragomir își luă scaunul de pe catedră și se apropie de ei în fața primei bănci. Ședeții copii, le zise el. Apoi urmă: voi știți datoria ce se impune unui elev: silință la învățtură și purtare bună; cu aceste 2, dragi copii, vom merge departe, mult departe ne vom lumina și vom deveni cetățeni vrednici a-i țarei. Intrase cu atâta dragoste în clasă, în cât copii pe cari i vedea pentru prima oară i se păreau niște ingeri; cea mai mare parte dintr'inșii desculți și sărăcocios investmîtați, însă cu ochii inteligenți și atenți la el, îl impresionase atât de mult, în cât i se păru că se vede printre rîndurile lor, ascultând pe Vintila Udrea cum le explică și le spune numai lucruri frumoase și folositoare. El, care nu părăsise un moment banca școalei, se vedea acum de asupra nevoilor, merit să aducă obolul muncii lui oneste, să lumineze o generație, care mâine poimâine își va aminti

cu drag de el, precum își amintia și el de Vințila Udrea.

Prin stăruință și blândețe căuta să impliniască lăcunele lăsate de predecesorul seu. Cuvîntul lui «dragi copii,» pe cari elevii nu-l mai auziseră, activa într'înșii toate facultățile lor de gândire și simțire.

Orele de aritmetică, i amintiau pe satiricul Jora, a cărui metoadă cu groază 'și-o amintia.

De-și găsise elevi, cari nu se pricepeau să scrie numărul 1007, totuși printr'o sistemă petagogenică în câte-va săptămîni de zile, elevii scriau cu ușurință și miliardele.

Cu venirea lui, ei aflaseră multe cunoștințe, despre cari nu li se pomenise; în primele luni avusesse o luptă și o muncă amețitoare, până să-i indrumeze pe adevărata cale.

Cea ce găsise numai era clasă, ci un staul de viței; auzise din gura lor nădrăveni de cari Dragomir nu-și închipuia, că e 'n stare un creier omenesc să le născociască. I se spusese magar este verb.

Dragamir: conjugă.

Elevul, plin de nădejde că știe conjuga urmează: *eu magar, tu magar, el magar. et.*

Și totuși un elev, fiul unui tâmplar neamț, e'n stare să observe și zimbește printre buze.

Dragomir: tu știi copile?

Elevul: este substantiv D-le, și nu se poate conjuga.

Iși poate închipui ori cine situația clasei și întinericul ce lăsase D-nul E.

Dragomir eșia din clasă poate pentru a suta oară, se îndruma și la cele-l-alte 2 preparații și după ce sfârșia și cu acestea venia acasă.

Lângă Nina simția un repaus de sărbătoare și o liniște sufletească, care i recrea puterile.

—Ai venit dragă? Vezi ce urit ești, abia ai venit și-mi spui că e târziu, ca să pleci mai curînd; par'că ți-ar fi urit lângă mine.

—Dar tu știi, că e timpul serviciului Nino, care nu suferă întârziere.

—E da, nu suferă întârziere, tot-de-una așa te-am pomenit. Nina, într'adevăr se simția jignită; orele lui de serviciu pentru dînsa păreau o tortură; ea ar fi dorit, că Dragomir să nu se miște din casă; ar fi dorit să se ație de urmele pașilor sei; îl iubia în mod exajerat și aceasta este începutul unei nenorociri, a-le cărei consecințe sunt ecourile unei vieți pustii și sbuciumate; socotia pas cu pas clipele cu ceasornicul în mână și cu ochii la poartă: la 4 a eșit din clasă, la 5 de la prima preparație, la 6 de la a două, acum e 7 și un sfert, iată aproape 7 și jumătate și el tot nu mai vine; Doamne, Dragomir nu mă mai iubește, da, o simt; când vine acasă i e mult până să plece și atât cât șede lângă mine, nu-mi spune nici o vorbă, citește sau gazete, sau reviste; tot timpul și'l consacără pentru treburile sale și pentru mine nu găsește nici un moment; ce? dacă n'am simți plăcerea vieții

acum în tinerețe, dar mai târziu, nu mai trăim pentru noi, ci pentru o altă generație. D-zeule, cât sufăr! A. nu, n'am să'l mai las să facă lecții particulare, nu, mai bine prefer să fiu lipsită de orice de cât așa.. De aceste idei era dominată, când Dragomir, obosit de muncă se arăta pe pragul ușei.

—Bună seara Ninule! Ce fel, nu mă săruți? Nina cu ochi plecați în jos rămase nedecisă.

Este 8 Dragomire, și pare-mi-se, că am tot dreptul să fiu mâniată pe tine.

—Dar nu socotești dragă, la $4\frac{1}{2}$ eșim din clasă, până la institut un sfert de oră și cu una preparația și iar alt sfert de oră până la D-nul R. o oră și jumătate preparația a două și distanța de acolo și până aci, privește e $7\frac{1}{2}$ așa e, că-mi dai dreptate?

—Da în-tot-de-una tu ai dreptate și eu nici o dată; și o spui să știi, eu nu mai pot suferi asemenea viață, mă înțelegi? vrei să trăești pentru mine nu pentru lume..

—Nici nu mă gândesc alt fel dragă, aide-mi vino și nu mai fi supărată.

—Nina veni, întinse brațele pe umerii lui, îl privi drept în ochi, apoi: sunt răutăcioasă, iartă-mă Dragomire; iubirea mă face să fiu ast-fel; ce vrei, sunt geloasă și de umbra ta; vezi tu, ași voi că ochii tăi să-mi zimbiască numai mie, așa e, că tu mă vei iubi nu mai pe mine și nici o dată pe alta. ?

—Nino, de-ce te gândești ast-fel; tu nu știi

cât mă doare, când nutrești asemenea gânduri?
 —Iartă-mă Dragomire, iartă-mă, am greșit, ce nebună sunt, și Nina se alipi de soțul ei, care o ținea strînsă în brațe ca pe un copil, care să poacăște de greșeala ce a făcut-o.

XI.

Benoarele și lojele Teatrului Național sunt pline de lume. Lumina electrică, decorurile scenei, artiștii și artistele, militarii prin stalurile de rangul I, toate aceste prin formă, culoare, și mișcare măresc frumosul și farmecă privirile. Tineri de prin stal se ved din când în când benoclând câte o frumusețe clasică prin loji și nu'și întorc privirile nici o clipă de la ele. Acțiunea se începe în scenă. Se reprezintă primul act din piesa 423; artiștii în costume variate de ghighel, găsesc destule tipuri ridicule la ordinea zilei spre a-le satiriza, printr'o înfățișare identică după chip și asemănare.

—«Bre, da bine mai seamănă cu coconu afurisitu ăla de actor,» se aude din galerie glasul inocent al unui biet fecior. După vorba alui din galerie, încep aplause frenetice bis bis.... Totuși tinerețea pare încântată în seara aceasta mai mult de farmecul altei tinereți de cât de reușita artiștilor.

—Ia împrumută-mi și mie benoglul te rog!

—Așa că e frumoasă, șoptește un ofițer de cavalerie vecinului său.

—Dar cine să fie tînăru, care stă lângă ea?

—Ce, nu'l cunoști? șopti cel-întrebat ofițerului: Dragomir care s'a însurat de curând cu o frumoasă germană; știe tot orașul aproape despre această.

—Cu ce se ocupă acest Dragomir?

—Știu atâta că e student, urmează la facultatea de litere.

Domnii a trebuit să se întoarcă cu fața spre scenă, căci cortina se ridica pentru a doua oară.

—Îți place Nino, așa e, că artiștii sunt la apogeul lor în seara aceasta?

Nina cu ochii îndreptați spre scenă, părea că nu se îngrijește așa de mult de întrebarea lui Dragomir.

—Da, joacă bine, șopti dănsa. Azistase de a rîndul la *Burg-Theater* în Viena, la reprezentațiile celebrităților artistice și teatrul nostru i se părea un fel de imitație nereușită. O nouă furtună de aplauze isbucni în toată sala ; de astă dată aplaudă și Dragomir din baerile inimei. Nina asculta cu atenție însă privia rece.

Dragomir se uită în partea opusă a lojelor.

A..... D-șoară R ! murmură și se inclină salutând. Nina se uită la el, apoi la D-șoara pe care o salutasă, tremură ca sguđuită de un curent electric, deveni palidă și se ridică puțin de pe scaun, voind să se retragă mai în fundul lojei.

—Nu ți-e bine dragă ? Nina tăcu. Vermele gelozii oarbe își reîncepea misiunea-i distrugătoare ; acum ea le vedea pe toate cu alți ochi : i se pă-

rea că D-șoara R. nu numai salută pe Dragomir, dar i și trimite un izvor de sărutări prin blândul ei suris. Ce voia să știe Nina, că a saluta o persoană cunoscută e o datorie, cu atât mai mult pe D-șoara R. care se afla cu părinții în loje și pe care o medita.

Dragomir își mai aruncă privirile prin staluri ; doi prietini îl salutară, carora a trebuit să le respundă printr'un gest din cap.

Nina din fundul lojei observă, că Dragomir iar salută, însă nu'și dă seama pe cine ; atunci își închipuește, că trebuie să fie vre-o altă D-șoară, vre-o altă cunoștință și această închipuire i otrăvește sufletul.

În mintea ei toarce un fir de gândiri bizare : cu fruntea rezmată pe o mână privește în jos și nu mai spune nimic.

Mai e un act până la sfârșitul spectacolului și i se par veacuri.

Toate i sunt ne suferite : orchestra i face și mai mare reu ; i pare rău de-ce n'a rămas acasă și să nu mai fi avut ocazie să vază ce a văzut:

Dragomir să zimbiască alteia ?

Își privește în treacăt toaleta în oglinda de la spate și se întristează și mai rău ; ba se înfurie în cât 'i vine să 'și smulgă camelia de la pept. Ce 'i folosesc toate, dacă Dragomir a zimbit alteia. A...de astă dată furia ei contra lui Dragomir ia proporții însemnate ; totuși nu e'n stare nici să-i vorbiască nici să priviască în ochii lui ; în inima ei

se petrece o luptă inverșunată; ar vrea să găsiască un cuvânt în potriva lui și nu poate; 'și-l inchipuește, că e un demon, care o 'nșeală, dar se simte dominată de puterea lui.

— Nino, nu-ți iei locu, sa ridicat cortina?

— Mă doare capu, nu pot să mai ascult nici să mai väd pe nimeni.

— Atunci să plecăm dragă, dacă ți-e rău.

— Dacă tu o voești!

— Voința ta este și a mea dragă, ce să mai stăm, dacă nu te simți bine.

Dragomir se ridică, i servi să se 'mbrace, apoi în liniștea cea mai mare eșiră din loje.

— Birjar, strigă Dragomir. Trăsura se opri, Nina și Dragomir suiră; peste câte-va minute erau acasă. În tot drumul nici o vorbă nu se schimbă între dênșii.

— Dar bine, dragă, cum ți-a venit așa de o dată rău, că erai bine, când am plecat la teatru.

Nina tăcu.

— De-ce nu-mi vorbești Nino, oh de ai știi tu ce rău îmi faci prin asta! Ce n'ași da să nu mai fi așa!

Nina începu să plângă și cu mâinile își acoperi fața.

— E poftim, dar pentru D-zeu ce ai? Tu nu vezi, că plânsul teu mă omoară; dar e grozav să trecem toată viața în plâns, îți mărturisesc mie unu mi s'a urit.

— Da, știu, o simt că ți s'a urit cu mine; înț-

leg, că te simți nefericit lângă mine vezi, de acea plâng!

—Nino, de-ce ești copilă, dar bine dragă, eu 'nțelegem alt-fel omenirea.

—De sigur azi ești deziluzionat.

—Nu vrei să zic așa dragă, dar cred și sper, că educația trebuie să 'și imprime binefăcătoarea înrîurire asupra persoanelor culte. Ași vrea să știu ce însemnează plânsul tău?

—Cine a fost D-șoara aceia pe care ai salutat-o?

—Dumnezeule, ce gânduri, ce gânduri! Dar salutul dragă e o datorie și nimic mai mult de cât o datorie; D-șoara era eleva mea. Vai, se poate tu să crezi despre mine ast-fel!!

Nina nu zise nimic, dar nu se opri din plâns. Cu un cuvînt nu mă crezi, zise Dragomir în spazmul celei mai crude dureri; murmură ceva printre buze și trecu în cancelaria sa. Nu blestema-se nici odată, dar sufletul seu simția atîta groază în cât sub impresia dezacordului conjugal începu a desnădăjdui; părea că un nor gros amenință seninul orizontului seu; de-o-dată se lăți întunericul de înaintea sa și-atunci o tristețe ne-înțeleasă i încinse întreaga ființă. Nu închise ochii toată noaptea; ar fi dorit să treacă în camera Ninei, să se încredințeze, dacă a 'ncetat de a mai plînge, dar nu, un sentiment vag îl opri pe loc. Se luminase de zi. Era o dimineață argintie de vară; în aer plutia un miros sfînt de tei. În grădiniță, ascunsă printre frunzele de dud, doinea

poetic o privighetoare: câte nu spunea ea lui Dragomir în limba ei! Razele soarelui pătrundeau prin ferești în toate încăperile. Dragomir se gătise să plece, căci se apropiase ora serviciului. Dar nu-l răbdă inima fără să se intereseze cel puțin la plecare ce face Nina, de acea trecu în vârful degetelor până 'n camera Ninei, cu gând să nu o deștepte, dacă va dormi; dar se înșelă: Nina ședea pe scaun la colțul unei mese și broda un pept pentru ziua onomastică a lui Dragomir.

—A... tu te-ai sculat deja, credeam, că dormi!

—Nu m' am culcat de fel Dragomire...

—De-ce?

—De dorul teu, și buzele amëndorora se reintâlniră cu aceiași dragoste nouă în tot deuna, după furtuni conjugale.

—Imi promiți că n'ai să mă mai întristezi Nino!

Pe cât timp voiu fi convinsă, că mă iubești, nu te voiu supăra nici o dată dragă.

—Să ne iubim cu rațiune nu cu pasiune Nino, numai ast fel vom putea progresa.

—Bine dragă, mă voiu sili să deviu precum doarești.

—Îți mulțumesc. Acum te las, însă cu condițiunea, că vei fi veselă în absența mea; treci în grădină și mă așteaptă acolo; ia ascultă ce frumos cântă privighetoarea! Fii tot ca ea de dulce, privighetoare, zise Dragomir plecând la trebi.

XII

Ca o ultimă speranță soarele apunea după dealuri verzi. Pe cerul ca de foc roșeatic se deseneau tablouri admirabile. Liniștea de pădure era slintă. Copacii seculari reieșiau pe ici pe colo sombrii și gravi printe tufani. Câte-va păsări călătoare veniau a-se opri pe crengile lor, dar fără a-mai ciripi se lăsau malcom și misterioase. Isvorul doar făcea să se auză un murmur lin . . . câțându-și de cale printre potecuța singuratică, care se perdea de vale. Din depărtare abia se auzia clopotul însoțit de mugetul unui taur, perzându-se cu ințtu, pe când în dulcea răcoare a serei, venia să se amestece armonia unei doine cântată din gură:

”Prin desiș de codru verde
Frică mi-i, că mă voiu perde.
Vin-o neică, de mi arată
Drumu satului îndată,
Că’s străină neumblată !
Foiliță de trifoi
Flăcăiași cu ochi vioi
Săruta-i-ași pe amândoi“ . . .

—Voiești să odihnim puțin dragă, ascultă ce frumos cântă ; trebue să fie vre-o țărăncuță.

—Dacă voești tu, Dragomire, numai să nu inoptăm ; mi-ar fi frică ; n’am inoptat în pădure, de când sunt, ce crezi, mai avem mult până în sat ?

—Să tot fie 2 ore, mai mult nu cred să fie : eu sunt de părere să odihnim Nino atât noi cât și caii, căci de aci înainte avem povârniș.

—Atunci să odihnim.

Bița, ia oprește caii, stăi! Bița strinse hățurile și opri trăsura pe loc; apoi se dete jos, frecă urechile cailor, făcu un văluș din fân și i ștearsă de nădușeală.

Dragomir și Nina înăntară la braț în cotro se auzia cântecul. Fata cobora pe potecuță, terminându-și doina prin versurile:

«Flăcăiași cu ochi vioi
Săruta-i-ași pe amândoi.»

După aceea se așeză în genunchi, se aplecă pe luciul apei de isvor și începu să soarbă cu o sete de nedescris: beu, se recori pe față și iar se sculă în picioare. Dragomir și Nina priviau de pe costiș la cântăreața codrilor, care se credea, că e singură.

—Ce frumoasă e mititica, exclamă Nina, examinându-i trasurile feței. Ce fericită e Dragomire, oh! cât ași dori să fiu în locul ei, însă tu să fi pe coastă și se mă admiri!

—Da, în ori ce caz e mai fericită de cât multe muritoare, în viața cărora se petrece o dramă continuă.

—Așa e, că viața ei e o poemă idilică? Am s'o chem să stea, sunt curioasă să vorbesc cu ea, să o întreb din ce sat e?

—Fetiță, fetiță dragă, ia stăi puțin!

Fata își întoarse privirile; tocmai acum vedea ea că mai era lume în pădure: stătu pe loc făcând o mișcare de a fi surprinsă pe neașteptate.

Boerii, boerii, Doamne, ce o-fi cătând prin pădure?

Dragomir și Nina, ținându-se strinși de mână coborau cu băgare de seama coasta, agățându-se când de un tufan când de altul și se apropiase de fata de lângă isvor. Dragomir ei:

— Bună vreme, fetiță.

— Mulțumim D-voastră, D-le.

Nina ei: Cum te numești fetiță dragă?

— Florica lui Pătruț Mușatu.

Ce draguță e! după acea urmă:

— Din ce comuna ești Florică dragă?

— Din satul B. . . . coconița.

E dintr'un sat cu mine șopti Dragomir.

— Vintila Udrea, învățătorul comunei mai trăiește, Florico?

— A murit acum un an, ce mai bun învățător era D-le!

Dragomir simți o lacrimă cum îi alunecă pe obraji. Florica privia la el mirată.

Nina urmă: — Cunoști pe una Tudora, Florico?

— Tudora fata reposatului primar he! Care are un frate în școalele mari din București!

— Da, acea Florico!

— Cum să nu o cunosc, nu e vecină cu mine, nevasta fiului reposatului Vintilă, are și 2 fetițe de toată mândrețea: pe una o cheamă Margarita și pe cea l-altă Lilica.

Dragomir simți altă lacrimă mai pronunțată,

până ce nu mai văzu pământu cu ochii de cât ca prin sită.

Ce însemnează asta Dragomire, tu mă întristezi, zise Nina.

Din vorbă în vorbă înăntaseră o bună distanță. Dragomir se întoarse grăbit la locul unde odihniau caii să spuie lui Bița să porniască. Nina și Florica mergeau alături.

—De-ce o fi plângând D-nu D-tale coconiță?

—Fiind-că se apropie de satul lui pe care nu l'a văzut de 10 ani Florico.

—Domnul e din sat cu mine?

—Da, e fratele Tudorei.

Florica era să dea un țipet de bucurie.....

—D-nu e fratele Tudorei? Mumă, ce mândrețe de om; mă duc coconiță să spui Tudorei că cine-va vine.

Ce inger! Iată niste oameni simpli, cari se bucură de bucuria altora.

—O să mergi cu noi în trăsură Florico.

—Nu coconiță, eu taiu drumu mai scurt prin livezi; D-voastră o să ocoliți mult pe drumul mare.

Nina stătu pe loc și privi la Florica cum se perdu printre copaci, cari se răreau din ce în ce; trăsura se apropie; după acea suiră amândoi.

Dragomir părea abătut; mintea lui era preocupată cu toate amintirile copilării. Aceste locuri le mai văzuse el, însă când? Acum 10 ani.... Și în atâta timp câte nu se schimbă! Pădurea prin care treceau i se părea mai bătrină ca altă da-

tă; copacii de aci înăinte începeau a se rări; printre ramurile lor razele soarelui abia mai lăsau câte vre-o dungă aurie.

Incepură a coborî costișul; ăntăia clădire, care se zări fu biserica cu turla ei, apoi după aceea în rând mai multe locuințe până ce să vëzu satul întreg.

—Locul nașterii tale ce mareș e Dragomire! Ce păcat că numai pentru 2 luni ești hotărît să stăm.

—Cât timp vor dura vacanțele, m'am gândit, că unde vom putea petrece mai bine de cât în satul meu; eram sigur că o să-ți placă, dar când ne-o vedea Tudora?!

—Ce nerăbdătoare sunt Dragomire, oh, cum ași dori să o îmbrățișez! Sermana fată, cât a trebuit să sufere de dorul teu!

—Da Nino, tu ai dreptate; eu însu-mi mă cred nedemn de dragostea ei.

În acest timp treceau în fața unei cârciumi pe pragul căreia Onița vechiul lăutar al satului cînta de zor chindia unor oameni, cari se înveseliau înăuntru. Onița fără să mai cunoască pe cei din trăsură, scoase pălăria din cap și salută cu respect. Niște câini, cari dormiau în ogradă, fuga, fuga se înșirară unii de o parte alți de altă parte a trăsurei și începură a lătra după trăsură, care lăsa în urma ei un nor de praf. În apropierea primăriei un țigan juca pe fratele Martin, tovaroșul lui de existență. Nichita se apucase la luptă cu el

pentru 50 de bani dați de privitori, și tocmai atunci șoptia ursului la urechi să se lase de bună voe să cază : Martin într'adevăr căzu, dar bietul Nichita ne fiind slăbit din brațe, alunecă de asupra ursului și tot în aceeași clipă și Martin de asupra lui Nichită. Nina vedea de primă oară o scenă de felul acesta, de acea zimbi fără să se poată stăpîni. Numai aveau mult până acasă.

Satul e situat pe plan : liniile drepte și cu rescruciuri. În curând se vede și o casă mai mare și mai cu vază de cât cele de prin prejur.

În dreptul șoșelei un gard de stîngii vâpsite și din distanță în distanță câți-va dafini; la mijloc porțile și de aci înăinte în prelungirea gardului alți dafini printre care și câte vre-o plută.

Prin porți dai într'o curte tapisată cu un covor de iarbă verde prin care o grupă însemnată de boboci cu labele întinse și cu ciocurile în puf sau alți smulgînd firicelele de iarbă apropiate, țin un ison armonic lângă patru mume și un tată. Un mînz și un vițel fac în neștiință alergări celebre de la un capăt până la cel-l-alt al curții.

Mai de oparte pe lângă gardul din afară un curcan infoiat în pene și cu moțul lăsat în jos se ține de căra unui cocoș turcesc, care de câte ori sare cu agerime este respins de curcan printr'o pereche de ghiare și printr'o batere din aripi; cocoșul presimte, că adversarul seu e mai tare și fuge ca o săgeată, apoi se oprește iar în loc, se uită la adversar, bate din aripi și anunță fuga-i

victorioasă printr'un cucurigu ! Înaintea porților e mai multă lume : copii, fete, neveste se uită curioase în partea din cotro vine trăsura . Acei, cari vin se uită la lumea grămadită la porțile casei numite și dintre toți numai pe Florica sunt în stare să o cunoască . Florica pare nerăbdătoare și de bucurie tremură ; strînge pe Tudora de mână, apoi i șoptește la urechi : ghici, cine vine'n trăsura, ghici ! Tudora cu mâinele cămășei suflecate, privește cu neastîmpăr ; vede de la distanță un domn în negre și o doamnă în floare, dar nu e'n stare să priceapă cine sunt străinii ; își închipuește, că sunt niscai-va rude de a-le proprietarului, cari vor să întrebe ce-va . Nu mai e decât un pas și trăsura se oprește în dreptul acelei lumi grămadită la poarta locuinței .

Bița, oprește caii . Dragomir sare din trăsura ajută și Ninei să se dea jos, se uită la femei și nu e 'n stare să recunoască pe Tudora din mulțime . Florica însă e nerăbdătoare, o împinge de la spate și i zice cu glas pronunțat : Tudoro, nu vezi, că-i Dragomir !

Tudora tresare . Da, odată cu auzul acestui nume imaginea lui Dragomir reiese în persoana noului sosit ; par'că l'a mai văzut când-va : Dragomir avea o aluniță pe partea stîngă a feței și noului sosit nu-i lipsește acest semn ; dar ochii, această pecete imprimată de natura divină, care e ântăiul semn de recunoaștere, — ochii lui Dragomir nu-i ia uitat ea ; privește în ochii lui căprui, e 'ncre-

pentru 50 de bani dați de privitori, și tocmai atunci șoptia ursului la urechi să se lase de bună voe să cază : Martin într'adevăr căzu, dar bietul Nichita ne fiind slăbit din brațe, alunecă de asupra ursului și tot în aceeași clipă și Martin de asupra lui Nichită. Nina vedea de primă oară o scenă de felul acesta, de acea zimbi fără să se poată stăpîni. Numai aveau mult până acasă.

Satul e situat pe plan : liniile drepte și cu rescruciuri. În curînd se vede și o casă mai mare și mai cu vază de cât cele de prin prejur.

În dreptul șoșelei un gard de stinghii vâpsite și din distanță în distanță câți-va dafini; la mijloc porțile și de aci înăinte în prelungirea gardului alți dafini printre care și câte vre-o plută.

Prin porți dai într'o curte tapisată cu un covor de iarbă verde prin care o grupă însemnată de boboci cu labele întinse și cu ciocurile în puf sau alți smulgînd firicelele de iarbă apropiate, țin un ison armonic lângă patru mume și un tată. Un mînz și un vițel fac în neștiință alergări celebre de la un capăt până la cel-l-alt al curții.

Mai de oparte pe lângă gardul din afară un curcan infoiat în pene și cu moțul lăsat în jos se ține de căra unui cocoș turcesc, care de câte ori sare cu agerime este respins de curcan printr'o pereche de ghiare și printr'o batere din aripi; cocoșul presimte, că adversarul seu e mai tare și fuge ca o săgeată, apoi se oprește iar în loc, se uită la adversar, bate din aripi și anunță fuga-i

victorioasă printr'un cucurigu ! Înaintea porților e mai multă lume : copii, fete, neveste se uită curioase în partea din cotro vine trăsura . Acei, cari vin se uită la lumea grămadită la porțile casei numite și dintre toți numai pe Florica sunt în stare să o cunoască . Florica pare nerăbdătoare și de bucurie tremură ; strînge pe Tudora de mână, apoi i șoptește la urechi : ghici, cine vine'n trăsura, ghici ! Tudora cu mâinele cămășei suflecate, privește cu neastîmpăr ; vede de la distanță un domn în negre și o doamnă în floare, dar nu e'n stare să priceapă cine sunt străinii ; își închipuește, că sunt niscai-va rude de a-le proprietarului, cari vor să întrebe ce-va . Nu mai e decât un pas și trăsura se oprește în dreptul acelei lumi grămadită la poarta locuinței .

Bița, oprește caii . Dragomir sare din trăsura ajută și Ninei să se dea jos, se uită la femei și nu e 'n stare să recunoască pe Tudora din mulțime . Florica însă e nerăbdătoare, o împinge de la spate și i zice cu glas pronunțat : Tudoro, nu vezi, că-i Dragomir !

Tudora tresare . Da, odată cu auzul acestui nume imaginea lui Dragomir reiese în persoana noului sosit ; par'că l'a mai văzut când-va : Dragomir avea o aluniță pe partea stîngă a feței și noului sosit nu-i lipsește acest semn ; dar ochii, această pecete imprimată de natura divină, care e ântăiul semn de recunoaștere, — ochii lui Dragomir nu-i ia uitat ea ; privește în ochii lui căprui, e 'ncre-

dințată că numai Dragomir avea asemeni ochi și totuși nu 'ndrăznește să se apropie de el; hainele înfățișarea lui i sunt străine; femeia, care 'l însoțește și mai străină; i plac acești străini, se simte fericită să-i admire o 'ntreagă veșnicie, însă nu îndrăznește să creadă cuvintelor Floricăi, că e Dragomir. Dar Dragomir, e mai curajos de cât dânsa : o clipă rămâne în fața ei, apoi fără multă ceremonie zice : Tudoro ! Acum ea recunoaște și glasul lui Dragomir : sunt zece ani de când nu l'a auzit, dar și'l amintește ca prin vis.

—Tu ești Dragomire ?

—Eu Tudoro !

Muică, Doamne, atâta poate să mai zică Tudora și i întinde brațele amândouă, îl sărută pe frunte, pe ochi, în gură ; o sărută și el, o strînge la piept, apoi lacrimile picură ca o ploaie caldă din toate părțile. Nina e cea mai atentă și cea mai mișcată în fața acestei scene. Tudora e amețită de o fericire atât de neașteptată ; nu-i rămâne vreme să se intereseze de persoana a două. Dragomir, cu batista la ochi, arată surorii, care se pregătește cu el strîns la piept să intre în casă.

— Nina. nevasta mea, Tudoro !

Tudora se uită în ochii Ninei, ca și cum i-ar cere ertare că n'a observat'o într'un moment atât de grav, întinde brațul cel-l-alt, o cuprinde de talie și intră tus trei în casă. Tudora sărută când pe unul, când pe altul...

Era un moment rar din viața lor : iubirea unia această trinitate într'o singură persoană.

În odaie rămân singuri aproape unul de altul, ba mai vin Margarita și Lilica în vârste între 8 și 9 ani.

Cele-l-alte femei se opresc în pridvor. Baba Rada exclamă teatral : Ce mândrețe de oameni, ce mândrețe, să-i trăiască sfîntu.

Iar Florica adaogă : ea par'că ar fi o stea și el un luciafăr.

Și ce credeți voi, o să rămâie multă vreme pe lângă Tudora ? urmează Baba Rada.

Nimeni nu știe să respunză — dar Vasile al Tudorei unde o fi soro ?

S'o dus la târg, trebuie să vină și el acum, răspunde Florica.

Femeile vorbesc când de una, când de alta, prin prispa casei, până ce amurgul se lasă peste satul liniștit.

Florica însă e curioasă și par'că tot ar mai vrea să fie spectatoare la scena aceasta, de aceea privește printre geamuri în odaia luminată de o lampă, care arde pe masă.

În odaie e tăcere. Nu se aud de cât suspine din când în când, nu se ved de cât batiste duse la ochi și nu 'ndrăznește nimeni să 'ntrerupă fericita pace.

Margarita se viră în brațele mă-sei ; n'a mai văzut-o plângend că'n seara aceasta și fetei nu-i face bine. Margarita se uită cu ochii sperioși la

străini. Dragomir i întinde mâna, vrea să-o ia în brațe.

Du-te maică, du-te, i zice Tudora, e unchiu Dragomir.

Margarita nu se mai uită le el sperioasă, aleargă la unchiu și se așează pe genunchii lui. Pe Lilica, care-i mai blândă din fire, o ia Nina în poale, o sărută și i udă obrajii mitichăi cu lacrimi. Lilica întinde mânuța-i și se pricepe să șteargă lacrimile Ninei. Tudora e fericită, Nina și Dragomir nu mai puțin. Tus trei nu se pot sătura cu privirile; ar voi să se întrebe reciproc de câte altele, dar gurile sunt mute; numai ochii vorbesc multele și toți par'că înțeleg aceasta.

La poartă se aude venind o nouă trăsură cu clopoței la cai. Tătița, tătița, strigă fetele, sărind din brațele noilor sosiți. In mijlocul lor apare Vasile de odată. Prezența necunoscuților îl uimește. Tudora îl scoate din încurcătură.

Frate-meu Dragomir și cumnată-mea Nina, Vasile!

Se îmbrățișază din nou; Vasile și el se simte cel mai fericit. I spusese Tudora, că are un frate la București și acum îl vede și-i dă dreptate. Vasile simte pentru Dragomir un respect profund pentru Nina nu mai puțin. Sunt oameni învățați și zice el și se încearcă din reputeri să serviască cu ce i stă 'n putință, când pe unul când pe altul. Vasile e locușitorul părintelui seu la școala comunală: e și el om cu carte cel mai învățat și cel mai harnic om din sat, dar știe că Drago-

mir ie mai superior în știință și se gândește câte nu va putea afla de la cumnatul Dragomir, care a trăit în capitală. Se repede pe afară și în treabă pe oamenii curții lui, dacă s'a dat îngrijire cailor lui Dragomir.

I se răspunde afirmativ.

Aduce singur la masă tot ce e trebuincios și numai isprăvește: ouă proaspete de rațe leșești, de căță, de curcă, lapte, smântână, brânzeturi unt prospăt, etc. Indeamnă pe Nina să mănânce apoi se scuză, că așa e la țară.

Vasile ține mult la belșugul casei, dar în seara aceasta se gustă foarte puțin din bucate, căci bucuria unanimă suspendă foamea. Tudora șede la masă între Dragomir și Nina, le stringe mâinile și le sărută când pe a-le unuia, când pe a-le celui-l-alt. Masa se sfârșește, dar de vorbit se vorbește foarte puțin. Cumnatu Vasile doar mai întrerupe tăcerea și din când în când în șoapte Margarita și Lilica.

—E unchiu fa, Dragomir, și țața Nina, șoptește Margarita Lilicăi. Dragomir și Nina le ascultă și și nu se mai sătură privindu-le.

Vasile trece bariera liniștei: vroi să vă înveseliți cumnate, în casele unde ați pomenit pe părinți; ce însemnează atâta plâns? Tudoro, fi tu mai veselă să se înveseliască și D-lor.

E plâns de bucurie Vasile, nu ne-am văzut de când eram cât Margarita aproape. E uife acum vă vedeți mari, sănătoși și înțelepți și o să vă

vedeți în tot de-una, nu este așa cumnate? Da, în tot-de-una cumnate.

După aceste urmează vremea odihnei. Dragomir și Nina intră în camera lor, acolo unde cu 10 ani mai înainte Maria își detese sfârșitul.

Portretele părinților lui, obiectele din casă, toate își au efectul unei noi melancolii. Nina se uită când la mama când la tata lui Dragomir și par' că simte bunătatea lor, născând în persoana lui Dragomir.

XIII

Onița, vestitul lăutar, face mare alarmă cu toba lui, atârnată de gât cu un șnur pestriț, în fața casei lui Vasile Udrea. Prin aceasta, Onița vrea să dea de veste flăcăilor și fetelor, că s'a început claca pentru curățit de porumbi la D-nu Vasile Udrea. E spre amurgit de seară, iar flăcăii și fetele vin cu droaea, știind că vor petrece de minune sub farmecul doinelor și sârbelor executate de Onița cu *dipla* lui cea din vremea lui moș Pantelimon.

Baba Rada și Florica ca cele mai apropiate vecine sunt cele de ântăiu, cari apucă locul de cinste în odaea cea mare, în mijlocul căreia se află mormanul de drugi ca o piramidă egipteană.

Care cum vine își apucă locul fără multă ceremonie, și se apucă de lucru, frecând prin podul palmei câte doi drugi, cari după vre-o câte-va

frecări rămâne glodul alb în mână, iar boabele cad și se îmulțesc într'o cergă. E un tablou rustic, însă fermecător să vezi atâtea mâini în mișcare, cum se îndeamnă și cum Onița din picioare cu vioara lui înveselește inimile și le 'ndeamnă la lucru. Fie care mai spune câte-ceva, dar baba Rada știe să le spue mai cu șic. Florica și Safta lui Bogoe se țin de căra ei să le spue cum se descântă de dragoste; dar în acel moment apar la pragul ușei două persoane străine pentru cea mai mare parte din lumea, care a venit la clacă.

E Dragomir însoțit de Nina și pe urma lor vine Vasile și cu Tudora. Fie care din ei se așează pe câte un scaun. Nina, care nu mai avusese ocaziuni să vadă asemenea tablouri, se minunează; această lume simplă, naivă și muncitoare o mulțumește adânc în suflet.

În momentul intrării lor însă, se face o tăcere în toată odaia; cu toate acestea baba Rada își ia curagiul să întrerupă tăcerea chiar în fața boerilor: «moare un țigan», zice ea.

Un rîs general ici pronunțat, colo înfundat izbucnește, iar baba Rada amplifică serios: da copii, când atîta lume se pomenește de odată tăcînd să știți că vre'un țigan își dă duhul.

—Trebue să știi multe D-ta, i zice Drgomir.

—Știu și eu ce am auzit de la a-i bătrîni boerule.

Florica și cu Safta i dau zor mereu să le spue cum se descântă de dragoste.

—Altă dată, altă dată fetelor, le zice baba Radă.

—Ba o să ne spui acușica.

—Acușica nu, că mă aud boerii.

Spune-le babo Rado, o roagă Vasile din fund, uite și boierii au plăcere să te aculte.

Așa e boerilor ?

Da, da babă Rado, ne faci mare plăcere să te ascultăm.

—E, vezi șoptește Florica, aide începe.

De dragoste o să vă spui altă dată, când om fi numai noi singure, cât pentru astă seară o să vă spui alte elea.

Spune-ne atuncia cum se descântă de de ochi, zice Florica.

Apoi despre asta mă învoiesc și baba Radă începe :

Când niște ochi rei și vrășmași se uită în ochii omului cu inima bună, acel om ametește și-l apucă niște dureri de cap, în cât se întâmplă de multe ori să moară. Atunci când mă chiamă cine-va să-i descânt, ca să-l lecuesc de acest rău, eu zic așa :

"Păsărică pistricioară,

Saltă ici saltă colea,

Saltă 'n chiatră nestimată

Ca o moroaică, ca o strigoaică ;

Vin de ia dur-rea mea :

Fie ea de la cumnată

De la mumă de la tată ;

Ia-o din dâra obrazului

Și din sfârceul nasului

Du-o 'n zarea Soarelui."

După ce zic vorbele aceste, trebuie să sufle omul deochiat de trei ori și e vindecat.

Dragomir cu craionul în mână și cu un notet pe genunchi, scrie. Ce scrii tu acolo Dragomire, îl întreabă Nina.

Iau notițe dragă, șoptește el; mă interesează aceste noutăți; când ne vom duce la București îmi voi formula o serie de articole la revista mea sub titlul „*Descântece și Datine*“.

De mai spune-ne ce va babă Rado, strigă mai multe fete! Baba Rada e glumeață și vorbăreață și n'așteaptă să fie din nou rugată. Bine muică, ascultați acum cum se descântă de „*cuțitu la inimă*“:

„Tu cuțite ascuțite ! *
 Eu de când te-am cumpărat,
 Nici o slujbă nu ți-am dat,
 Dar acum să-ți dau și ție
 Slujbuliță grăsulie :
 S'umbli țara în cruciș,
 În cruciș și'n curmeziș
 Vindecare să-mi găsești.
 Dacă oamenii cei rei,
 Mi l'au pus în pept cu trei,
 Eu l'il pun de patru ori
 Să le meargă cu fiori ;
 De l'au pus pe nesărate,
 Eu l'il pun pe ardeiate
 Și cu popi pe tămâiate.
 Dac'o-fi din a-le sfinte
 Să și aducă rog aminte,
 Să strebată veacurile,
 Să-mi aducă leacurile.“

De nouă ori se descântă cu aceste vorbe, atingând inima omului cu vârful cuțitului și după aceea se înfige cuțitu în pământ.

Dragomir încântat de aceste noutăți pe cari nu le-a citit în nici o carte și despre cari crede că e

*) In loc de tu cuțitul. ascuțit !

decuviință să le vulgarizeze prin condeiiu seu, de
acea scrie cu pasiune ; iar Nina și Tudora ascultă
și ele cu luare aminte.

Baba Rada înțelege importanța destăinuirilor
sale, de acea urmează : ascultați acum muică, cum
se descântă de "dalac":

«Măncătură ae furnică, măncătură de hidră, măncătură de pește
de gaiță, de coșofană, de turturică, și toate păsările din lume, de
99 de măncături, cum se potolesc porci în cocină, oile în tărle, va-
cile în sat, nu inod așa, ci inod junghiurile și durerile din toate
inchieturile.»

Se descântă așa de 9 ori și se leagă buba.

«*De soare sec,*» e mai pe scurt : o femeie tre-
bue să calce pe urma vacei și trebue să zică :
"lele, eu credeam că soare sec e'n cap și el a fost în lac !"

După acea aruncă peste umeri 3 boabe de
grâu.

Baba Rada le spune frumos, în cât, pe lângă
Dragomir, pe care 'l interesează aceste și cei-l-alți
ascultă și se minunează de câte mai știe dënşa.

Mormanul de drugi dispare în câte-va ore ; se
lucrează cu tragere de inimă sub farmecul snoa-
velor pe cari le spune baba Rada.

Nu mai rămăne nici un drug și glodurile albe
le cară cu coșurile doi flăcăi, după acea es unul
câte unul din odae. Baba Rada tace, iar Oniță
chiamă lumea în curte prin încântătoarele-i melodii
ce nasc din vioara sa. Intr'o clipă toți sunt
prinși în horă.

Luna de sus varsă blondele-i raze pe capetele
atător dragi copii, iar Dragomir și Nina par tran-
sportați în lumea bazmelor.

Lumea se potolește în satul adormit și de aci înainte reintră totul în pace și împrejurul locuinței lui Vasile Udrea. Nina, Tudora și cu copii mai stau la sfat într'o cameră, pe când Vasile și cu Dragomir în camera alăturată singuri par misterioși. Vasile lui Dragomir :

—Cumnate, ai o scrisoare personală, sosită cu poșta de azi la primărie și am crezut de cuviință să ți-o dau între patru ochi.

—O scrisoare? Și Dragomir cătând adresa și marca exclamă nedumerit: A.... de la București! O deschide, în vreme ce Vasile iasă pe afară, fără să fie simțit de Dragomir și iată ce citește :

„Stimate Domn.“

„E mult de atunci, de sigur azi m'ai uitat; m'am încercat și eu să te dau uitării și am cătat mijloace diferite pentru aceasta însă n'am putut... Te-am iubit, fără să mă iubesti: o știu. Am fost o ființă nenorocită și dacă mai trăiesc, este că doresc să te mai văz și apoi.... și apoi să rup lanțul suferințelor mele. Amorul meu, în deosebi azi, când știu că o dulce soție îți procură toate fericirile și că iubirea între D-ta și Dênsa e sinceră și reciprocă, bine 'nțeles e nelegiuit, din care cauză nu îndrăznesc a-ți pronunța nici numele și nici că mă pot iscăli. Nu mă îndoesc, că vei ghici cine sunt, o...da, sunt o nenorocită! Te-am iubit și nu pot alt-fel, de cât să-mi curm zilele pentru tot de una. Adio!“

Dragomir scăpă scrisoarea din mână, tremurând ca un paralytic, apoi: Cornelia, Cornelia, este ea care-mi scrie, oh! ce grozav e destinul omenirii.

Eu să devin cauza nenorocirii unei familii, căreia i datorez recunoștință; a... dar asta e mai grozavă tortură. de cât toate chinurile din iad! Și bietul acoperindu-și fața cu amândouă mâinile, părea că voiește să-și înăbușe hohotul plânsului dureros. Era

și momentul, căci Nina se pregătia să intre la el și ar fi putut bănuși cea ce voia el să rămâie mister pentru dânsa; de aceea se repezi, luă scrisoarea de jos, o făcu în mii de bucățele, le asvârli pe fereastra din grădiniță și se încercă din resputeri să 'și ia o înfățișare liniștită în fața Ninei.

XIV

Căldura din luna lui Iulie devine din ce în ce mai simțitoare. În sat nu se zărește țipenie de om, afară de vre-o tineră femeie, care se vede cu postava în cap, grăbind spre holde, unde muncitorii așteaptă merinde. Vasile Udrea e cu oamenii la prășit de porumbi; n'a plouat de mult și bulgării de pământ se pulverizează sub sapa muncitorilor. Ogoarele nu sunt departe de locuință, la spatele grădinei, unde se află și stupăria. Nina și Dragomir se află deja de un ceas pe lângă stupărie. Stupii sunt așezați din distanță în distanță și ridicați de la pământ cu vre-o jumătate de metru. Imprejurul lor flori și arbuști. Albinele sbărnăe ca niște lautari în ajunul nunții; zece întră în stup și alte zece iasă afară, se perd prin văzduh, apoi cad obosite pe vre-un boboc de floare. Dragomir atrage atenția Ninei. Privește Nino, ce gingaș se sarută albinița cu acel boboc de trandafir! Intr'adevăr ar fi crezut cineva că se țin îmbrățișați: partea pos-

terioară doar a albiniței se zărește mișcându-se din când în când; capul și toracele sunt cufundate în sinul trandafirului. Imprejurul acestui popor de albine domnește o curățenie și o adevărată sfințenie. Vasile Udrea posedă o sută de stupi, cari 'i aduc un venit de o mie de lei pe an. Nina și Dragomir așezați pe o bancă admiră silința lucratoarelor.

— Ce repede trec zilele Dragomire, șase săptămâni de când trăim departe de sgomotul orașelor și par'că n'au fost nici șase zile. Oh, cât ași dori să mai rămânem acil! Nu e așa că și tu ești mulțumit cu viața câmpenească?

— Bine înțeles, Nino.

Dragomir cu fruntea rezemată pe mâna, părea absorbit de alte gânduri.

— Ași vrea să-ți ghicesc gândurile, Dragomire.

— Ah, nu e nimic Nino, mă gândiam la . . . câte zile mai avem să mai stăm aci, pentru că știi se apropie vremea examenului . . .

— Nu e adevărat, tu te gândiai la alt ceva, da, tristețea ta îmi dovedește această.

— Ce fel, eu sunt trist?

— Da, ești trist, așa precum nu te-am văzut nici odată.

— Se poate dragă, și totuși n'am de-ce să fiu trist, pe câtă vreme tu ești lângă mine. Dragomir tăcu și părea că să consulte cu sine însuși: cum ar fi îndrăznit să spue Ninei cea ce se petrecea în sufletul său? Scrisoarea Corneliei i în-

tuneca orizontul, i dezichilibra armonia conjugală și dacă s'ar fi întâmplat așa precum i scria Cornelia, atunci era amar de dureros pentru morala conștiinței sale; pe lângă aceasta, niște vise urite cari se succedase în câte-va nopți în somnul seu, îl neliniștiau și 'l făceau să presimtă apropierea unei catastrofe. Cuvintele din urmă din scrisoarea Corneliei: „ *te-am iubit și nu pot alt-fel,*“ par'că le auzia rostindu-le ea cu hotărîre și el, care s'a ferit în tot de una de dînsa, care a tratat-o cu indiferență și care crezuse, că ea nici că se va mai gândi la el, iată-l factorul unei nenorociri, iată-l într'o situațiune grea de la care nu se pricepea cum să scape. Ar fi voit să fugă mai mult ca ori și când din apropierea Corneliei și tocmai acum îl silia interesul se se așeze din nou în capitală, unde putea fi martorul vre-unei drame.

Și Nina nu știa nimic din toate aceste.

—Așa dar, nu vrei să-mi spui de-ce ești trist.

—Impresiunea unui vis urit Nino, crede-mă zău, nu-e nimic alt-ceva.

—Un vis? Ești bun să-mi spui și mie ce-ai visat?

—Inchipuește-ți dragă, la-ce nu m'ași fi putut gândi nici odată: visam pe Cornelia că a murit și noi amîndoi o conduceam la veșnica-i locuință. Nina tresări.

—A... cu un cuvînt tu te gîndești încă la Cornelia! Și Nina porni într'un plâns ca și cum în

visul lui Dragomir ar fi întrezărit restul întregii realități, care i se ascundea.

—Nino, dar ce însemnează toate aceste dragă, vezi ce rău fac, de-ți destăinuiesc niste nimicuri: un vis, nu e de cât iarași vis! Ce deduci din aceasta, vre-o încorectitudine din parte-mi?

—Da, de nu te-ai fi gândit la dânsa, n'ai fi putut-o visa, zise ea cu tonul înecat în lacrimi.

Dragomir se apropie bine-voitor de ea apoi: înțelege-mă, aide Nino, n'ași voi să-mi rămâie vre-o impresie neplăcută în timpul șederei noastre la țară; iată, de când suntem aci, nu ne am certat nici o singură dată, cum ni se întâmplase la oraș, aide-mi Nino, mâine cu voia lui D-zeu trebuie să plecăm; tu știi avem de regulat multele în orașul C. și în scurtă vreme trebuie să ne așezăm în București. Nina par'că se mai liniștise, însă în mintea ei repeta mereu: dacă va fi iubind și pe Cornelia, dacă...

XV

Intr'o Odăiță, al cărei mobilier se compunea dintr'un pat de fer, dintr'o mescioară de asupra căreia se afla atârnată de părete o oglindă de cleștar, din două scaune și dintr'un bibliotecar cu cărți, ședeau doi tineri și vorbeau mai mult în șoapte.

Afară o ploaie deasă însoțită de un vânt

turbat pliscuia pe geamuri stropi, cari țuruiau printre giurgiuvele.

—Par'că ar fi sfârșitul pământului, oh, ce urît îmi e! Șopti tinëra femeie convorbitorului ei.

—Curaj Nino dragă! când eram mic, am luptat singur, singurel cu atâtea nevoi, în cât de le-ași pune pe hârtie mă prind, că din viața mea ași alcătui un roman didactic, care să serve de pildă atâtor proletari nobili cu sufletul! Ne am propus să luptăm alături și am speranță pre cum am avut-o în tot de una, să eșim la liman.

—Așa e Dragomire, tu ai dreptate, dar vezi, noi femeile suntem mai slabe în tot de una în fața situațiunilor grele.

—Și cari sunt acele situațiuni grele, ce te pot speria?

—Mă gândesc la multele Dragomire, la sermana mamă ce va fi făcând: scrisoarea-i prin care ne vestește că după plecarea noastră a căzut la pat mă 'ngândurează; mă mai gândesc la noi ce vom face... și la câte altele....

—E.. la noi, la noi nu te gânde tu, asta e grijea mea, da, nu te privește pe tine și Dragomir nu mai găsi cuvînt de încurajare, prin care să o liniștiască. Cu ochii plecați în pământ, își pipăi fruntea și printre buze murmură: da, mamă-ta se înțelege e singură....

Nina se uită galeș în ochi lui, apoi: Dragomire tu vei fi ghicit tristețea mea, de când am venit în capitală: nu e nici o lună de atunci și mi se

par veacuri - nu-mi priește nici mâncare, nu pot nici dormi, visez în tot-de-una numai reu; tu ești bun nu este așa, și mi-vei acorda cererea ce ți-o voi face!

Dragomir părea că 'nțelege de mainăinte sensul cuvintelor ei; se sculă de pe scaun și uitându-se în ochii ei urmă:

—Spune-mi ce dorești Nino!

—Să mă lași să plec la mama Dragomire; re-mușcarea, că am părăsit-o mă muncește în fie-care minut; datoria mea de copil față de mama mă obligă să vîz de dînsa.

Un fior rece strebătu prin toate oasele lui Dragomir: dorești să pleci ha..... dar uiți tu așa de lezne că ai devenit soția mea și că de aci năinte aparții cu trup și suflet soțului teu; uiți că azi ai datorii imediate față de mine și pe urma de mamă-ta.

—O... nu vorbi așa, aibi milă!

—N'ași fi vorbit nici odată ast-fel, dar fiind-că mi-ai dat ocazie pot să adaog: că soția, care dorește să 'și părăsiască soțul în primele luni a-le căsătoriei, iubirea ei e moartă.

—Dragomire, aibi milă, vorbele tale mă omoară, dorești tu să mor?

—A... nu, nu doresc să mori, căci ași muri și eu, dar dacă apropierea mea îți poate cauza moartea, atunci du-te!

—Mă respingi, Dumnezeuule, strigă Nina în criza disperărei sale; il iubesc cum nu 'si a iubit

soție soțul în lume, dar ce să fac între 2 datorii? Apoi apropiindu-se de Dragomir: nu plec Dragomire, nu, mai îndată ași muri de cât să știu ca ți-am făcut vre'un reu; iartă-mă, și se apropie de el rugătoare.

Dragomir reflectă un moment: o luptă înverșunată între 2 sentimente opuse se încinse în inima lui: lupta între datorie și iubire.

Să plece Nina, unde? La mamă-sa era bine'nțeles o datorie; dar să-l părăsiască pe el? E'n stare Nina să se decidă la aceasta? O de sigur m'am înșelat... murmură; ea nu mă iubește, căci dacă m'ar iubi n'ar fi'n stare un minut să stea departe de mine.... Ce mai vrei alta Nino, ți-am dat voe poți să mergi; trebuie să-ți faci datoria și mai cu seamă în cazuri de boală. Aceste din urmă vorbe i le spusese cu atâta indiferență în cât Nina simți o groază în toată ființa ei; vru sa mai zică ceva, însă cuvîntul ei amuți în gură, se cletină pe loc, și 'ntro clipă nu se auzi de cât un țipet subit, și Nina căzu întinsă de alungul camerei.

Dragomir se precipită la capul ei: groaza, că poate a pierdut-o pentru tot-de-una îl făcu să tremure; întinse brațele după mijlocul ei, o așeză în pat și plângînd ca un copil vinovat de greșala ce a făcut începu să și ceie ertare la căpătîiul ei: iartă-mă Nino, iartă-mă! Ah, ce nenorocit sunt D-zeule! I frecă tîmplele cu oțet apoi pulsul până ce trecu momentul crizei, iar Nina putu să deschiză ochii. Dragomir privind în ochii

ei plângea, iar Nina îl ceru printr'un gest să vie mai aproape de el, apoi urmă:

—Tot mă mai iubești? Indiferența ta mi-a făcut atâta rău!

—Da, zise el, te am iubit și te voi iubi în tot-de-una.

—Atunci nu mai plânge, adaogă dînsă.

În cameră se făcu tăcere, iar pe afară ploaea încetase.

În acest moment cine-va bătu la ușa camerelor. Cine să fie, șopti Dragomir, nedecis să deschidă sau nu. Deșchide, zise Nina, eu mă voiu preface că dorm, scuză-mă că's bolnavă.

Dragomir se îndreptă spre ușe, o deșchise, iar pe prag se arătă fostul său coleg de liceu.

—A, tu ești Lucescule, și cei doi colegi s'au sărutat în urma unei întrevederi după un an de zile și mai bine.

—Dragomire, a... scumpul meu amic, de când nu te am văzut! Inchipueșteți dragă, cât mi-a trebuit până să te găsesc unde locuești. A pardon e bolnav cine-va! zise Lucescu mirat, privind spre pat.

—E nevasta mea bolnavă Lucescule, dar nu e nimic, sper să se facă bine.

O... mă iartă amice, ce imprudență am făcut, de am venit, când nu te așteptai la vizita nimenuia, adaogă Lucescu în șoapte.

—Ne ai făcut cea mai mare plăcere Lucescule; de câte ori n'am vorbit cu nevastă-mea de-

spre tine; doriam chiar eu să ies prin oraș să te întâlnesc, căci afară de tine mai intim crede-mă că n'am. —Îți mulțumesc Dragomire, de prietenia ce mi-ai păstrat, nu mă îndoiam cătuși de puțin, că m'ai fi putut uita.

—Ce vești ne mai aduci de prin oraș Lucescule, cu boala Ninei, n'am eșit sunt trei zile aproape.

—Apropo, ai aflat Dragomire, de noutatea din strada Olimpului? Dragomir deveni palid: un fior rece i furnică prin oase.

—Nu știu nimic, zise nălțând din umeri.

—Aș.. jurnalele se ocupă de afacerea aceasta de aproape o săptămână, uite dragă, citește și vezi. Lucescu scoase din buzunar mai multe ziare. Dragomir smulse jurnalul din mâna lui Lucescu, îi făcu semn cu mâna să fie discret cu destăinuirile față de Nina și citi în tăcere și cu inima palpitând: "*D-șoara Cornelia, flica venerabilului preot Neculai s'a sinucis, luând o doză însemnată de acid-azotic dilut, procurându-și de la diferite farmacii otrava numită în cantități mici, cea ce n'a dat de bănuț farmacistilor. Din scrisoarea ce a lăsat sinucisa, rezultă că un amor vechiu, a impins-o la acest act disperat. Spre a dovedi aceasta, reproducem ultimile rânduri a-le sinucisei: "partea ce-mi se cuvine de la părinți o las lui Dragomir Munteanu și soții sale Nina"....*

Dragomir scăpă jurnalul din mână, se cletină

ca o trestie expusă vijelii și vru să cază jos, dar Lucescu îl sprijini pe la spate.

—Dragomire, ce ai?

—Dragomir i făcu un semn să ascunză jurnalele și printr'un gest, pe care Lucescu îl pricepu, îl opri de a destăinui amănuntele acestei drame în fața Ninei.

—Du-te, ne vom întâlni la facultate, nu-te supăra, fi-mi cel mai drag prieten, la revedere.

Lucescu îl strînse de mână și șopti: la revedere.

Dragomir eși până 'n tindă să-l petreacă, dar era atât de sbuciumat, încât abia nemeri ușa; fără șăși dea seama, că Nina era deșteaptă, fără să mai gândiască, exclamă într'un moment de acces: ce ironie a soartei crude! Și ea m'a iubit și ea!!

—Cine Dragomire, cine alta te-a mai iubit, strigă Nina sărind din pat înfiorată!

A.... ce e? Ce am zis eu? A.... n'am zis nimic, nu m'a iubit nimeni..... ba da, m'a iubit mama, dar ea a murit..... Dragomir holbă ochii mari la dânsa, se uită împrejurul lui sperios, apoi cu un ton înspăimântător:

Ah, mă doare.... uite ici, mă doare..... nu vine nimeni să-mi ajute.... m'a părăsit și Nina..... Nina a plecat la, la.... maică-sa; eu sunt iarăși singur singurel! Ce dureros, ce amar e! Ne naștem din păcat; păcatul ne paște și sfârșim păcătoși. Uite mă doare coala și Dragomir aiurând arăta, cu degetul în dreptul inimei.

Nina, care nu-l văzuse nici o dată într'o ase-

menea stare, avu un moment atât de amar, atât de sinistru, în cât scena precedentă peri din pervazul minții sale: acum nu mai auzia de cât fiorosul lui glas, nu mai vedea de cât zimbetul lui rece de o clipă și gesturile lui care o inmărmuriau. Dragomire, zise ea căzând în genunchi înăntea lui și sărutându-i amândouă mâinile.

— Nu vezi-tu, că Nina-i lângă tine, uiți tu iubirea noastră! Oh, de-ce mă faci să tremur Dragomire, uită-te în ochii mei iubite, nu vezi cât mă faci să sufăr! D-zeule, ce să mă fac! El nu mă mai recunoaște! Dragomire!!

— Fără voia noastră, fără să ne gândim că facem rău cui-va, fiind-că ne naștem din păcat, cauzăm rău altora cu o privire, cu un tremur de gene, da, suntem criminali de cum vedem lumina soarelui, până ne afundăm în groapă...

— Dar ce rău ai făcut tu cui-va, Dragomire?

— Am omorît . . . a nu, nu este așa, că sunt nevinovat, Nino?

Nina respiră mai ușor, auzind că i pronunță numele; apoi drintr' un sentiment de dragoste către Dragomir, se inchină îngănând: Doamne fi bun cu noi!

— Imi promiți tu, că n'ai să te omori Nino, oh, nu vreao, nu vreao și tu să mori!

— Voiu trăi pentru tine Dragomire, da, vom lup-ta amândoi și vom fi fericiți.

— Fericiți! Ce fericire ciudată, și alții să moa-

ră... oh, mă doare uite colea și Dragomir căzu în pat halucinând mereu: s'a sinucis, mă iubise și ea...!

—Cine a fost ea Dragomire?!

—Ea? Ea, da, aceea a fost, a fost știi tu, a fost colega ta....

Cu brațele lăsate, cu capul rezemat de maldărul perinilor, rămase cu ochii fixați spre tavan, în timp ce Nina, tremurândă la căpătâiul lui strigă în desnădejde:

—Cornelia s'a sinucis, Dragomire?

—Da Cornelia fiind-că...

—Fiind-că te a iubit! A... ce nenorocită sunt!

Acum își explica visul lui Dragomir din ajunul plecării lor de la țară. Dar dacă Dragomir ar fi întreținut vre-o corespondență secretă cu dânsa, dacă și el ar fi iubit-o? Un moment i se păru Dragomir sinistru ca un criminal celebru, care și a bătut joc de iubirea ei; Dragomir încleștase mâinile într'ale Ninei; Nina voi să se smulgă de lângă dânsul, dar înainte de a proceda la vre-un act disperat urmă:

—Te conjur pe sufletul maicei tale, spune-mi tu ai iubit-o?

—Ți-o jur, n'am iubit pe altă de cât pe tine: iubirea ta din cer am coborît-o, îngână el gemând.

Nina se mai liniști, apoi: cine ți-a spus că s'a sinucis, de unde ai aflat, spune-mi te rog?

—Am citit în gazeta prietenului Lucescu, însă

spume-mi, nu-i așa că eu nu sunt vinovat de această? Oh, și familia ei, căreia i datorez recunoștință, ce nenorocită a rămas din cauza mea!

Nina se aproprie de el și fiind convinsă de iubirea lui, îl privi galeș, apoi în delirul unei sărutări lungi, păreau că s'au ușurat reciproc. —
Cornelia însă murise de mult

MEDGEEA

I

Monastirul, oraș în centrul Turciei, situat la poalele Bucovului, e favorizat de niște împrejurimi pitorești, cari farmecă privirile prin marea lor.

Orașul însă, e puțin de admirat cum sunt în genere orașele turcești: case lipite una de alta și împrejmuite de zidiri vechi și înalte; strade strâmte și sucite, căptușite cu bolovani, lipsite de trotoare, pe laturile cărora se întind șiruri, șiruri de prăvălioare, cu chepengurile lor eșite în afară, în cât împedică libera comunicație; sau pe alocurea înșirându-se ruini de case arse, presintă un tablou atât de trist și posomorit! Pe lângă care, cimitirele, unele în centrul orașului, altele mai în raznă cu petrele lor statuare de forme variate, cu vârful lor piramidal și dispuse în toate sensurile,

isbind vederile, prepară veșnic o nouă melancolie prielnică în deosebi orientalilor, cari stau alături prin chioșcurile cafenelelor cu narghileaua sau cu ciubucul în mână și distrași se perd în contemplarea statuei de culoarea smaraldului a vreunui Baiazed de curind reposat.

Sutele de geamii cu turlele lor, cari strălucesc la razele soarelui formează un contrast isbitor și mai cu seamă în serile Ramazanului când mii, de candelă aprinse în jurul minaretului licăresc în vezduhul întunecos ca niște stele apropiate de pământ.

Fanatismul turcilor e așa de mare, în cât în zilele Ramazanului, nu mănâncă, nu beau nici apă chiar și nici nu fumează. Cei mai fanatici nu încețază un minut rugile și spălările prescrise în coran. Un *muegin* anunță ora rugei din vârful unui minaret; credincioșii atunci repetă o rugăciune cântată pe nas cu o voce tărăgănitoare, după ce o zice *Imanul*, care se cunoaște după turbanul alb, ce îi înconjură fesul.

La apusul soarelui, bubuitul unui tun anunță că pot începe să mănânce; țigările, ciubucurile și narghilele se aprind, apoi încep strigătele; *ladahasimiz cioc jahă*, (trăiască mulți ani padișahul).

Intr-o 'nfundătură de mahala a Monastirului

pomenise căminul părintesc și tot aci crescuse Mitu al Mariei, repositată mai de curînd, căci tatăl seu murise pe cînd Mitu era încă în fașe. Toți vecinii știau cu ce chin crescuse Mitu, sub îngrijirea surorii sale, care acûm împlinise 18 ani: Mitu era cu doi ani mai mic ca dînsa, și învăța încă la liceul românesc. Vecinii i ziceau: "Mitu Dascălu" pe simplul motiv că venia și se ducea cu o preciziune matematică să mediteze pe fiul unui Bimbașea. *

La 3 p. m. pleca de obicei de acasă și la 4 era în casa Bimbașei care'l plătea cu 4 megiți ** lunar. De multe ori Bimbașea i da o liră turcească la sfîrșitul fie cărei luni, cînd atunci mulțumit fiind de meditatorul fiului seu Iusuf adaoga: «nici aurul nu e'n stare să recompenseze o muică pentru deșteptarea minții». Era prea mult cea ce căștiga Mitu: o liră face o sută lei tîrcești și ca să cheltuiască cine-va acolo o sută pe lună, ar trebui să fie din cale afară cheltuitor. Pe lângă aceasta, n'avea nici o cheltuială; el și cu soră sa se întrețineau din micul venit al chiriei caselor părintești, iar lira ce mai căștiga de la Bimbașea era un plus. Intr'o vreme liră cu liră le făcuse o duzină; și se juca cu această duzină de lire de câte ori rămânea cu sora sa liniștit în casă; și

*) Maior în armata turcă.

**) Monedă în valoare de cinci lei.

i-eră drăge măi cu seamă, când se gândia, că el le câștigăse.

În fie care zi, la aceeași oră, fie vremea ploioasă, călduroasă sau ger, Mitu mergea până la casa Bimbașei depărtare de locuința sa măi bine de un chilometru.

Intr'o zi plecă de acasă ce-va măi târziu.

Percursese strada "Malik-Bey," locuită numai de Turci și măi avea o bună distanță până la casa Bimbașei. Casele prin numita stradă erau bine dispuse prin așezămîntul lor, însă etajiul al doilea scos din planul temeliei atît de mult afară, încât trecînd cine-va pe acolo ar fi putut crede că amenință să cază din clipă 'n clipă. De un an de zile Mitu perinda mereu aceeași stradă "Malik-Bey" la preparație..... Și cea ce-l îngrijia, era că trebuie să se întoarcă cu amurgu în cap, lucru, ce nu-i cam venia la socoteală să se afle așa târziu pe o stradă locuită numai de Turci. Ajuns la locuința Bimbașei, un negru îl primi, ca de obicei și-l conduse în sala de meditație. Micul Iusuf îl aștepta la masa sa de studiu. Surorile lui Iusuf să feriau se dea ochi cu Mitu. Când, negrul le anunța venirea lui, ele se închiudeau în odaea lor, așteptau până ce Mitu plecă și apoi intrau în meditație să surprindă din mină feței frățiorului, cum s'a purtat preparatorul cu el. Erau în floarea vârstei *Pembeia* și *Haida*..... și nu puteau rezista ispitei de a nu se interesa de frumosul băeat, cu toate canoanele coranului

Din întâmplare Mitu venind cu câte-va minute în urma orei fixate, surprinse pe *Pembeia* în vârstă de 17 ani în sala de meditație. *Pembeia* era fără feregea ¹⁾ Nu că fusese curios sau că inima îl îndemnase să o vadă: întâmplarea i-o puseseră în cale, dar la vederea lui, *Pembeia* dete un țipăt și cu mâinile acoperindu-și fața, se ascunse dupe masă.

Ce era? Repede își aduse aminte, cum că coranul opria pe o fată de a fi văzută de un creștin. De aceea se retrase înapoi ca și cum ar fi săvârșit vre-o crimă și trecându-i prin minte, că tatăl *Pembei* îl va învinovăți de imprudența sa, scobori scara în jos și fiind-că Iusuf nu-i eși în cale să-l opriască, părăsi casa maiorului fără să 'și mai facă datoria în acea seară. Strada era pustie și până să ajungă acasă, mai avea o distanța însemnată. De aceea silia pasul mai repede, și la ori-ce pas, ce 'l făcea își deștepta noui bănueli; căci Turcii sunt aspri cu creștinii. Armați până în dinți și portul lor bizar inspiră o groază ori căruia.

Si 'n genere copii au dreptul să se teamă în Turcia.

Încă nu eșise din strada "Malik-Bey," când de odată fu nevoit să se opriască pe loc. Cine-va îl chemă: se întoarse să fie atent. Un cap de femeie apăru la una din ferestrele locuinței, ce se desfășura măreț în dreptul unde se oprise.

1). Voal.

Cine mă chiamă și de unde mă poate cunoaște, murmură Mitu, și o mulțime de idei i fulgerară prin minte: nu cum-va voiește cine-va să 'mi întinză vre-o cursă? Ideea aceasta i inspiră o 'ndoită frică.

Până sunt liber, îmi voiu căta de drum, își zise în cele din urmă și indiferent o lăsă să-și urmeze bătaia la geam.

Dar în acel minut o poartă enormă se deschise și la deschizătura ei un clopoțel făcu sgomot în strada tăcută. Un negru apăru din năuntru, la vederea cărui toți mușchii i se contractară și fiori reci i paralisară inima. Negrul înăintă cu pașii repezi spre Mitu și cu ochii lui schinteiători, într'o turcească se adresă lui bine-voitor: *otur, otur, biras ghiuzel ciugiuc*. Il înțelese bine ce vrea să zică, adică: să stea puțin pe loc și cum i mai zicea frumușel copil.

—Ce vrei cu mine? i răspuse Mitu în limba negrului.

— Doamna, vrea să te vază, *ciugiuc*, adaogă negrul, uite benăm Efendim la geam cum te chiamă? Intr'adevăr grătarele ferestrei se detese în lături și tinera femee i făcea semn cu mână să intre pe poartă.

Nu știa ce se crează. »Ce o fi având cu mine acea cadână?» se gândi o clipă.

—Sunt grăbit D-le, se încercă să-i zică; dar negrul deja-l apucase de mână și cu toată silința ce 'și o dete să nu-l urmeze, il sili să treacă pra-

gul porței. Intră, iar poarta se închise în urma lui greoiu și dureros

Cea ce se desfășura privirilor sale în interiorul acestei locuințe era ceva încântător: soarele în zadar 'și ar fi încercat să străbată razele în interiorul curții: o viță enormă păstra o umbră dulce și binefăcătoare în timpul căldurilor tropicale; în fundul curții se desfășura o alee imprejmuită cu tot felul de arbori fructiferi, iar prin tubul unui bazin care se afla așezat în centrul curții, țighele stropi de apă, cari cădeau la distanță, formând un praf alburiu ca de diamante. Se putea lesne ghici, că e casa unui aristocrat fantastic: așa sunt locuințele osmanliilor, simple în exterior și luxoase din cale afară în interior. Pe pereții unui antreu vast se vedeau pictate în culori diferite scene de război, peisaje și tot ce a putut inventa bogata imaginație a unui om; covoare scumpe se desfășurau pe scări. Iși scoase galoșii din picioare: știa obiceiul turcesc, că trebuia să 'și scotă și ghetetele odată ajuns în odaie. Negrul i prezintă o pereche de păpuși galbene. Inima i bătea cu repeziciune; frica de ce va urma îl năucise. Sui scările cu ochii plecați în jos, urmat de negru. Când nu mai avu de suit ridică privirile în sus, era și momentul, căci îl întâmpină o figura pe care n'o mai văzuse. Și necunoscuta i zimbă. Nu îndrăzni mult timp să o priviască în ochi; o salută cu respectul cuvenit și plecă ochii iar în jos, așteptând ca un vinovat sentința-i.

Dênsa i intinse mâna albă, care tremura. Mitu i-o sărută cu sficiune.

Mâna lui era rece și diafană, a ei albă, moale și arzândă iar unghiile degetelor erau vâpsite în roșu. O clipă dură tăcerea.

—Ce limbă vorbești D-le, îl întrebă dênsa în limba-i natală?

—Limbile orientale Doamnă, respunse uimit.

—Vorbești și limba greacă?

—Cu inlesnire, Doamnă.

Ne vom înțelege de minune, adaogă dênsa într'o grecească curată și întinzând mâna îl pofți în salon. O clipă el stătu la îndoială pe pragul ușei, apoi reluă:

—E târziu și eu locuesc cam departe, pe lângă această ași dori să cunosc, care e interesul meu la D-voastră, Doamnă?

Dênsa îl fixă cu privirea; cuvintele lui avură un efect dureros pentru moment.

—Îți voiu spune D-le.

În sfârșit întră în salon; aci îl așteptau noi minuni: sofaua și mai multe scaune catifelate în albastru, covoarele scumpe, lucrate în fir de aur și mătasă, tablourile de o pictură aleasă, în frunte cu Abdul Hamid, care sta veșnic mut în ramă, oglinzile colosale, policandrul cu sticle multicolore, narghileaua uitată pe masă, câte-va glastre cu flori și alte obiecte de artă împodobeau salonul. Necunoscuta Doamnă, purta șalvari mătăsoși de culoare roșu-deșchis. O cămașă de borangic stra-

vezie, i învelia formele-i grațioase. Părul negru ca abanosul i undula pe umeri goi și rotunji. Ochiul ei erau de un albastru deschis. O talie lucrată în fir de aur i puneă sînul în evidență. Dar ce curios lucru, nu-i păru aparițiunea acestei Doamne! Ce fel, cugetă el, dînsă nu e turcoaică, pe ea nu o oprește coranul de a nu fi văzută de un creștin?*

—Acum spune-mi D-le, urmă dînsă, cum te numești?

Antăia oară fu când se gândi să inventeze o minciună.

—Paul mă numesc, Doamnă, zise el.

Il strînse de mîna și cu o bucurie crescîndă, șopti: Medgeea!

Ce frumos nume, își zise Mitu! Medgeea îl ținea strîns de mîna. El nu putea ghici ce se petrece în inima ei, dar foarte distinct i auzia bătăile inimii; emoțiunea ei însă, nu 'și o putea explica de cît în mod vag. Trecură minute fără să se schimbe o vorbă între dînsii. În sfârșit Mitu întrepruse tăcerea. Cu ce vă pot servi, o 'ntrebă liniștit. Medgeea tremurînd murmură: «mi e rău D-le, nu știu ce am, mă doare peptul, ajută-mi te rog mi-e rău»... și căzu pe sofa mai mult amețită.

Mitu se gândi să cheme pe negru și vru să pășiască din salon afară, însă Medgeea se sili să-l opriască și cu vocea stinsă îngîănă: «nu chema

*Coranul oprește pe o femeie Musulmană de a fi văzută la față descoperită.

pe Hassan, nu, el nu-mi poate fi de nici un folos; te rog nu-l chema, nu mai D-ta mă poți servi».

Eu nu sunt în stare să vă dau nici un ajutor Doamna, D-voastră aveți nevoie de un doctor și eu vedeți, nu mă pricep la nimic.

Dar Medgeea, în acel moment, luându-i mâna și atigându-și cu ea fruntea, ca și cum 'și ar fi creat vre-o fericire exclamă în extaz:

«Alah, fie bine cuvîntat, oh, cât ași dori să mor acum!»

—Nu vorbiți de moarte Doamnă, D-voastră să muriți atît de tinăeră și fericită!

—Și de adevărata fericire lipsită D-le Paul...

—Dar ce vă poate lipsi Doamnă?

—Să vede, că ții să mă ispitești D-le!

Nu o 'nțelegea ce vrea să zică; remase o cli-pă iar gânditor.

—Și care-i fericirea Doamnă, ce vă poate lipsi?

—Să vede, că n'ai iubit nici o dată în viața D-tale. Mitu tresări.

—Iubit? da iubesc și eu pe sora mea îngănă el. Medgeea se ridică după sofa, își luă capul între mâini și suspinând greoi zise: Alah, Alah, nu mă 'nțelege, ce limbă să intrebuițez!

—In sfârșit Doamnă, e târziu și trebuie să mă retrag.. grăbi Mitu, dând puțin interes cuvintelor din urmă.

—Paule, nu înțelegi, nu simți nu vezi cât de mult te iubesc?

Nu-i mai zise D-le, însă acest te iubesc, pe care nu-l mai auzise până atunci rostindu-i-l cine-va, îl făcu să tremure în tocmai ca o frunză abia in-mugurită la adierea ăntâiului zefir primă-văratec. Tonul cu care Medgeea pronunțase acest cuvânt era dureros și ochii ei exprimau atâta suferință, în cât ori care altul s'ar fi înduioșat, pe când Mitu nu era 'n stare să priceapă nimic din toate astea. Ochii lui fixați într'un punct, păreau că vor să des-lege o problemă necunoscută lui și acest necunoscut i inspira o temere, care cu clipele devenia o groază și nu vedea altă scăpare de cât să poată părăsi mai repede pe această femeie stranie, care pentru prima oară o vedea în niște circumstanțe atât de neașteptate; și apoi prezența ei îl îngân-dura atâta încât inconștient începu a bănui începutul unei nenorociri, care se va perpetua.

Pentru prima oară se vedea împins de întâmplare pe un povârniș, ce-l silia să se abată de la direcțiunea conduitei sale. N'avusese ocaziuni mai mult sau mai puțin fericite să fie în relațiuni cu persoane de felul Medgeei.

Surioara, colegi lui de școală, un prietin mai mult sau mai puțin intim, o rudă, iată întreaga societate în care trăise Mitu.

—Doamnă, dați-mi voie să mă retrag, stau cam departe și cum vedeți n'am felinar.*

—Nu, nu, n'ai să pleci Paule; e un an de

* În Turcia legea administrativă oprește comunicarea pe strade în timpul nopții fără felinare.

când sufăr de dor, te vedeam în fie-care seară trecând pe lângă fereastra mea, dar ce folos nu-ți puteam vorbi. Ah, de mi-ar fi permis Coranul să ies în calea ta! Să-mi desvălui obrații din închi-soarea feregelei! Să-ți zimbesc! Poate că ai fi ghicit cât de mult te iubesc! Dar, fie blestemat Mahomet cu religiunea lui cu tot, care a hotărît soarta femeilor otomane: în feregea ascunse, în casă zidite de vii, sclavele unor oameni fără simț... veșnic poftitori și nici odată iubitori.....

Și această femeie în vârste de 20 de ani vor-bia din suferință, pentru care nu-i lipsise nici apti-tudinea, nici elocința unui orator. Inșă ce raport aveau sbuciumările inimei sale cu calmul bietului Mitu, ferit până acum prin înșăși natura lui de vârtejele amorului. Suferința ei, având drept ca-uză amorul lui Paul cel de-ântâiu amor poate, lua proporțiuni în fața lui, care tremura de acea frică copilărească ce coprinde inima unui băeat, ce în-târzie noaptea pe drum și știe că locuința lui e departe; căci la toate sincerile ei destăinuiri, dên-sul detea ca conclusie: că în sfârșit să-i dea voe să se retragă, că a întârziat. Dar ce pot face eu la toate aceste, întrebă în sfârșit Mitu hotărît.

—Să rămâi la mine mai mult timp și să nu te mai îngrijești de felinar. Voiu pune la dispoziți-u-nea ta toți servitorii mei să te conducă, unde vei dori; în casa mea înșă, să știi că ești în cea mai mare siguranță și dacă voiești să iei cina cu mine m'ai face cea mai fericită muritoare. Nu, Doamnă,

reluă Mitu, am datorii acasă și o soră care ar înnebuni de groază văzând că noaptea înăntiază și fratele ei nu mai vine. Ce ați putea face D-voastră Doamnă, să fiți în locul meu de cât tot așa.

— Iți dau dreptate Paule, dar nu-i frumos să respingi în așa mod iubirea unei ființe ce te slăvește. Fac parte din haremul lui Rifat-Pașa, un octogenar, care foarte rar își aduce aminte de păsărica-i din colivie. El se mândrește, că sunt favorita lui, cu prețul disprețului meu ce-l am pentru dânsul.

E galant de altmintrelea cu femeile din haremul seu și ține atâtea câți peri albi are în barba sa cea rară. — O glumă nesărată a ursitei...

Dar dacă așa ni-i legea, în schimb o parte din femei avem legea iubirei, căreia numai ei ne supunem și acestei legi sacrificăm avere, rang, și însăși religia cu capul ei Mahomet. Mitu începu să vază mai clar de cât adeneauri și să-și dea seamă mai bine de situațiune. Să ia cina cu dânsa, să rămâie aci peste noapte lângă o cadână de la care aflase în câte-va clipe atâtea câte nu le putuse afla în timp de 16 ani câți număra.... Dar numai ideea că el e creștin și ea e turcoaică, îl sgudui atât de tare în cât într'o clipă i defilă prin minte toate predicile morale din orele de clasă ale Părintelui Faverial și par'că toate canoaanele bisericesti stau gata să-l osândiască în iad. De cu mic fiind o fire potolită, cu o constituție delicată, simțiul religios găsisse un teren

favorabil în persoana sa: responsabilitatea celui mai mic fapt, era pentru el motorul hotărîtor de a face sau a nu face cutare lucru.

"Fie-care după cum is faptele se va recompensa sau se va pedepsi," această maximă joacă un rol atît de hotărîtor în viața unora în cît la ori-ce pas al vieții lor se gîndesc și la consecința de recompensare sau pedepsire. Și Mitu era productul mediului social în care trăise.

—Mă duc Doamnă, zise Mitu tremurînd.

—Te duci, reluă Medgeea, însă nu uita că mă lași suferindă.

Mitu se înclină după obicei, făcu un pas de retragere și zise cu naivitate: de n'ar fi fost așa de târziu credeți-mă, că ași fi stat, dar cum vedeți a 'ntunecat pe afară, și eși din salon în vârful degetelor, iar Medgeea se uită la el lung cu o privire plină de amor amestecată cu ură. Inima ei bătuse în câte-va clipe cu așa repeziciune, în cît crezu că-i va despica peptul; fața ei deveni portocalie și nu știa pentru moment ce să facă și cum să se decidă: să-l iubiască sau să-l urască și prin urmare să-și răsbune. Dar pentru ce era să-și răsbune? Paul nu o trădase nici odată..... Paul nu o insultase, nu-i făcuse nici un rău; resbunarea ar fi o ușurare pentru dînsa, dar ura ce o simte în inima-i pentru Paul, n'are nici un temei, nici o rădăcină, pe cînd iubirea ei a prins rădăcini puternice: aceasta par'că ar vedea-o cu ochii și o simte atît de tare în sinul ei alb ca

neaua, tinăr  i infl c rat, în c t nu  i poate st pini plânsul, c nd îl vede pe Paul la felinar e- sind pe pragul por ei, care la redeschidere face sgomot  i Medgeea  i mai aruncă privirile până ce îl perde prin întunericul stradei tăcute. Dar cum ar îndrăzni să-l urască, c nd e un an de zile de c nd îl vede trec nd pe sub geamul ferestrei sale  i în mintea ei  i-l aseamănă cu toți Heruvimii  i Serafimii!. Ea, care e convinsă de tinerimea na iunii sale, că e brutală  i incult ; inima ei, care simte amorul cel mai ideal  i știe bine, că baza familiei la osmanlii e poligamia, acest obicei uricios al timpurilor primitive, în care moare sim irea divină  i tr ie te bestialitatea; ea, care din principiu urie te tot ce-e mahometan  i chiar pe sine  ns i, dacă nu s'ar știi înzestrată cu sentimente mai înalte  i cu calit ti deosebite. Justifică atunci sfiala lui Paul. Paul e mai tinăr de c t d nsa  i poate că iubirea lui se află abia în născare. Sficiunea lui, dorin a lui de a se vedea c t mai cur nd scăpat de d nsa  i  i aveau toate solu iunea în mediul social  i în educa iunea, pe care o dau cre tinii copiilor lor; știa Medgeea că religiunea joacă rolul cel mai hotăritor în viața cre tinilor.  i cu toate aceste ea era Mahometan ! De-ce n'ar deveni prin urmare  i ea cre tin ! De-ce n'ar face parte dintr'o societate civilizată  i cu moravuri alese. După vre-o c te-va minute de g ndire chemă pe Hassan. Negrul apăru în salon vestit printr'un clopo el.

—Ce a spus Paul, Hassane, îl întrebă ea în limba turcă.

—A spus că se teme să nu-i se întâmple ce-va, căci până la el acasă e departe și n'are felinar.

—Ce fel, nu-i ai dat un felinar, zise Medgeea tresărind?

—Dacă nu mi-ați poruncit îngână Negrul.

—Te credeam mai deștept Hassane, urmă ea se putea să-l lași să plece așa? Nu știi legile administrative ce aspre sunt cu desele tâlhării ce se comit în orașul nostru? Aprinde lumânarea felinarului și aleargă Hassane, aleargă, poate că-l vei ajunge, poate că nu l'a întâlnit patrula; poate că n'a eșit încă din strada Malik-Bey, de-l vei ajunge, dă-i felinaru, spune-i că eu îl trimit și condu-l până acasă; iar de cum-va nu-l vei întâlni să te abați pe la poliție, m'ai înțeles? Grăbește să te întorci cât mai curînd să-mi aduci veste ce-ai făcut.

Negrul eși din salon, făcînd o temenea obijnuită, apoi zise scurt: *pechi Efendim pechi*,*) aprinse felinarul și eși dupe Mitu.

Ce imprudență neertată, zise Medgeea, rămîind singură. Vai, cum m'am pierdut atât de lesne, să-l rețin atîta timp din cale, să însereze și să nu mă îngrijesc să-i dau un felinar.

Dar dacă l'o fi luat patrula la Poliție!? se simția grozav de abătută. Un moment simțise o

*) Bine, Doamnă, bine.

palidă ură pentru Mitu, dar ea dispăru din inima ei cu clipa și 'n locul urei, dorul de Mitu, băiatul cel cu ochii căprui, cu părul mătăsos și cu chipul lui atrăgător, i cuprinse inima. Și apoi nevinovăția lui merita ură? El, care n'avusese încă ocazie să fie prins în mrejele iubirei, curăția lui, de care nu se alăturase nici o femeie până acum! Acest tiner într'adevăr începu să-i apară în min-te ca un fiu de prinț din poveștile arabe.

III

Mitu coborîse scara cu băgare de seamă și cu teamă de copil, care-l făcea să-și pearză echilibrul la fie ce moment.

Hassan i eși înăinte cu ghetetele lustruite. Mitu scoase un *iuzluc**) să-l mulțumiască, la vederea cărui ochii negrului schinteiară. Hassan primi moneda în podul palmei zimbînd și zise evlavios: *Alah bin bericheaversän,**)* apoi i deșchise porțile mari și grele, iar Mitu se depărtă prin strada întunecoasă și tăcută. Era o seară tomnatică de Octombrie; pături groase de ceață înfășurase orașul monoton. Nu se puteau distinge formele de cât prin apropierea felinarelor, încolo întuneric. Mitu pășia mărunt și cu băgare de seamă să nu producă vre-un sgomot; cu ochii cercetători examina și 'n dreapta și în stînga: se temea de însăși

*) Monedă de o sută de parale.

***) D-zeu să-ți dea mii de bunătăți.

pașii sei. Eșise din strada Malik-Bej și acum înainta pe malul drept al Dragorului a-le cărui unde crește se isbiau neconținut de cheiu. Aproape de podul de piatră se înalță Seraiul*) măreț pe frontispiciul căruia lucește semiluna aurie.

În dreptul Seraiului ardeau mai multe felinare. Mitu înaintă ca și cum în sufletul lui ar fi domnit o liniște, cu toate aceste tremura de groaza pătrulei; știa ce-l poate aștepta, dacă s'ar fi întâmplat să fie văzut; știa că poate fi lovit, chinuit și închis ca un făcător de rele.

Totuși înainta pe podul de piatră; mai avea încă piața fructelor și ar fi dat în strada, care conducea drept la locuința lui. Dar în clipa aceea auzi niște pași în urma lui, apoi un zângănit de arme și în cele din urmă niște voci sălbatice: Stăi!!

Iar Mitu incremeni pe loc. Un Nizan**) mai tânăr îl înhăță de ceafă. *A... bir ghiaur!***)* zise el satisfăcut, că e ghiaur.

—Cine ești tu ghiaure, urmă Nizamul zguduindu-l, iar cei l-alți în număr de 12 făcură un cerc împrejurul lui și 'l măsurară cu o curiozitate sălbatecă și scrijvind din dinți. Din ochii taturora scăpărau schintei.

—Ce cauți noaptea pe stradă, îl întrebară de

*) Palatul Justiției.

**) Militar la infanterie.

***) Un păgân.

odată toți. Unde ți-i felinarul? Ce, nu știi tu, că nu ești liber să umbli fără felinar?

Mitu era aproape paralisat; ar fi vrut să respundă ceva, dar nu putea, ci mai mult îngăna: sunt profesorul copilului Bimbașei... și am întârziat.... mi s'a întâmplat.... m'a oprit....

—La poliție cu el, răcniră vre-o câți-va îmbrâncindu-l înăinte cu patul puștei; acolo să-și dea seamă în fața biciului... Dar când să-l por-niască, cine-va cu un felinar în mână grăbia la locul, unde se petreceau acestea. Era Hassan. Oamenii poliției, la vederea unui om de religia lor își schimbară modul de purtare. Hassan trecu în mijlocul lor: Domnul, zise el, e omul meu, suntem amândoi părtași a-i aceluiași felinar. Nizamii se inclinară. Hassan era cunoscut de omul lui Rifat-Pașa. Mitu se deșteptă din piroteală după ce se depărtă de patrulă, fiind urmat de Hassan. Tu ești Hassane? zise el recunoscând pe negru.

—Cum se face că te afli pe urmele mele?

—Benăm Efendim, zise el, m'a trimis cu felinar să te conduc până acasă și m'a certat, că te-am lăsat să pleci fără să-ți dau felinar.

—Îți mulțumesc Hassane, de osteneală și recunoștința mea stăpinei tale. Intre acesta Mitu și Hassan trecuseră piața fructelor, se îndreptaseră spre catedrala S-tului Dumitru și nu mai aveau mult până acasă. Mitu rugă pe Hassan să se întoarcă, dar acesta insistă să-l conducă până la poartă, căci așa i poruncise Medgeea. Ajunseră

amândoi până la poarta locuinței. Mitu bătu, iar Hassan se depărtă luându-și noapte bună. Sora lui Mitu era foarte neliniștită de el, căci cu ochii pîndea mereu spre poartă. Intr'o clipă ea alergă să-i deschiză. «Ce frumos din parte-ți?» Aceste fură primele ei cuvinte. «Tocmai acum vii? Am tremurat ca varga după tine... Cum ai îndrăznit să întârzii prin oraș fără felinar până pe vremea aceasta? Privește, ceasul e 11». Mitu tăcu un moment, apoi urmă: liniștește-te Fani, nu mi s'a întâmplat nici un reu. Deși figura lui obosită îl trăda, că avusese câte-va ceasuri de sbuciumare, totuși se gândi că e mai bine să n'afle Fani de întâmplarea cu Medgeea, de Hassan, de patrulă etc, cari noutăți ar putea-o să o îngroziască. Ce i-ar folosi, dacă i-ar spune și ei niște întâmplări ciudate, la cari nu s'ar fi așteptat sermanul Mitu!

—Dar ce a-i tu, de ești așa schimbat la față, zise fixându-l în ochi.

—N'am nimic Fani dragă, sunt obosit: mie nu-mi e foame, de acea mă duc să mă culc, somn ușor dragă, și Mitu trecu în camera sa, se așeză în pat și se încercă să doarmă. Inchise pleoapele, însă nu putu să adoarmă: se vedea și acum suind scările în palatul Medgeei; o vedea cum își schimbă culuoarea feței în prezența sa; o auzia încă cum i vorbește de lucruri pe care el nu le mai auzise; i se strecura prin auz cuvîntul *te iubesc*; apoi se gândia la ea că e cadână și el e creștin și 'l treceau fiori; tot atunci

auzia grăbind la spatele lui *Nizamii*, cum îl înhățau și cum voiesc să-l ducă la poliție și cum Hassan îl scapă. Toate aceste i defilau prin minte, însă Medgeea nu-i slăbia o clipă atențiunea. Și în zadar se încercă să adoarmă, căci toată noaptea o petrecu în griji necunoscute.

IV.

În ziua următoare, fiind sâmbăta morților, Fani era ocupată cu parastasul, ce trebuia să-l facă la mormântul repodatei lor mame în amintirea celor 3 ani de când a murit. În zori de zi ea plecă la cimitir, iar Mitu rămase singur în toată casa unde totul i se părea acum vrăjit. Candela icoanei ardea, în firidă, însă din când în când țîrîea aci mărind lumina, aci micșorând-o. Mitu își aruncă privirile cu sficiune unită cu sfințenie, apoi se închină. În acel moment candela s'a stins, apoi icoana Maicei Domnului a troznit. De ce oare aceasta? se întrebă Mitu. Să fie vre-un semn reu? Dar el n'a greșit întru nimic în fața Domnului; dacă a fost în contact cu o cadână câte-va clipe a știut să se feriască de dânsa; alt ceva nu 'și amintește să fi greșit întru ce-va; a postit și a mers la biserică regulat în toate duminicile și sărbătorile, a luat nafură și s'a miruit..... Și gândind la toate aceste, murmură printre buze: *Tatăl nostru, care-l ești în ceruri* și cele-l-alte. Pendulul ceasului de pe părete

bătu 8 de dimineață și Mitu nu se mai sculase din pat. Iși aduse aminte că era Sâmbăta morților, că Fani era la cimitir; vru apoi să se scoale și par'că să simția slab și nu putea; se uită din când în când la icoană și candela stinsă par'că nu-i făcea bine. Se gândia mereu că e semn reu și câte altele dar de odată tresări. Un tropot de cai și un huruit de roate din ce în ce mai distins, se auzi prin ulicioara locuinței sale.

Tropotul cailor era cadențat și cadența lor se opri în dreptul porții.

Cine-i? zise Mitu, ridicându-se din pat și privind prin fereastră.

A..e Hassan pe capră, murmură el, recunoscând pe negru, dar în cupeu? Doi telegari și un cupeu la poarta casei lui Mitu, nu erau obișnuiți locuitorii mahalalei cu așa ce-va.

Indată ce cupeul se opri o tinără doamnă investmintată în costum european se dete jos dintr'însa : ochii ei erau albaștrii, pleoapele mari și dulci, șprincenele negre, părul de asemenea negru ca abanosul, statura potrivită, talia subțire și vioae ca o rândunea. Ce caută străina aceasta la mine, zise Mitu, văzând-o că se apropie să intre în casă. Ea bătu încet și cu sficiune. Intră Doamnă. Străina intră.—Medgeea, exclamă Mitu.

O, nu te sfii Paule, am venit să-mi cer scuze de imprudența mea, prin care te-am făcut să suferi atâta : știu tot ce ai pățit, mi a spus-o Hassan. — Mă iertați Doamnă că mă găsiți așa ;

eram sbuciumat de aseară și m'am simțit cam reu în cât n'am putut să mă scol din pat ; dar ce fel, v'ați schimbat așa de repede portul în cât nu era să vă cunosc.

Impreună cu portul, m'am hotărît să-mi schimb și religia bunul meu amic. Mitu rămase uimit; i se părea că visează. Te-am făcut să suferi aseară : da, o recunosc; numai puțin a trebuit să suferi surioara.

—A.... da, zise Mitu tresărind la cuvîntul de surioară. Ce va zice Fani, gânde el, vîzînd o tineră necunoscută lângă fratele ei ? Doamnă, urmă el, de-ce v'ați mai ostenit până la mine, de-ce ? nu trebuia. Medgeea își apăsă mâinile pe inimă; cuvintele lui Mitu le 'nțelegea deja.

—Te temi de prezența mea față de surioara, nu te teme Paule, interesul cel viu pe care-l port pentru tine mă aduce să te vîd ; voiu declara surorii tale că sunt deja o creștină, că întîmplarea a făcut aseară să te servesc prin servitorul meu cu felinar și că am venit condusă de iubire să vîd de ești bine sau ți-s'a întîmplat vre-un reu pe care să-l curm : iată ce ași avea de zis surorii tale și de este creștină, trebuie să mă crează.

—Dar ar fi și mai nemerit, dacă ași pregăti-o de mai înainte de amicitia și interesul D-voastră ce-mi ați arătat, zise Mitu.

—Voiești așa, fie, mă duc; să știi însă Paule, că de mâine încolo mă voiu numi Marie; am venit să te anunț că m'am hotărît din momentul ce m'ai

părăsit să primesc religiunea creștină, mâine duminică, mă voiu boteza în catredala Sfintului Dumitru; dar îmi promiți tu Paule, că nu te vei mai sfilii de mine, că inima ta se va indoioșa de suferința unei mahometane, care 'și schimbă religia acum pentru iubire, și de iubirea adevărată a unei creștine pe mâine! Medgeea plângea. Mitu nu 'și putu opri nici el lacrimile.

—Dar tu de-ce plângi, reluă Medgea, ștergându-i lacrimile cu batista ei?

—Mă tem de D-zeu, zise Mitu suspinând.

—D-zeu iubește pe toți aceia, cari se iubesc, Paule! O nu te gândești ast-fel! Iubirea sădită în inima noastră e însuși D-zeu, care trăiește în noi.

—Nu te teme dragul meu Paul, zise ea apropiindu-se de el și netezindu-i părul.

Mitu simți un slab fior prin vine.

Medgeea se uită în ochi-i cu atâta dragoste în cât el începu să simtă prin inimă ce-va necunoscut lui până acum: o tremurare de nervi, apoi o dorință vagă, care-l alipia de Medgeea, precum un magnet se alipește de alt magnet; par'că 'și uită că-i Mitu, că ar fi fost vre-odată prin biserică; uită și predicile morale a-le părintelui Faverial; i-se păru că acum în clipa aceasta se născuse cu alt corp și cu alt suflet, care simte altfel de cum a simțit până acum; ar fi vrut să-i spue să se apropie mai mult de el; să-l sărute; să-l strângă în brațe, să-o strângă și el, dar nu se pricepea de loc și se uita la ea cu ochi cer-

șetori, pe când Medgeea întinzând brațele pe umerii lui îngână uimitor de frumos: Paule, dulce Paule! Și buzele sale de foc întâlniră gura lui dulce. Mitu 'și perdu echilibrul.

Medgeea îl sărută cu focul, care-o mistuise un an întreg se uită în ochii lui și iar îl sărută. Atunci se uită și Mitu în ochii ei ucigători, despre care tocmai acum prindea de veste și o sărută și el fără să se poată stăpîni.

—Nu e nici un păcat? zise el după vre-o câte-va minute.

—Nu e, Paule, de alt-fel ar trebui lumea să peară, dacă nu ne-am iubi.

—Așa e, dar astăzi e ziua morților Medgee!

—De vor fi existând și morții, zise ea, fericite de sufletele lor: iubirea noastră trebuie să le facă cel mai mare bine. Mitu începu să se reculeagă mai bine, apoi după câte-va clipe șopti la urechile Medgeei: să ne iubim, dar nimeni să nu ne știe . . .

—Da, ai dreptate, trebuie să plec.... se poate întâmpla să sosiască surioara; ca o creștină doresc să o îmbrățișez și ea ași dori să fie cea de ântâiu, care să-mi zică Marie.

Medgeea întinse din nou brațele și-l alipi de sinu-i voluptos.

—De mâine încolo, zise ea, înainte de a eși din camera lui Mitu, voiu părăsi palatul lui Rifat-Pașa, pentru ca să nu mă mai întorc: îți voiu scrii prin Hassan, unde mă voiu instala; până

atunci pregătește surioara de cunoștința noastră și de ce vei mai crede de cuviință.

Medgeea eși repede în curte, sui în cupeu, salută zimbînd pe Mitu și se așază în fund. Hassan făcu un semn din biciu cailor și caili porniră în trapul lor cadentat.

Când cupeul eșia din ulicioară, Fani însoțită de femeia de casă se apropia de locuință. Vecinele o avizară în grabă, că o Doamnă cu un cupeu elegant ar fi vizitat-o și o întrebau: cine era Doamna aceea, dar Fani nu știa nimic să le răspundă. Întrebând pe Mitu, cine era Doamna aceea, aceasta-i respunse scurt: căuta nu știu pe cine și i-am dat deslușirile convenite că nu locuște aci. Despre Medgeea și cele-l-alte nu-ia pomenit nimic. Caută însă cu tot nadinsul să rămâie singur; doria să nu mai vază și să nu mai auză nimic, de cât să mai poată prelungi în tihnă senzațiunile simțite în apropierea Medgeei; liniștea și singurătatea i conveniau de minune, pentru ca să și închipuiască că o vede încă, că acum prinde de veste cătu-i de frumoasă, ce ochi dulci are ea, ce gură mică, ce însemnau acele gropițe, cari le vedea în obrazii ei trandafirii, când plîngea sau când zimbîia: acum par'că ar fi dorit să nu se mai fi curmat acele clipe de adineauri, că tot mai dulce era atunci, de cât acum, când își închipuia ce dulce e Medgeea. Dar unde-i ea acum? A..... da, zise Mitu fixând privirile într'un punct: se va boteza și va mai veni și, o voiu

recomanda Fanii; i voi zice că e Maria, Doamna cea, care m'a scăpat într'o seară din mâna patrului, mi-a dat felinar și un servitor de m'a condus până acasă, dar am tăcut, căci voiam să-ți fac surprinză, prin chiar prezența D-nei și... și pe urmă..... ? Pe urmă repeti el în firul gândurilor sale: amândoi ne vom iubi....

V.

În palatul lui Rifat Pașa din strada Malik-Bey singur Hassan se mai afla: Rifat Pașa era dus de o săptămână la Constantinopol în afaceri oficiale. Negrul ședea pe pragul porților celor mari și grele de mai multă vreme gânditor. Medgeea i spusese, că va veni, când soarele va fi scăpătat și că se vor muta de aci sub cea mai mare rezervă.

Hassan era gânditor și trist ca un câine credincios care 'și perde stăpînul; la ce se gândia el? La patria lui cu negrele-i pustiuri poate?

Nu fusese nici odată trist în viața lui. I venia să plângă și nu putea, de acea își frîngea degetele de ciudă.

Negrul fusese vesel în toată viața lui și tot de una a zimit printre dinții sei albi ca sidiful. Din pragul porților celor mari se uita pe sus cum niște cocori sburau în zare cronconind din când în când.

Unde s'or fi ducând acele păseri în șir? șopti Hassan și mintea lui sbură prin pustiurile Afri-

cei : i se părea că vede Nilul albastru, isbind o latură a piramizei lui Cheops ; apoi se făcea că vrea să atingă cu ochii înălțimea piramizei, care se perdea în zarea albastră ; călătoria până în templul din Carnac : vedea sfinxii și i se părea că se duce cu mintea în urma caravelor de cămile, însoțind pe a-ului la vânătoare, că aude cornul dând alarmă și mintea lui străbătea prin cărările unei copilării sălbatice ; atunci se desena pe buza lui neagră acel zimbet dureros de dorul țării sale. Și Hassan se perduse în contemplațiune așchetică, până ce cocorii au dispărut în zare, ducând în pustiiurile Nubiei dorul sfânt, dorul de țară a lui Hassan. Și din ochii lui de foc, schintee o lacrimă, care s'a oprit printre gene și i muie globii, fără să alunece pe negrii lui obraji și sclipitori în cât nu mai putea zări de cât ca prin sită. Dar de odată tresări ca din visare. I se păru că cine-va se apropie de el. Și într'adevăr nu se înșelase. Hassan se sculă în picioare și se pregăti pentru *temenea*. Să trăești mulți ani fericiți stăpîne, zise el, închinându se înaintea acelu, pe care'l numise *stăpîne*.

Stăpînul purta haine de generalisim ; pe peptul lui străluciau mai multe decorații, printre cari semiluna mai mare. Statura i era 'naltă ; de și avea barbă albă și rară în fire, totuși din ochii lui verzi și mici ca niște mărgele isvorau schintei. Hassan se grăbi să-i ia de pe umeri mantaua, apoi Stăpînul pași pragul porților grav și măreț.

Ce face Medgeea? Întrebă noul sosit, care nu era de cât Rifat Paşa. Negrul dete din umeri.

Rifat Paşa îl fixă cu o privire de fer.

—Ce face Medgeea, te am întrebat?

Negrul respunse găngănind:

—Nu ştiu unde s'a dus.

Rifat Paşa stătu pe loc, lovi cu piciorul pământul, apoi strigă înspăimântător:

—Unde-i Medgeea ticalosule, sau te sdrobesc?

Negrul căzu în genunchi.

—Nu ştiu..... nu ştiu..... iartă-mă... va veni mi-a spus.

—Feară ticaloasă, strigă Rifat Paşa, scrăjnind din dinţi.

Ast-fel îţi împlineşti misiunea? Nu ştiai că respuzi cu capul teu chiar de lipsa ei momentană? Unde s'a dus Medgeea? Nu ştiu, Alah mi-e martor, nu ştiu... mă poţi omori chiar, răbdare însă, de voeşti, Medgeea va veni.

Bătrînul simţi tot sângele seu sudic revoltându-se prin vine: părea că furia tinereţii sale încearcă pentru cea din urmă oară să ajungă culmea ei; ar fi fost în stare să sfâşie pe Hassan, care sta ghemuit la picioarele sale, dar nu voia să 'şi verse selbătăcia furiei sale, de cât asupra acelei pe care-l înşelase; de acea se stăpîni pentru un moment, dar furia lui creştea cu clipele şi sângele lui clocotia prin vine. El să fie înşelat? El tradat de către favorita haremului seu? Medgeea să-l înşele, acea lângă care 'şi a simţit tinereţea

în floare? Și el ar fi vrut acum să pue mâna pe stilet, să alerge prin tot orașul, prin lumea toată, să-l asvîrle în pept acelei, care-l tradează. De-ce nu l'a înșelat alta și tocmai Medgeea? Buzele lui tremură de mânie. De nu se va înăpoia vei răspunde cu capul teu feară nubiană, i zise Rifat Pașa, depărtându-se de Negru și suind scările în salon. Negru veni în urma lui umil și sfiicios.

Afară!... strigă Rifat Pașa, nu te pot suferi aci, jos! Negru coborî scările sdrobit de durere. Rifat Pașa se plimba prin salon făcând niște pași mari și smulgându-și perii barbei. O voiu ucide ca pe o viperă, care mă mușcă, răcni.

Ah, cu cine mă poate trada! l'ași pune în țapă pe acel ticălos, iar pe ea o voiu strivi-o sub picioare! Rifat Pașa sună clopoțelul. Hassan fu grabnic în salon.

— Cine a venit în lipsa mea? Negrul zise scurt:

— Nimeni stăpîne.

— Dar de nu 'mi vei spune adevărul?

— Să mă tai stăpîne, zise Hassan, făcând un gest cū mâna.

— Du-te, i zise Rifat Pașa, spre Seraiu și adu-mi pe Medgeea de unde știi de unde nu, să știi că teucid. . . .

După acea iar începu să se plimbe prin salon până-ce obosi și luă un scaun de se așeză în dreptul unei feresti prin care se putea vedea tot lungul stradei Malik-Bey.

Ultimile raze a-le Soarelui mai salutau pământul: ziua făcea loc amurgului serei. Stradele Monastirului și mai cu seamă cele prin cari locuiesc turcii sunt veșnic tăcute și pustii. Arare ori se aude huruitul vre-unei trăsurii. Pe stradă era liniște și nici un trecător nu se zăria. Rifat Pașa își ținti privirile de alungul stradei prin geamul ferestrei celei prinse cu grătar. În depărtare auzi ceva, care se apropia din ce în ce, până ce distinse că o trăsură se opri în dreptul porței palatului seu și dintr'însa se dete jos o damă investmîntată în costum european. Hassan nu era aci să-o avizeze, că Rifat Pașa era sus. Dênsa păși pragul porței, încredințată că numai Hassan poate să fie și altul nimeni. Sui sveltă scările, apoi deșchise ușa salonului.

—Aa tu ești! Ce fel nu te mai comformezi ritului religiunei lui Mahomet? Ți-ai lăpădat feregeaua? Medgeea, căci ea era, la vederea lui făcu un pas înapoi, i aruncă o privire plină de dispreț apoi urmă: nu mă tem de cât de D-zeul creștinilor: numai el, mă poate pedepsi.

—Ce fel, îndrăznești să mă înșeli nenorocito!

—Te-ai înșelat singur *Pașăm*, eu mi-am făcut dreptate: amurgul nu se poate întâlni cu răsăritul, acest adevăr, sper să-l înțelegi și D-ta.

—Ce vorbești tu, strigă Rifat Pașa nebun de turbare.

—Nu-ți vorbesc de cât adevăru. Asta-zî am

părăsit religia lui Mahomet și împreună cu ea tot aliotmanul *Pașăm**.

—Voiesc să trăiesc într'un bordeiu pustiu și sărac, însă să fac parte din societatea unor oameni civilizați și cu moravuri blânde și alese: căci moravurile voastre sunt sëlbatice și nelegiuite.

—A . . . nelegiuitó, răcni Rifat Pașa, năpustindu-se cu stiletul asupra ei!

—Nu mi-e frică, mai bine prefer moartea de cât zidită de vie și sclava pasiunilor voastre.

Rifat Pașa ridică stiletul și cu o repeziciune uimitoare făcu să dispară feru-i lucitor sub corsetul, care apăra pieptul tinerei femei.

—Moarte ție tradătoare și nelegiuită, exclamă el, fulgerând din salon afară.

—Ah . . . țipă Medgeea, rostogolinduse pe scumpele covoare, Hassane ajutor!

Rifat Pașa se perdu prin alea pomilor fructiferi. Iar Hassan care tocmai atunci sosise și auzise țipetul Medgeei, sui cu repeziciune la locul crimei.

Negrul intră în salon. La vederea Medgeei rostogolite pe jos, inceptu să'și smulgă perii cei creți și să'și tragă pumni în pept; în sfârșit se apropiă de frumosul ei cap, care abia din când în când mai da semne de viață.

Medgeea deșchise ochii mari și frumoși, se uită lung la Hassan și pronunța stins de tot: spune-i

*) Stăpinul meu.

lui Paul că am murit pentru el . . . iubirea lui . . . m'a mîntuit: îngrijește Hassan, să fiu înmormîntată la cimitirul creștin, spune și lui Paul să vie acolo să mă vază.

Apoi pleoapele dulci i se inchiseră și ea tăcu pentru toți vecii.

V

La cimitirul *Dovlegicului*, cimitir al creștinilor cu dare de mînă, unde cucii și pupézele pentru ântăia oară 'și fac aparițiunea, unde privighetorile doinesc noaptea 'ntreagă cântece de jale, unde, Dragorul isbindu-se neconținut de zidul 'nalt al cimitirului povestește legenda morților martiri vine un tînăr în toate zilele de se așează pe peatra rece a' unui mormînt și după ce depune mănunchi de flori în firida mormîntului și 'și șterge lacrimile cu bătista, scoate un carnet și scrie, mereu cu crayonul.

Ce o fi scriind?

Groparii de câte ori îl vîd se vestesc între ei: «vine Mitu la mormîntul Medgeei

BABA SANDA

- «**D**e câți ani ești babă Sando ?»
- «De când cu razmerița lui Tudor, răspundea ea.»
- «Dar de când ai venit în oraș ?»
- «De când cu Rușii, încheia scurt.»
- «De unde ești de neam ?»
- «Ia, de la Leamna dicolea, o palmă de loc», și 'ți arăta cu mâna într'acolo. după ce te deslușia printr'un gest din cap.

Cu ochii verzi, schinteiători și mici, ca niște mărgele ordinare, țintuite sub o frunte trasă spre creștet, păstrând direcțiunea oblică și luând proporțiuni colosale în regiunea sprâncenelor; cu urechile cum nu s'a mai văzut de mari; cu gura și mai mare, care se termina prin două brazde, una într'o parte, alta în cea l'altă parte, ale căror urme se sfârșiau tocmai sub urechia externă; cu statura mijlocie, dar cu pântecile rotund în cât

de departe a-i fi luat'o drept burduf; cu mersul ei mărunț și legănat și la cap veșnic împopodită să nu i se vază craniul pleșuv: ast-fel era Baba Sanda.

—«De unde vii babă Sando» ?

—«Ia, de la cimitir D-le, a murit boeru Mândrea.... i s'a împărțit de pomană D-le, D-zeu să primească»...

—«Unde ai fost babă Sando» ?

—«Am cununat pe fiu lui Dobre Sprâncenatu D-le»....

—«Incotro te duci babă Sando» ?

—«Să botez un fiu al lui Vasile Icleanu la Leamna D-le».

Și veșnic pe la cimitir după pomeni, la boteze și la nunți își făcea veacul baba Sanda.

De neam era din comuna Leamna, județul Dol-jiu și venise în Craiova după cum singură o spusese «o dată cu Rușii».

În tinerețe se apucase de cârciumărit și mai cu dibăcia ei, mai cu mândrețele, mai cu vinu și pelinu ei, mai cu prăvălia situată «la pont» făcuse Sanda cârciumăreasa de o sumă bunicică de parale.

După câți-va ani de cârciumărit, Sanda schimbă negoțul și anume închirie niște odăi frumoase tot la pont: se făcuse directoarea unui institut de prostituate și în câți-va ani i-a mers cum n'ar fi crezut vre-odată în viață, că are să-i meargă.

Cu vremea însă îmbătrîni și îi deveni greu și negoțu ăsta veșnic provocator de scandale.

Bani acum avea și vrea, și dînsa să guste câte-va momente liniștite din viața ei.

De acea își cumpără un plaț, tot în mahalaua, unde negustorise și unde era cunoscută de mare jupâneasă și pe plațul numit ridică două rînduri de case, un rînd pentru dumniaei și altul pentru chiriași. În casele cu fațada pe stradă locuise chiriași de tot felul: negustorași, meseriași, funcționărași, ovrei, își făcuse stagiul de o lună cel mult în casele Sandei, căci era o minune să se fi întîmplat ca vre-un chiriași să rămîie mai mult de cât o lună.

Cînd primul chiriași își făcea aparițiunea în casele babei Sande, ea îl însoția prin *odăi*, și prima cuvîntare, care o ținea noului chiriași cu ochelari în nas și cam privind de sus era următoarea: «ți le dau ca oglinda, ca oglinda să mi le dai; păreții, te uiți, sunt ca varu de albi; ia seama bine, nu-i nici o gaură, așa să mi-i lași; pardoseala o vezi e ca'n palmă de curată și nedă, să n'avem ceartă mai tîrziu; geamurile te vezi prin ele și nu e nici unu spart.»

Cu acest logos se făcea prima cunoștință; iar chiriașul, își mușca buzele de greșala ce a făcut chiar din prima zi. Mai treceau două trei zile și baba Sanda venia prin *odăi* să își facă revizia obișnuită.

«Da bine, par'că pata asta nu era pe blăni,

cand țî-le am dat în primire. Da bine 'mi ai îngăurit păretele: d'apoi par'că nu ne a fost vorba așa». . . .

Focul se făcea în sobe în vreme de iarnă; toate însă fără meșteșug alcătuite, afumau; într'o săptămână păreți cei albi ca varul deveniau negricioși ca pânza de cort.

Baba Sanda, își arunca atunci privirile prin tavan și prin toți păreții odăilor, 'i cădea leșin pe inimă, se supăra, blestema pe chiriași, și chiriașii se succedau unul dupe altul, și casele rămăneau veșnic goale.

Apoi când 'și plimba ochii prin păreții goi, o coprindea o jale amară, își frângea degetile de ciudă, o podidea plânsul și începea să blesteme pe vecina Mitrana și pe Paraschiva, văduvă și cu copii mulți cari o concurau cu odăile și lăsaus chiria mai efină de cât dumniaei.

Și începea să aranjeze în plâns tot ce o ardea pe inimă, că o mână de femei singură, să strîngă atâta «*blagă*,» să facă atâtea acareturi și ca mâine poimăine se închidă ochii și să n'aibă cui să lase atâta stare.

Căci o durea vezi bine și o ardea pojarul la inimă, că fiul ei Costea, de profesie cismar gros, care 'l ar fi putut procopsi dupe moartea ei să sară la ea să o omoare.

Fiind-că Costea cismarul, unicul fiu al babei Sande, o rugase să'l lase într'un rînd de case să locuiască el și cu nevasta sa, dar baba Sanda

nu se învoise nici de cum, căci ea zidise «*ale case*», pentru ca să îi aducă un venit, nu le zidise pentru el. De acea Costea se supăraseră foc pe ea și într-o duminică o și trântise chiar pe pragul casei babei Sande, pusese genunchii pe peptul ei și voia să o taie cu un cuțit de cismărie ca pe un pui de găină, și ar fi tăiat'o, de nu s'ar scapa ca s'o scape din mâinile satanei.

Din ziua aceea n'a mai vrut să știe nimic de fiul ei și de câte ori era vorba de el, zicea tuturora: «hiu-meu, ardel'ar focu, mânca'ar bubele—nepricopsitului aluia nu îi dau nici o iașche: n'am nimic pentru el.... mai bine las tot ce am străinilor».... căci pe lângă cele două rînduri de case, baba Sanda mai grămădise în două ghetete cu fundu adânc, într'una numai «*rîle*» în cea-l-altă «*ruble și sfanți*» și nu trecea zi, în care să nu puie câte vre-un ban în ghetetele cu pricina, pe care baba Sanda le ținea ascunse de ochii lumii într'o ladă de lemn văpsită cu roșu și jugrăvită cu smei și cu balauri de te prindea groaza.

Dacă ia rămas casele goale într'un rând de vreme, se hotărise să nu mai mănânce acas' la ea; de acea se ducea la vecina ei de alături, pe la jupâneasa Trana, îngrijitoarea bolnavilor de la spital, cu care întreținea prietenie la toartă în mod excepțional, și apoi mergînd pe la vecină se făcea că ar fi dispusă să-i dea ajutor, că-i da povețe, că ar fi mai bine să facă așa și nu altfel, că e mai bine cum zice ea, că ea știe multe;

apoi și jupânesei Trana, fiind-că era străină, îi plăcea de baba Sanda că mai avea să mai schimbe două vorbe cu cine-va și din vorbă în vorbă ajungea vremea mesei și cum se găteau bucate cu prisos pentru bolnavi, jupâneasa Trana îi zicea: «rămâi la noi să prânzim, babo Sando,» și baba Sanda n'aștepta să fie chemată pentru a doua oară ci se așternea pe loc la masă zicând: «poi cum să nu rămâi ghia, că doar om cu om trăește» și mânca și din tainul bolnavilor—când se întâmpla să moară vre-unul din ei pe neașteptate, căci slava D-lui bucatele erau de ajuns, ba mai rămâneau și pentru Ghița, porcul babei Sande și pentru Florea, căinele ei cari se momiseră la spital ca 'n bătătura ei.

Acasă dacă venia într'un târziu, baba Sanda era însoțită de Ghiță și de Florea, dupe acea intra în odaie și se culca la întunec și fără foc pentru ca să facă economie, căci tot pentru taina asta plecase la vecină.

Când se scula în ziua următoare, trăgea cu urechia prin toată mahalaua să auză și să se informeze cu siguranță, dacă cine-va a murit, și când într'adevăr muria vre unu cu dare de mână baba Sanda se găsea în fruntea convoiului funebru și la cimitir ea era cea de întâi, care întindea mâna dupe luminare și dacă apuca una o ascundea binișor sub scurteică, apoi mai da un târcol printre femei și iar întindea din nou mâna și dacă mai apuca încă una o așeza la

locul celei de ântâiu și apăsa brațul asupra lor să nu'i cază și apoi să fie dată de gol; apoi iar să mai îndârjia și tot mai cerea; iar dacă vre-unul mai învrăjbit se întâmpla să o ochiască, se strecura ca o nălucă printre mulțime și scăpa ca prin urechile acului; cu toate că o dată la o înmormântare a fost prinsă și când să mai ceară o a treia luminare, femeia care împărția 'i trase repede lumina de sub scurteică, căci era lungă și se vedea, capitul opus, apoi îi zise: «dapo ce-asta, nu-i luminare, babă obrasnică ce ești!»! Dar baba Sanda bravă pericolul, scăpă și de astă dată și tot a venit acasă cu trei lumînări mari de câte un franc una, de care se folosia pe la botez și cununii.

Iar dacă se întâmpla în ziua aceia să nu moară nimeni, se ducea în grădină, smulgea câte-va tu-fănici (flori de toamnă) de prin răzoare, le așeza într'o strachină, mai lua în vre-o legătură pe care o purta pe cap și vre-o câte-va cămăși, primite plocoane de pe la fini și pleca cu ele în piață și uite pe baba Sanda și precupeață și vînzătoare de flori: apoi cinci, șease, zece lei tot căștiga pe ziua acea pe care 'i lega frumos cu două noduri într'o cârpă, venia acasă și i așeza tot în ghetetele cu pricina fără să se atingă nici de cinci parale.

Dar veniau zile, când baba Sanda lipsia din oraș, în cât cu luminare să fi cătat'o și nu-o găsi ai; atunci se înțola, cu ce avea mai bun pe ea și 'și făcea de cale pe la finii din Leamna.

Lui Vasile Icleanu ia dat D-zeu un băeat și fuga la Nașa din Craiova.

Lui Petre Sprincenatu i-a dat D-zeu doi gemeni și iar fuga la nașa Sanda din Craiova.

Aproape tot satu era cununat și botezat de baba Sanda. După ce făcea o săptămână dea ru-dele ține-te la întoarcere cu plocoanele de la fini, pentru cari îi trebuiau două cară ca să le aducă în oraș: purcei, fripți, slănină afumată, cârnați, curcani pe varză, găini, cocoși, ploști cu vin și cu țuică toate bunătățile pământului își făceau intrare în casa babei Sande.

O lună de zile de aci 'năinte nu o vedeai eșind nici până la poartă, căci avea de toate și n'avea trebuință de nimeni și de nimic.

Bea și mânca singură în casă, iar vecinele o credeau că e bolnavă, dar fiind-că cu toate era certată, nu venia nimeni să întrebe de dânsa, afară de jupâneasa Trana, căreia i se plângea că a răcit, că se teme de moarte, că 'i e reu, că nu poate eși nici până la poartă, dar această indispoziție fictivă dispărea odată cu plocoanele.

E postul Crăciunului. Baba Sanda n'ar mânca dulce pentru toată lumea, cu toate acestea încue în cotețul ei două puici de a-le vecinei Mitrane, care să strecurase în curtea ei: și se încumetase la așa ceva fiind-că găinile ei înțarcase, pe când ale Mitranei tot mai oua și baba Sanda de un rând de vreme nu mai avea ce vinde în târg. Plocoanele se mântuiseră. Baba Sanda ar

vrea să mai dea un târcol prin vecini, cel puțin până la jupâneasa Trana însă a apucat-o un junghiu în coaste și o doare rău de tot. Se vaită și să jelește că n'are pe nimeni, că e singură cuc, să teme să nu moară, și «barem» să-și fi cumpărat pământ, unde să 'și zidiască un «*molument*»; căci gându ei era să-și facă de rost în primăvară, dar dacă va muri cui să lase atâta stare strânsă de când cu *Ruși!* Dar ce se afla în ghete cui să lase?!

Pentru acea a trudit o viață întregă? Pentru acea s'a umilit pe la pomeni să fure luminări ca să nu cheltue la boteze? Pentru acea a moșit și a botezat un sat întreg să nu-i rămâie nici urmă de numele ei?

Pentru acea s'a trudit ani de zile prin piață, s'a lăsat și ne mâncată pentru ca să pue ban cu ban la o parte?

Și junghiul nu o slăbește 'n coaste, pe lângă acestea o mai dor și toate oasele.

Ignatu se apropia și vatra ei foc nu pomenise. «Muică Doamne, ce să mă fac Doamne, scapămă Doamne», și e singură cuc. Ce bine i-ar prinde vre-un chiriași cu sufletul bun, gândește acum! I-ar îndeplini cea din urmă voință să-i ridice un *molument*, și 'i ar lăsa moștenire cu «*limba de moarte*» casele și câte altele pe cari numai ea le știe și D-zeu. Dar casele stau goale de la *Simedru*, căci s'a dus vestea prin chiriași de răutatea lei.

Casele în cari locuiește ea sunt așezate în fundul curței și în zadar țipă acum, căci nu e nimeni.

Inoptează. Se întunecă și în odaia babei Sande; crivățul de afară țiuie prin geamuri, ca și cum și ar bate joc de suferința ei.

Baba Sanda încetează de a mai țipa.

Crivățul mereu doinește sinistru...

Dênsa mai face o ultimă sforțare din pat de unde se ghemuise, se repede până la ladă, apucă în mâini ghetetele, se încearcă să le scoată afară din ladă, dar metalul dintr'ênsele e greu și puterile ei sunt sfârșite.

Și rămâne așa cu mâinile încleștate, cu ochii deșchișii și eșiți din orbite. Capacul lăzei cade peste brațele ei slăbite și nu mai are nici o putere, nici să și retragă brațele, nici ca să se mai scoale. Capul îi cade pe capacul rece al lăzei văpsite în roșiu și jugrăvite cu smei și cu balauri....

Apoi adoarme rece și înțepenită.

Iar crivățul țiuie printre crăpăturile geamurilor.

În dimineața zilei următoare jupâneasa Trana, intrând în odaie se miră de nemișcarea ei; apoi peste câte-va clipe se convinge că baba Sanda a murit și cu greu îi descleștează mâinile de ghetetele cu pricina, pe care jupâneasa Trana în taina cea mai mare le duce și le așează în cușorul ei de la spital: după aceea aduce și pe baba Sanda la spital și o immormintează de pomană,

iar la cimitir jupâneasa Trana împarte un coș
plin de luminări de ceară, găsite în odaia babei
Sande printre alte multele, pe care numai baba
Sanda le știuse și D-zeu.....

La Bacalaureat

Ll sărutară pe rînd surorile, apoi mamă-sa frumos și dulce pe frunte și în sfârșit Dimu, tatăl lui Sandu.

«D-zeu să-ți ajute maică,» i ură mama, lăcrămînd
«Să fi cu minte și curagios,» adaugă bătrînul,
pe cînd Sandu săruta mîna amîndorora.

« In curînd să te vedem bacalaureat premiantule,» strigară Nușa, Georgeta și Valeria, din prispă, cînd Sandu pășia pragul porții, să se sue în birje, care l aștepta în stradă să-l ducă la gară.

Birja dispăru dinăntea porții ca o nălucă, iar bătrîni perzînd-o din vedere, rămaseră gînditori triști și cu ochii plecați în pămînt.

Nu fuseseră deprinși nici odată cu despărțirea lui Sandu; și apoi de s'ar fi dus în vre-un oraș

mai apropiat de partea locului ! In Iași să fi fost du-te vin-o, dar a plecat departe, peste Milcov. In București.

Multă vreme Sandu zăcuse de boală și constituția lui slabă inspira grije mamei sale și mai cu seamă acum la plecarea lui.

«Nu-ți spuneam eu,» zise Maria, soțului ei, frângându-și mâinile de focul lui Sandu ; « nu-ți spuneam eu, că era mai bine să fi mers la Iași ? de ce mi-ai lăsat copilul să se depărteze peste nouă țări și nouă mări, când îl știai, că nu-i sănătos ? »

«Nu fi îngrijită de asta» zise bătrînul hotărît ; «el e tiner ; a plecat la datorie ; în curînd se va înăpoia și-ți va fi mai drag de cum ți-a fost.»

O durere ne înțeleasă cuprinse pe toți din casă ; Maria într'un colț plângea, fetele de asemenea în cel-l-alt colț ; iar bătrînul eși în tîrg fără să mai zică o vorbă.

Sandu împreună cu colegii de clasă sosiră la București : ajuns aci, scrise o scrisoare părinților prin care le arăta că e sănătos.

«Luni,» sfârși Sandu scrisoarea, «începem probele în scris ; vă sărut pe toți.» Sandu.

La Hotel, închirie o cameră, în rînd cu colegii în număr de șase.

Seara începu o nouă repetiție a materii deja repetite, cine știe a cîta oară.

Sandu învățase bine tot cursul liceal, căci fusese premiant în toate clasele.

In clasa a-IV-a scăpă premiul Liu și atunci din

cauza unei boale, ce se declarase printr'o tuse ușoară, dar în urmă acestui eveniment, Sandu căzu la pat și tot timpul vacanțelor mari îl petrecu bolindu-se în așternut:

Ochii lui se înconjurară de un cearcăn negru iar fața-i luă expresiunea unui mort. Nu se mai prezintă la distribuire; ochii tuturilor colegilor i făceau reu; i era rușine de însăși umbra lui:

De aci înainte nu mai păți așa ce-va, de a nu lua premiul I iu, care pentru Sandu avea cea mai mare însemnătate, socotind din nenorocire premiul drept țintă, nu consecință; dar nici el nu mai putu zări zi senină, căci nu trecu clipă de a nu se văeta: că nu-i e bine, că'l doare peptu, că simte slăbiciuni și ameteți.

«Incă un hop și sunt scăpat» își zise uitându-se peziș pe ultima problemă de algebră. «Eh, de ași fi fost mai sănătos! Ce reu e omul bolnav!» și o lăcrimă luci în ochii sei: «La vârstea mea de două-zeci de ani, să fiu așa de palid, așa de slab!»

Își acoperi fața cu amândouă mâinile, își înăbuși plânsul în inimă și remase așa gânditor, până ce veni Ulpîu colegul seu să-l cheme la masă.

Masa o luau cu toți la birtul hotelului, unde se abonase cu cartela.

Fie care mai spunea câte o glumă la masă, numai Sandu nimic.

Ulpiu era cel mai vesel; pe socoteala fie căruia spunea câte ce-va.

—«De giaba mă, degiaba ne perdem vremile pe ici» zicea Ulpiu, «noi nu mai luăm bacalaureatu: să nu mă mișc de aci de vă mint; afară de Sandu, de care nu mă îndoesc câtuși de puțin.»

—«Nu mai vorbi așa nene; de unde știi, D-ta nu 'nțelegi că aci e vorba pe noroc», zise Sandu.

«Pe noroc, apoi când ar fi vorba pe noroc,» continuă Ulpiu, «acesta m'a însoțit ori unde; atunci mă puteți felicita de acum colegi!»

—«Ura,» riseră cei-l-alți glumind, «trăiască Ulpiu bacalaureatu.»

Numai Sandu nu 'și manifestă sentimentul de bucurie!

Sfârși repede cu masa și se grăbi să treacă în cameră să mai citiască. Ulpiu văzându-l, că se duce se adresă celor-l-alți: «de ași citi pe sfertul lui Sandu, mă prind pe ochii mei căprui, că ași speria pe profesorii universitari; dar las'că i sperii eu și așa cu tăcerea mea de aur.»

Un ris general isbucni, când toți se pregăteau să iese din birt.

Era în ajunul examenului și pe când cei-l-alți colegi în frunte cu Ulpiu o porniseră la hipodrom, Sandu se închise în cameră să mai citiască: citi până la unu după miezul nopții, apoi cuprins de o sfârșeală, lăsă să-i cază volumul din mână și ațipi așa cu lampa aprinsă. Dimineța când se

trezi, fără să mai guste ce-va, cu inima tremurândă, îngrijorat porni la facultate.

Cu cât citise mai mult cu atât se simția mai descurajat.

«Dar de nu-l voiu putea lua,» își zise Sandu suind treptele facultății. Ce vor zice profesorii, părinții—dar divinul ânger! Și ca și cum sa'r fi încercat să nu 'și mai amintiască un vis feeric de altă dată, tăcu.

Prin coridoare sute de tineri așteptau deșchiderea sălilor, pentru a ocupa o sală, unde n'ar fi avut ce căta numai D-nul B.....

În sfârșit clasele fură deșchise! Iar prezența D-lui B. imprăștie mulțimea din coridoare atât de repede, încât într'un minut nu se mai văzu nici unul. Câte-va D-șoare, de frică sărise pe ferestrele din sala, unde se îndreptase temutul savant, apoi țipete și chiote: «B. vine aci, B. fetelor, fugiți fetelor!» strigau mumele prin coridoare. Și d-șoarele, despărțite în cete, cete, ca niște păsărele pribege intrau mai târziu prin cele-l-alte săli.

Subiectele se detese din plicuri închise. Candidații și candidatele scriau; condeele scârțiau; mințile se frământau; inimile tresăriau.

Sandu sfârși teza și eși palid din sală: pe fața lui ca și pe a tuturilor candidaților se putea citi scepticismul. Cine putea ști rezultatul lucrărilor! Rezultatul tezelor se putea vedea pe un tablou după vre-o nouă zile. Numărul celor admiși întrecea numărul celor respinși la oral.

Printre proclamați era și Sandu și colegii sei; dar situațiunea lucrurilor se schimbă în cele din urmă două zile. Temutul savant bănuise o copiare generală a tezelor și reduse cifra notelor obținute de candidați la minimum, în urma cărui procedeu numai 81 de candidați remaseră printre reușiți; restul până la patru sute fură respinși. Un șgomot asurzitor se ridică atunci prin stradele Bucureștilor: candidații se revoltase; li se făcuse în ori ce cas o nedreptate; candidații respinși murmurau și blestemau; cea mai mare parte din provincii, lipsiți de mijloace, se vedeau puși în neputință de a mai lupta contra nevoilor; revoltații meraseră și mai departe cu necuviința: sfărâmară geamurile facultății, huiduiră pe profesori, se introduseră chiar în curtea savantului, unde amenințară și multe altele.

Sandu remase printre cei reușiți și citia pentru oral.

Dar în urma revoltei candidaților se casară definitiv toate concursurile și se anunță începutul unui nou examen. Trecuse luna lui Iulie și candidații din București abia începeau pentru a doua oară cu scripticile, de asta dată divizați în trei serii și pe la licee. Sandu căzuse și el, însă victorios. Rezultatul scripticelor de a doua oară diviză în două pe candidați: în reușiți și nereușiți.

Sandu și colegii sei în număr de șease, erau și de asta dată învingători. Veni și examenul oral. Colegii lui Sandu și glumețul Ulpui se fe-

licitau de reușită într'una din serile lui August; dar amânase banchetul, așteptând să iasă la mal și Sandu, căci numai el mai rămăsese. Veni ziua și pentru el. Ziua purgătorului din urmă, trecu și ea greoiu și dureros. În amurgit Președintele comisiunii, când proclamă pe cei admiși și vice-versă, sufletele tremură, cum n'au tremurat poate nici odată în viață; acest moment e atât de greu, în cât o bucurie sau o durere bruscă poate cauza o nenrocire perpetuă. Inima lui Sandu bătea ca un pendul neregulat în pieptu-i; ochii stinși de lungi vegheri, pareau că nu mai pot distinge formele de prin prejur; capu-i văjăia de mii de formule, tîmplele-i svăcniau; neregularitatea bătăilor inimei i opriau respirațiunea; sudori i se zăriau pe marginile frontale; începuseră să tremure înăinte de a-și auzi numele; tortura iadului nu l'ar fi schimbat așa în câte-va clipe. Președintele citia rar și deslușit; ajunsese și până la el.

«Sandu Dimu» strigă el, «*Respins*»!!

... și, bietul, clătinat ca un vas expus vijeliilor, era să cază pe loc invins și amărit, dar mai făcu o ultimă sforțare, scobori treptele, lovindu-se când de cotul unuia, când de umărul celui l-alt, fără să mai poată zări și distinge pe nimeni, fugi pe bulevard înăinte ca un zănatic, se duse, îngănând fără înțales și rar: «respins, respins respins» Mașinalmente nemeri în camera hotelului se trânti pe pat și ca un

leu rănit de moarte, începu să plângă și să
geamă.

Colegii lui aflate deja rezultatul și nu îndră-
nise nici unul să se apropie de dânsul. Insuși
glumețul Ulpiu devenise trist. Renunțase cu toți
de a mai face banchet. Căderea lui Sandu pe
cât i uimise, pe atât i îngrijorase. «Când vă spu-
neam eu,» zise Ulpiu, «că bacalaureatu este un
noroc orb?! Vă mai gândiați voi să cază premi-
antul nostru?» «Vorbește mai incet,» ziseră cei
l-alți, «se poate întâmpla să auză din camera
alăturată și asta n'are să i facă bine. «Să tacem,
e iacă să vorbim și mai incet, dar cea ce se
întâmplă nu e bine și pace; să dea D-zeu, să
fiu profet minciunos, dar vă spui,» zise Ulpiu
cu amar «această cădere il va costa viața». Și
nu sfârși bine Ulpiu, când din camera vecină,
se auzi un țipăt ascuțit, urmat de un gemet lung
și dureros, în urmă cărui colegii lui Sandu nă-
văliră în odaie. Ce se întâmplase? O tuse păgână
și sângeroasă era aproape să asfixieze pe bietul
Sandu; haina peptul și cămașa erau colorate în
roșu; pe cearșeaf și pe jos se vedeau pete mari
de sânge. Colegii îl găsiră intins, cu capul pe
perină galben și aproape rece. «Ce-i Sandule, ce-i
frate,» strigară toți desnădejduiți la căpătaiiul lui.
Sandu mai deschise ochi mari din fundul orbi-
telor, contemplă cu un suris blând și amar în
rând pe toți și fulgerându-i pentru cea din urmă
oară prin minte ideea, că ei sunt bacalaureați și

el premiantul a căzut zdrobit, alunecă pe veșteda-i fața un strop greoiu, care se perdu sub gulerul cămășei apoi ingână încet și abia înțeles: «să nu spuneți a-lor mei, că m'am dus uitați-vă eu mă duc fiți voi fericiți» «Dar ce să le spunem,» esclamară ei plângând. «Să le spuneți că am plecat . . . »

—Unde Sandule?

Și bietul Sandu abia mai putând să deșchiză buzele-i reci și livide, cu un suris amar și mult ironic șopti: «*La Bacalaureat.*»

FINE.

VERIFICAT
1987

TABLA DE MATERII

	<u>Pag.</u>
Dragomir	5
Medgeea	135
Baba Sanda	169
La Bacalaureat	181

TABELA DE MATERII

181
182
183
184
185

186
187
188
189
190

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
2007

VERIFICAT
1987